Pildiraamat väikesele aednikule

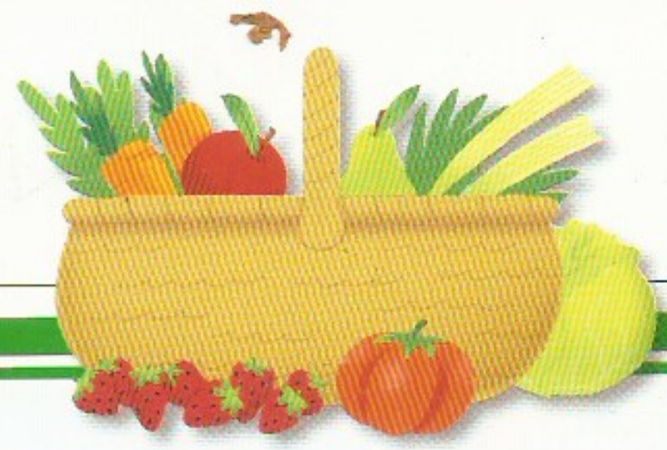

Pildiraamat väikesele aednikule

Idee:
Émilie Beaumont

Tekst:
Philippe Simon
Marie-Laure Bouet

Pildid:
Raffaella Cosco
Maurizia Rubino

SISUKORD

RÕDUL 7

TOAS 27

AIAS 43

MEISTERDAMINE 93

RETSEPTID 111

RÕDUL

AED RÕDUL

Mõnel majal on rõdu või väike terrass, kus saab taimi kasvatada. Miks mitte proovida?

Jõudsaks kasvamiseks vajavad taimed valgust ja soojust. Teeme kindlaks, kas rõdu on päikese poole ja kas päikesekiired seda küllaldaselt valgustavad.

Taimed ei vaja mitte ainult vett ja valgust, vaid ka mulda. Mulda ostetakse aianduskeskusest – suurest kauplusest, kust saab hankida kõike taimedele vajalikku. Mullale lisame komposti – rikastatud mulda, milles on taime jaoks rohkem toitaineid.

AIANDUSKESKUSES

Taimekasvatuse õnnestumiseks tuleb hankida potid, lillekastid, kasvumuld, kergkruus... Kõik need asjad on müügil aianduspoes.

Kastid ja potid valime vastavalt sellele, mida kavatseme kasvatada: kas plastist või keraamilised, kas rõdupiirde külge kinnitamiseks või põrandale asetamiseks. Lisaks vajame pottide aluseid, kuhu koguneb kastmisvesi.

Kasvumuldasid on mitmesuguseid, valik sõltub sellest, mida kasvatada tahame. Kompost on looduslik väetis. See aitab taimedel kasvada. Kergkruus hoiab mulla potis kauem niiskena, potitaimede jaoks on see oluline.

SEEMNED, SIBULAD JA TAIMED

Mida küll kasvatada? Köögivilja? Ürte? Lilli? Vastavalt sellele, mida valid, tuleb kasutada erinevaid kasvatusmeetodeid.

Rediste ja paljude lillede kasvatamiseks külvame seemned mulda. Tulpide kasvatamiseks istutatakse mulda sibulad, milles on peidus kasvamisvalmis taim.

Tomatitaimed väikestes plasttopsides on mulda ümber-istutamiseks valmis. Pole vaja seemneid külvata ega mitu nädalat oodata, kuni väikesed taimed nina mullast välja pistavad! See on meie eest ära tehtud. Nii on ka rohkem lootust, et saame suvel tomateid korjata!

TÖÖRIISTAD

Aias töötamiseks on vaja tööriistu. Laste jaoks on olemas spetsiaalselt neile mõeldud väiksemad aiatööriistad.

Aiakühvel: *see väike ülespoole kaarduvate servadega kühvel on väga praktiline riist mulla laialilaotamiseks ja segamiseks.*

Istutuskühvel: *sellega saab istikute või sibulate istutamiseks maasse augu kaevata.*

Käärid: *need on väga vajalikud lillevarte ja närbunud lehtede kärpimiseks ilma taimele viga tegemata.*

Kindad: *kindaid kandes ei lähe käed nii mustaks ega saa viga.*

Kastekann: *selle pikk tila võimaldab kasta lehtede vahelt, ilma vett igale poole laiali ajamata.*

Käpp: *sellega kobestatakse mulda ja tõmmatakse välja umbrohi.*

Aiatööriistad tuleb pärast iga kasutamist puhtaks teha ja alati oma kohale panna, näiteks suurde kingakarpi.

REDISE KÜLVAMINE JA SAAGIKORISTUS

Ümmargune või piklik redis on köögivili, mida on lihtne kasvatada. Rediseseemneid külvatakse aprillist alates. Taimed kasvavad väga kiiresti.

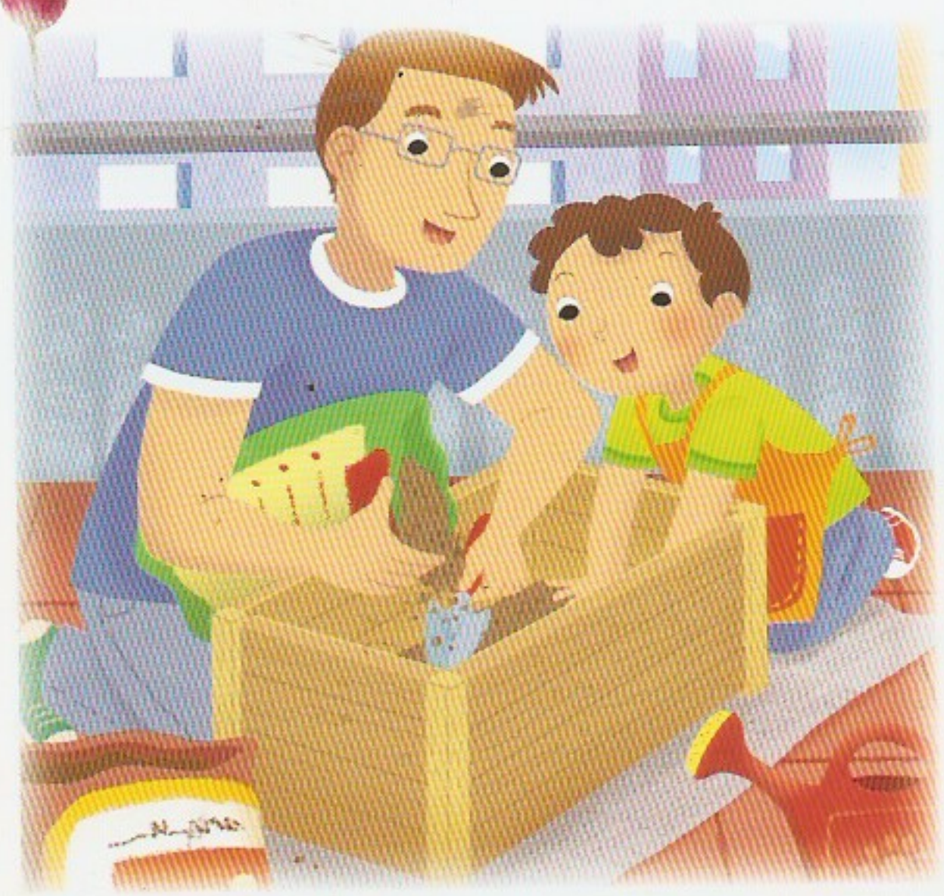

Kõigepealt laota põranda kaitseks maha kile. Pane täiskasvanu abiga istutuskasti põhja natuke kergkruusa ja täida kast lõpuks kasvumullaga.

Vajuta muld käte või aiakühvliga kinni.

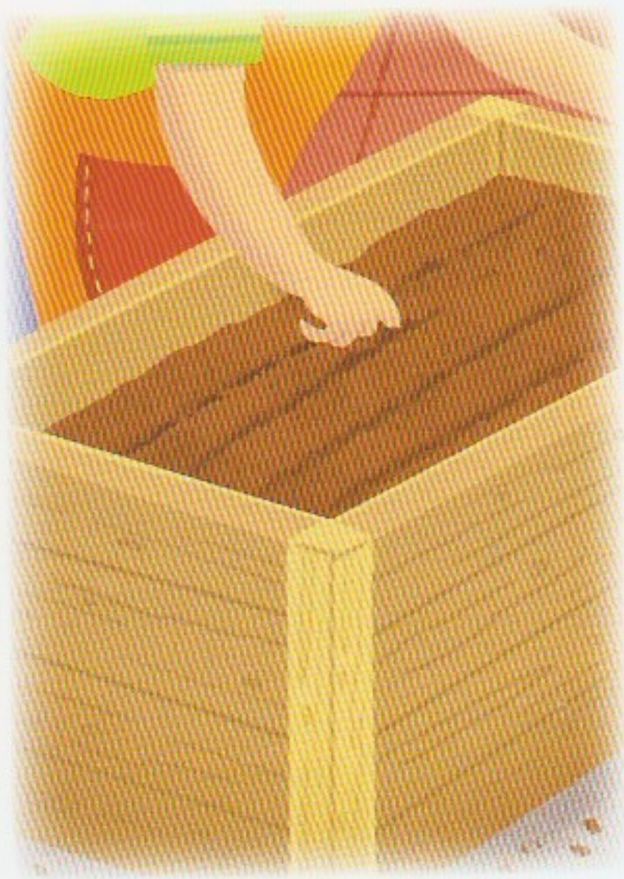

Tõmba sõrmega umbes 5 cm vahedega vaod.

Nüüd puista vagudesse sõrmeotsatäis seemneid.

Redis vajab kasvamiseks vett, aga mitte liiga palju.
Kui vett on liiast, lähevad redise juured mädanema ja taim sureb.
Kui esimesed redised on valminud, võib uuesti seemneid külvata.

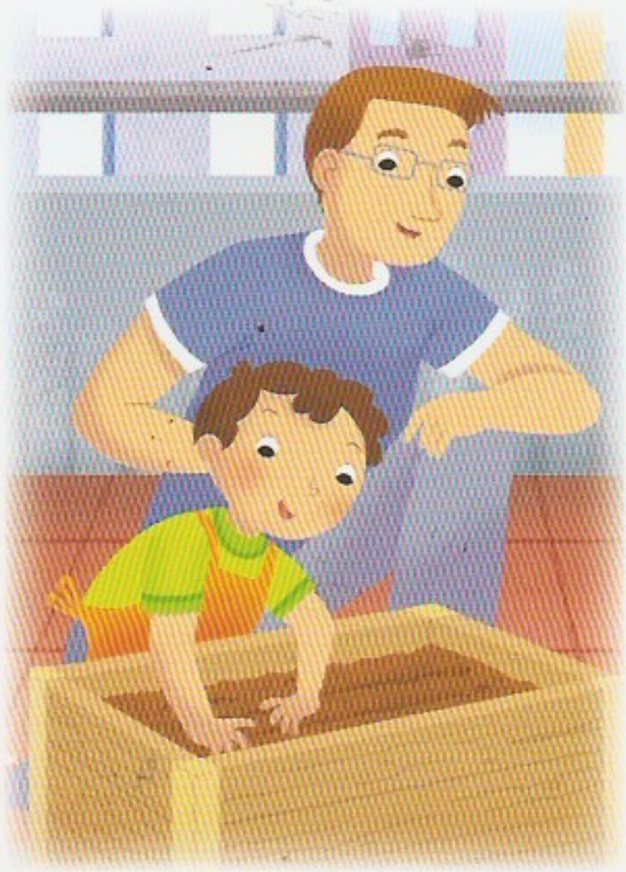

Aja vaod sõrmedega korralikult kinni.

Kasta ettevaatlikult, kasutades kastekannu pihustavat otsikut.

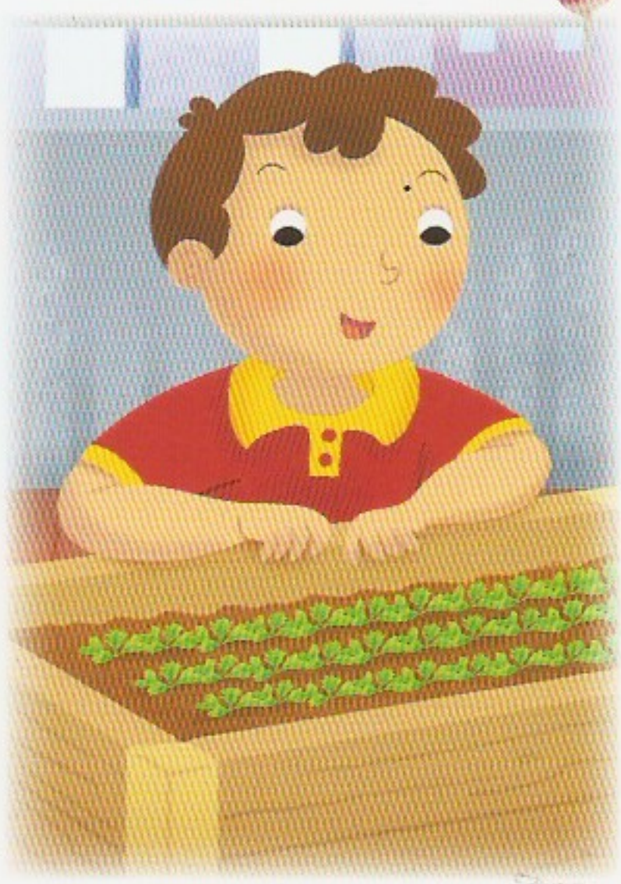

Nädala pärast pistavad võrsed nina mullast välja.

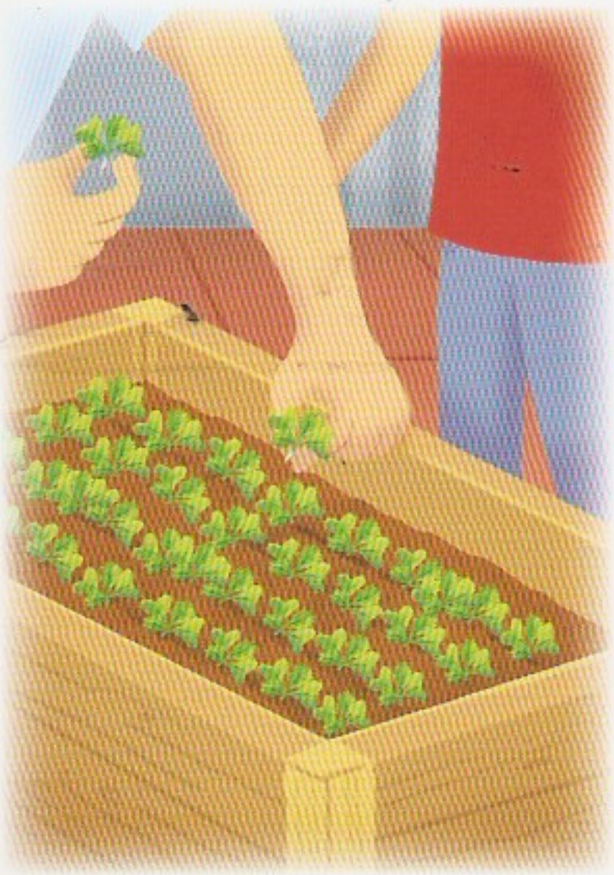

Et redis saaks suuremaks kasvada, harvendame taimi, jättes tõusmete vahele 2–3 cm ruumi.

Kahe nädala pärast pole redised veel päris valmis.

Kolme nädala pärast on redised kenasti ümmargused ja punased.

KIRSSTOMATITE ISTUTAMINE JA SAAGIKORISTUS

Tomat on köögivili ja seda on väga erinevaid sorte.
Kirsstomatid on pisikesed, neid pakutakse sageli eelroaks.

Kirsstomati taimi võib välja istutada mai keskpaigas või juuni alguses, olenevalt aastast. Paneme esmalt tillukesed potid veekaussi. Kuiv muld imab vee endasse ja veepinnale tekivad tillukesed mullid.

Mullide kadumist oodates valmistame ette istutuskasti. Soovitav on panna kasti põhja kiht kergkruusa ning täita kast poolenisti mulla ja komposti seguga.

Kui taimed on korralikult niisutatud, võib nad ettevaatlikult,
püüdes juuri mitte vigastada, potist välja võtta.
Valmistame ette ka toed – kepid kasvavate tomativarte toestamiseks.

Kaeva neli auku, mis on piisavalt sügavad, et taim sisse panna. Jäta aukude vahele umbes 30 cm vahed.

Võta taimed tasakesi potist välja ning aseta ükshaaval aukudesse.

Nüüd katame juured mullaga ja vajutame selle taime ümbert rusikatega kinni. Seejärel tuleb iga tomatitaime natuke kasta.

Suru iga tomatitaime kõrvale maasse umbes 1 meetri pikkune tugi.

Tomatid tahavad päikest ja soojust. Istutuskast tuleb panna rõdu kõige päikselisemasse paika. Aga tomatid tahavad ka vett: iga paari-kolme päeva järel tuleb kontrollida, ega neil janu ole.

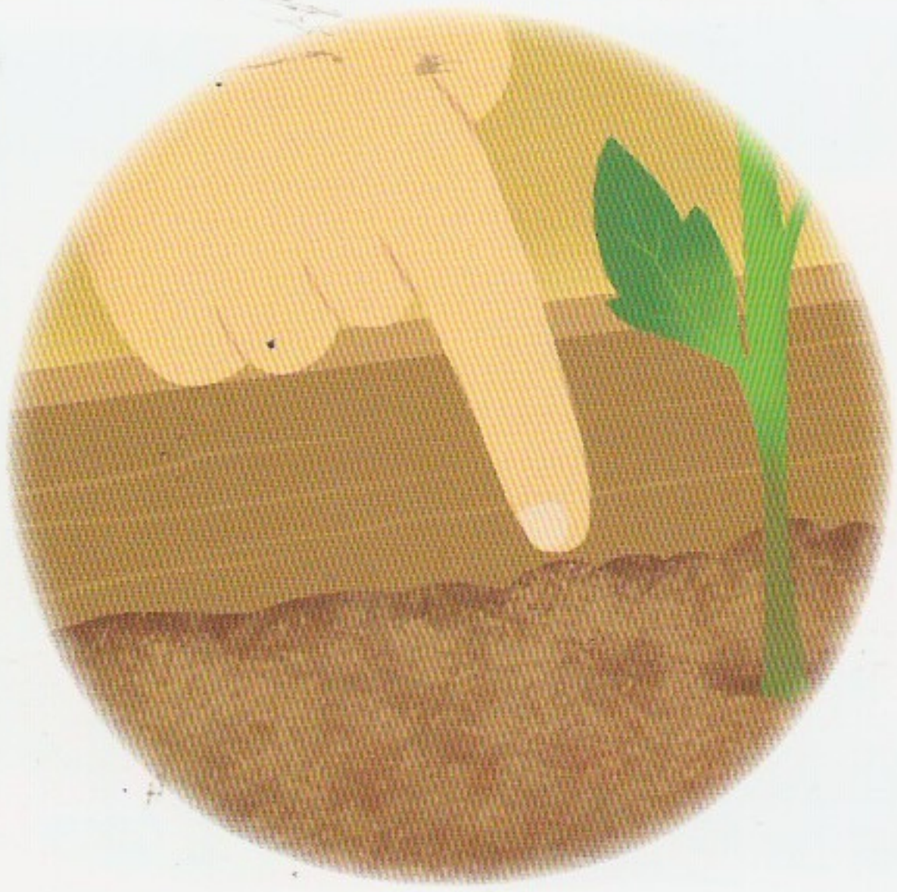

Hmm! Muld on kuiv, kastmise aeg on käes. Kasta on parem päeva lõpu poole, et vesi ei aurustuks.

Tomatit tuleb kasta otse varre jalamilt ja püüda lehti mitte märjaks teha, sest siis võib taim haigeks jääda.

Kui varred on pikemaks kasvanud, seome need nööriga tugede külge kinni, aga mitte liiga kõvasti.

Kuu aja pärast ilmuvad esimesed õied. Kui kõik läheb hästi, kasvab igast õiest üks tomat.

Suvi tuleb. Päike paistab üha soojemalt.
Tomatid, mida korrapäraselt kastetakse, kasvavad.
Et neil kergem oleks, lõikame ilma õiteta uued võrsed ära.

Ülearuste võrsete eemaldamine tähendab, et olemasolevad õied saavad rohkem toitu, seega rohkem energiat.

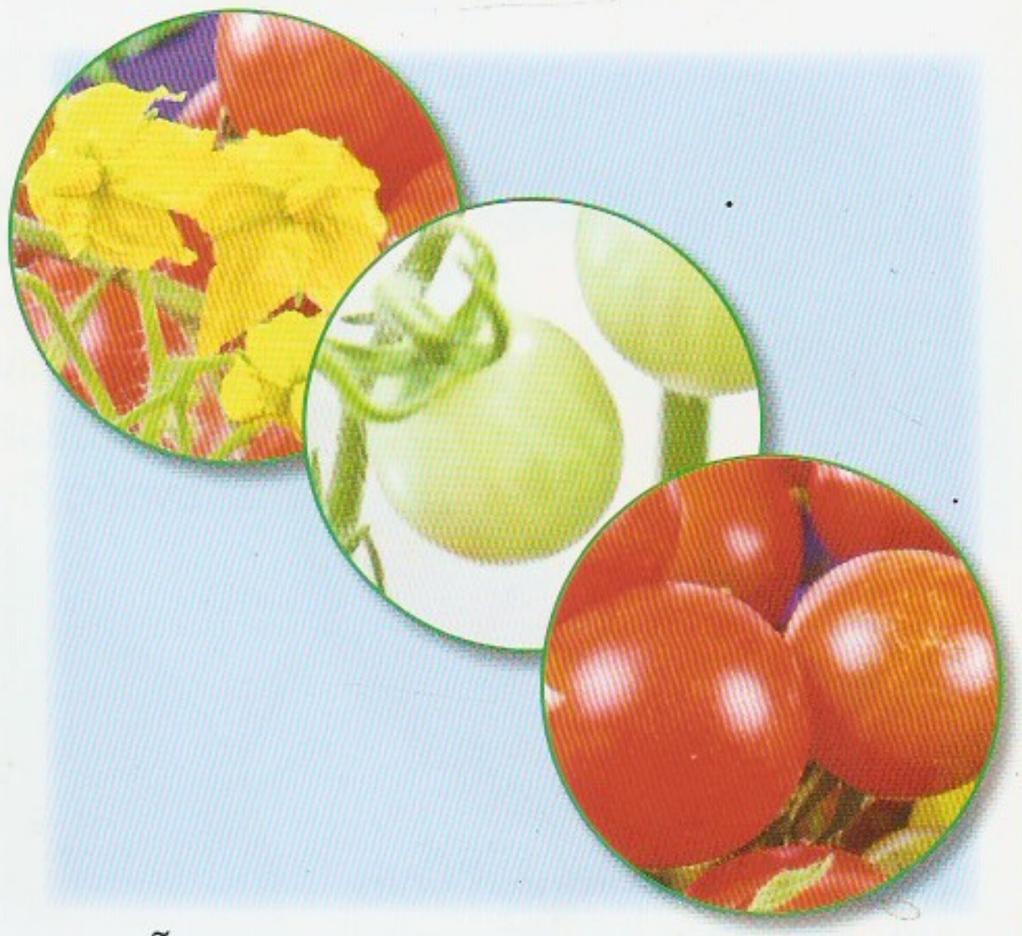

Õied hakkavad tasapisi närtsima ja õie südamik muutub viljaks. Tomatid lähevad päev-päevalt ümaramaks.

Ongi käes juulikuu ja väikesed tomatid on päikesepaistet hoolega ära kasutanud. Esimene saagikoristus on käes. Kui mõnus on neid väikesi mahlaseid vilju näksida!

MURULAUK JA PETERSELL

Murulauk, petersell... Need ürdid annavad salatitele, makaronidele ja lihatoitudele maitset. Ürdid kasvavad rõdul suurepäraselt.

Murulaugu seemneid võib külvata veebruarist juunini. Selleks võtame poti, mille põhjas on kiht kergkruusa ja peal mullasegu.

Tõmbame niisutatud mullasegu sisse väikesed, umbes 2 cm sügavused vaod. Külvame seemned mulda ja ajame vaod kinni.

Veidi rohkem kui kuu aja pärast tärkavad murulaugu pikad, siledad ja rohelised varred.

Varte otsa tekkivad ilusad lillakad õied lõigatakse ära, et lehed (varred) kogu suve kasvaksid.

Salati või omleti maitsestamiseks piisab mõnest puhtaks pestud ja hakitud murulaugu-lehest (-varrest) – need annavad küllalt maitset.

Toidule annab meeldiva maitse nii värske kui töödeldud, kähar- kui harilik petersell. Mõnikord ei taha petersell eriti hästi kasvada, kuid ära heida meelt: kui seemned ei idane, külva uuesti.

Kõigepealt pannakse peterselliseemned mõneks tunniks leigesse vette likku, et nad paisuksid.

Siis külvatakse seemned mulda, madalatesse (0,5 cm) süvenditesse neid eriti kinni surumata. Katame seemned mullaseguga. Kasta tuleb iga 2-3 päeva järel.

Kahe või kolme nädala pärast pistavad petersellivõrsed nina mullast välja. Nüüd laseme neil kasvada (2 kuud) ja siis võib varred ära lõigata.

Kui seemned ei taha idaneda, võib ka aianduspoest taimed osta ja potti panna.

Salati või omleti maitsestamiseks vali tugevama maitsega harilik petersell, käharpeterselli kasutatakse pigem kaunistamiseks.

KASTITÄIS MUNGALILLI

Mungalill kasvab kevadel ja suvel. Selle õied on ilusad, samas ka söödavad, sobides igasugust salatit kaunistama.

Mungalill armastab päikesepaistelist kasvukohta. Neile meeldib kasvada rõdu najal. Seemneid ostetakse pakitäis. Istutuskastis on heaks pinnaseks kergkruusale laotatud mullasegukiht

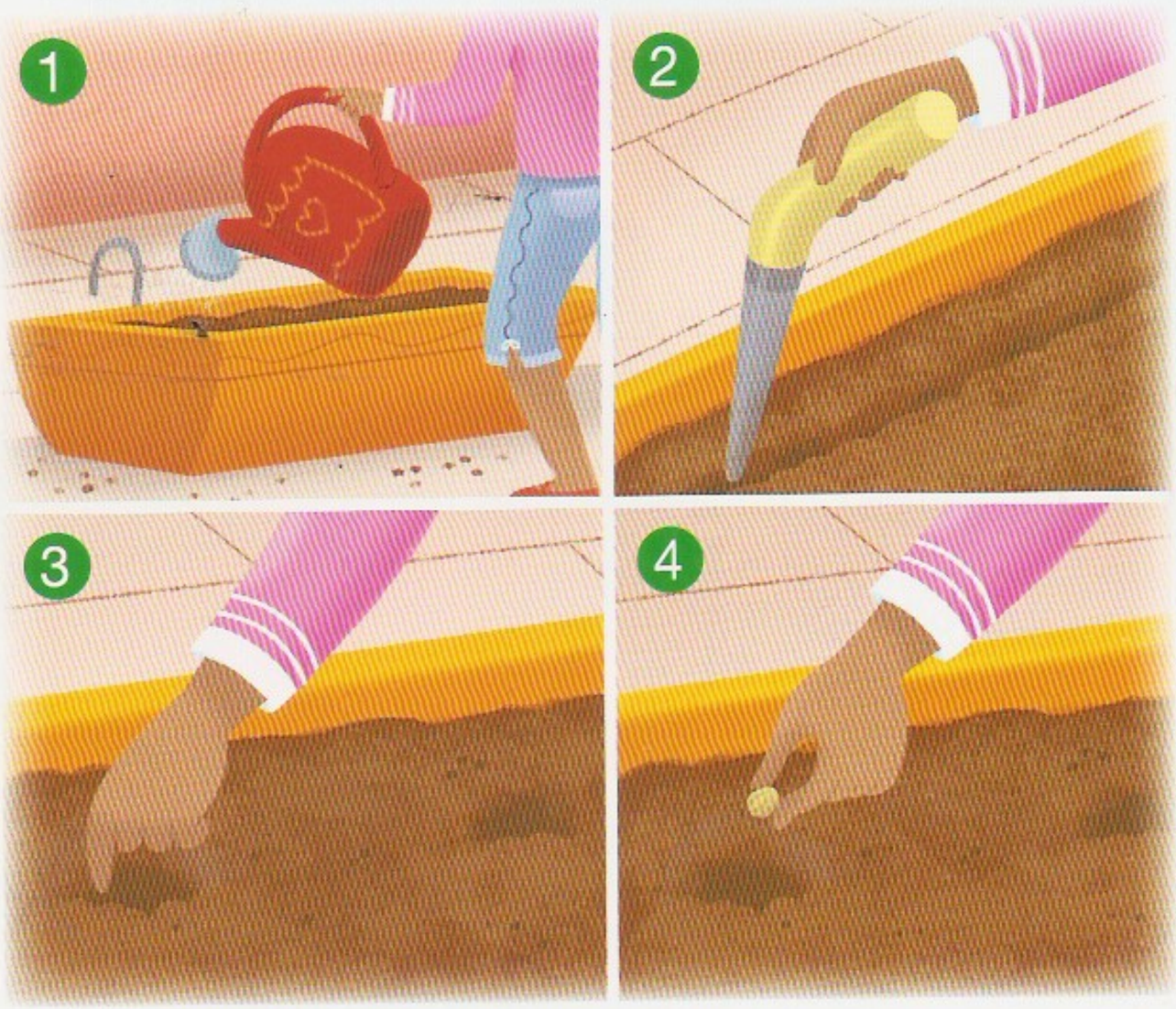

Alustuseks tuleb pinnast korralikult kasta ja oodata, kuni vesi on mulda imbunud. Seejärel tõmba istutuskühvli abil pinnasesse kaks vagu ja tee vagudesse poole pöidla sügavused augud. Aukude vahele jäta umbes käelaba pikkune vahe. Igasse auku pane üks seeme.

Kui seemnete vahele selline vahe jätta, saame ilusa õiepuhma.
Mungalilled ei nõua palju vett: kord nädalas, mitte rohkem.
Kui vihma sajab, pole üldse vaja kasta.

Pärast aukude kinniajamist tuleb kasta. Mullasegus hakkavad seemned kiirelt idanema. Juba kahe nädala pärast ilmuvad esimesed lehed, see on väga julgustav!

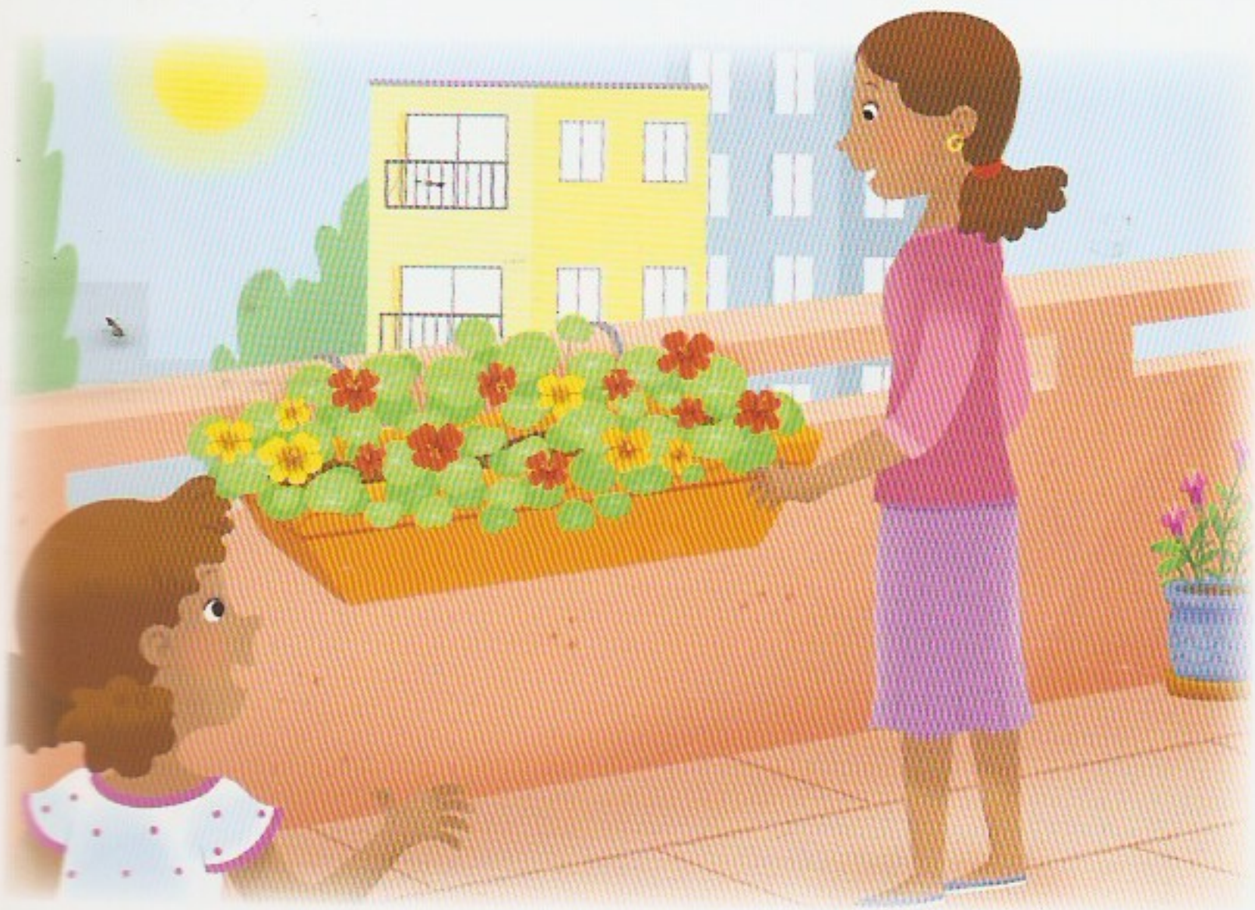

Poolteise kuu pärast on lillekast õisi täis. Lilled närbuvad suve lõpus. Hakkavad tekkima seemned, mis võib kokku korjata ja karpi panna ning karbile lille nime peale kirjutada. Järgmisel aastal võib need maha külvata.

ILUSAD TULBID

Selleks, et kevadel aprillikuus rõdul ilusad tulbid õitseksid, tuleb ettevalmistusi teha juba eelmisel sügisel.

Tulbid kasvavad sibulast. Nende värvid ja õiekujud võivad olla väga erinevad.

Istutame sibulad, tömp ots allapoole, kergkruusapõhjal mullaseguga täidetud kasti.

Sibulad surutakse 10 sentimeetri sügavusele ja seejärel kastetakse. Soovitav oleks paigutada kast rõdu nurka, suurema külma eest varjule. Aprilli algul, kui ilmad hakkavad pehmemaks muutuma, võib panna kasti teise kohta, kust see on paremini näha.

Aga mis on tulbisibula sees? Toitained, mida taim on suve jooksul talletanud, ja tillukesed lehed, mis hakkavad kevadise soojuse saabudes otsekohe kasvama.

Aprillikuus pistavad lillevarred nina mullast välja ning paari nädala pärast on nii lehed kui varred korralikult kasvanud. Ennäe, õied on puhkenud! Kui kaunid värvid!

Kui jätame tulbid rõdule kasvama, saame rõõmsat lillelist rõdu imetleda, aga lilled võib ka maha lõigata ja neist kena kimbu teha, mida sobib ka kingituseks viia. Soovitav on siiski kõiki lehti mitte maha lõigata – sibulad saavad nende kaudu toitu.

PANE SALAT POTTI KASVAMA

Salatit saab rõdul potis väga hästi kasvatada.
Noori salatitaimi võib osta turult või aianduskauplusest.

Ostetud salatitaimed on väikestes plastpottides. Meie istutame need ümber üsna suurtesse savipottidesse. Lisame mullasegu ja surume selle taime ümber kinni.

Salatipott tuleb asetada valgesse kohta ning kasta iga kahe päeva järel.

Paari nädala pärast ongi ilusad salatipead valmis.

OMAPÄRASED LILLEPOTID

Lillepottidena võib kasutada paljusid igapäevaseid tarbeesemeid.
Näe, siin ongi mõned ideed, kuidas asju hõlpsasti lillepotiks muuta.

Aiakäru, kastekann, väikseks jäänud saapad, vana riide- või kilekott...
Lõputu hulk lillepotte! Põhja paneme ühe kihi kergkruusa ja täidame nõu
mullaseguga. Mõni täiskasvanu peaks nõu põhja ka paar auku tegema,
et vesi saaks ära voolata. Saapaid pole mõtet otsese päikese kätte panna,
sest siis saab vesi mullasegust liiga kiiresti otsa.

SÜGISENE RÕDUKORISTUS

Temperatuur langeb, läheneb talv. Loodus seab end puhkama. Rõdul tuleb selleks mõned väikesed tööd ära teha.

Petersell, redis ja tomat on taimed, mis järgmisel aastal uuesti kasvama ei hakka – seepärast nimetatakse neid üheaastasteks. Närbunud varred tuleb üles võtta ja minema visata. Kastidest puhastatakse välja ka umbrohi ja juurte jäänused.

Tulbid ja osa lilli on mitmeaastased taimed. Nemad hakkavad igal kevadel uuesti kasvama. Nende sibulad ja seemned jäetakse kasvukasti pinnasesse. Kuid kuivanud varred ja umbrohi tuleb siitki ära koristada.

kka
a ja
.

adel

esse.
ed

TOAS

SISERUUMIDES KASVATATAVAD TAIMED

Kõigil korteritel ei ole rõdu. Aga mis sellest,
ka toas võib taimi kasvatada. Näiteks apelsinipuud.

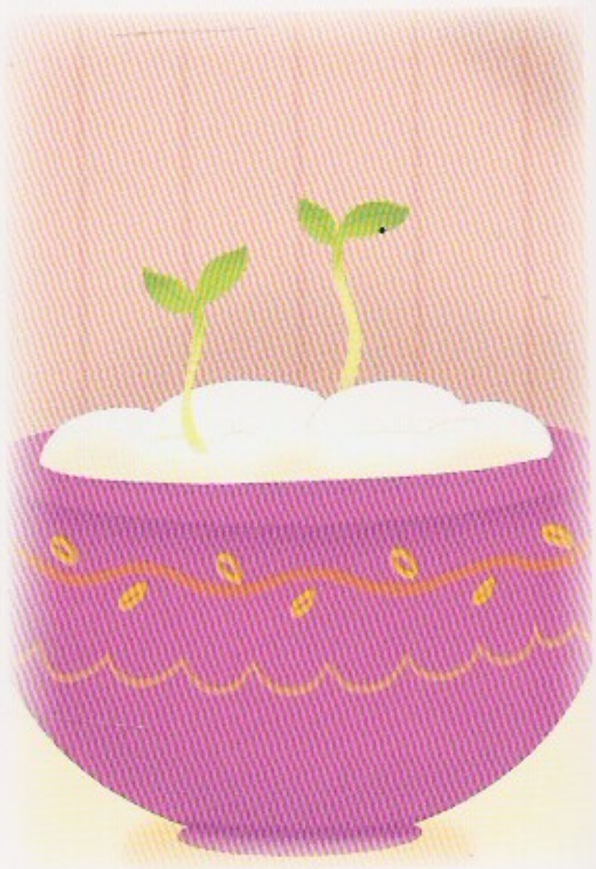

Miks mitte üritada apelsiniseemet idandada?
Pese seemned korralikult puhtaks ja pane niiske vati sisse.
Mõne päeva pärast hakkavad seemned idanema – tekib tilluke idu.

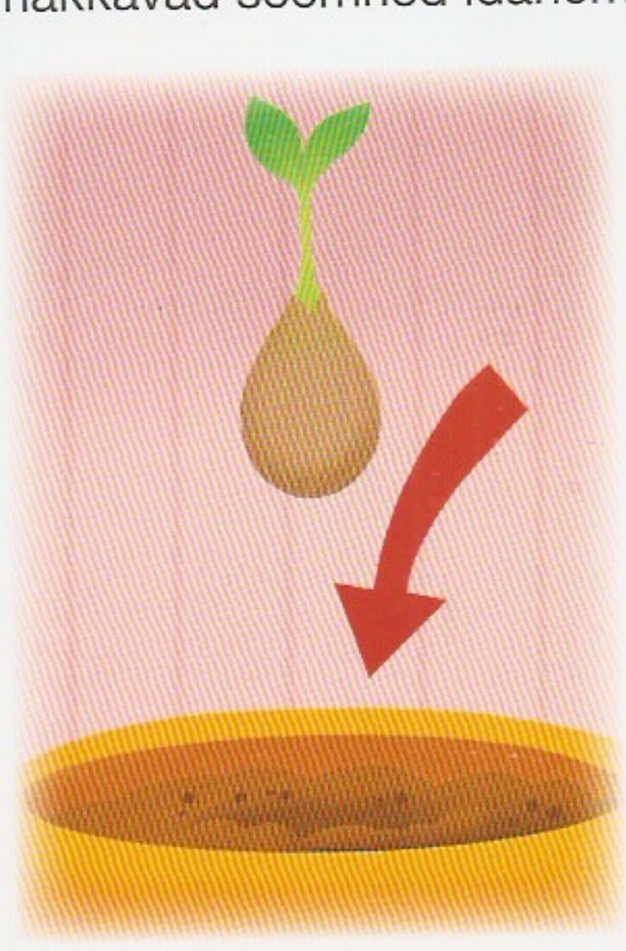

Valime kõige tugevamad idandid. Paneme potti ühe kihi kergkruusa ja mullasegu ning surume seemned, idujuur alla- ja idulehed ülespoole, õrnalt mulda. Katame õhukese mullakihiga, surume ümbert natuke kinni ja kastame.

Apelsinipuu kasvab soojades maades, seepärast vajab ta valgust ja soojust. Ta kasvab väga aeglaselt. Tuleb mitu aastat oodata, et seemnest saaks apelsine kandev puu.*

Väikesi taimi tuleb kasta niipea, kui pinnas kuivab.
Umbes pooleteise kuu pärast on väikesed apelsinipuud ilusasti kasvama läinud.
Nüüd aga kannatust... jätame alles kõige jõulisema taime, ülejäänud tõmbame välja.

Kui seemned ilusti idanema hakkavad ja seemikutele nende kasvukoht meeldib, näeb kasvama jäetud taim mõne aasta pärast välja nagu see tilluke puu. Katsetada võib ka greipfruudi-, sidruni- ja mandariini-seemnetega!

** Seemnest kasvatatud apelsinipuu üldjuhul meil tubastes oludes vilja kandma ei hakka. Toim.*

PANEME KASVAMA AVOKAADOPUU

Avokaado sees olevast suurest seemnest kasvab hõlpsasti väike puuke, mis võib ühel päeval ka vilja kanda, aga mitte otsekohe....

Avokaado kasvatamist ette valmistades jätame kõigepealt seemne alles.

Teeme selle puhtaks ja paneme pooleks tunniks leigesse vette likku.

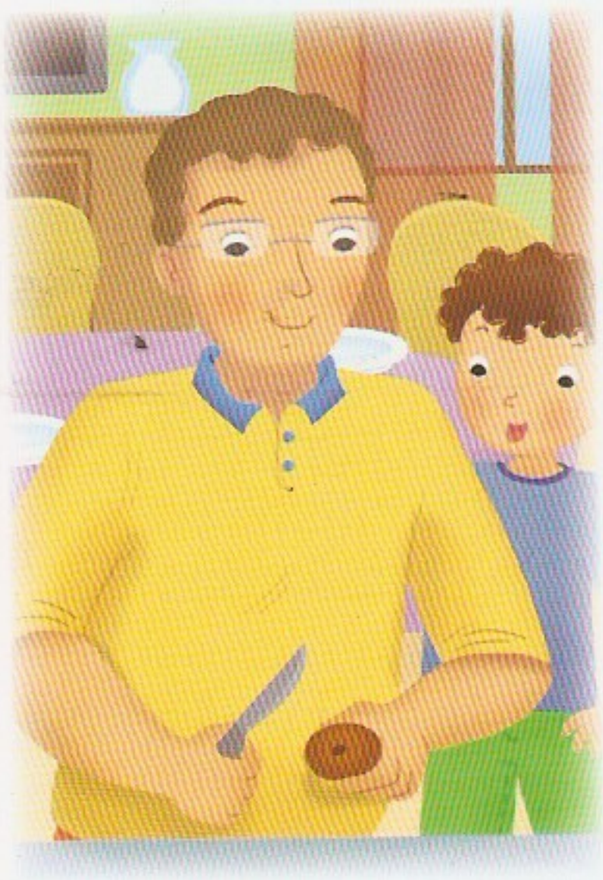

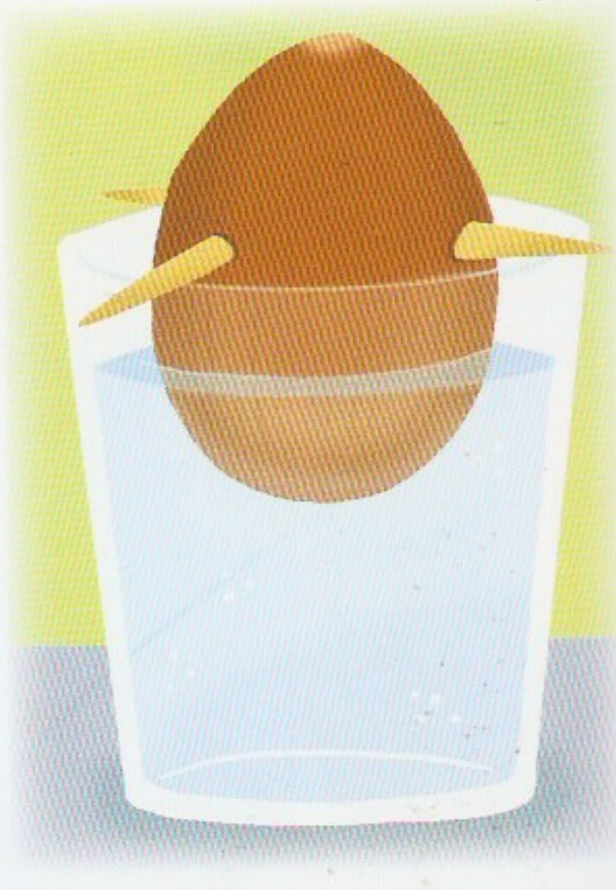

Hiljem peab seeme päikese käes ära kuivama. Seejärel teeb täiskasvanu seemnesse noaga kolm sisselõiget, kuhu torgatakse hambaorgid. Nende abil toetub avokaadoseeme klaasi äärtele, terav ots ülespidi ja ümmargune osa vees ligunemas.

Tänu seemnes leiduvatele toitainevarudele hakkavad arenema juured ja võrse. Avokaadopuu hakkab kasvama ning sellest saab ilus taim. Aga viljade saamiseks tuleb 8 kuni 10 aastat oodata... Kannatust!

(Meil saab tubastes oludes küll ilusa toataime, aga vilja kandma see üldjuhul ei hakka. Toim.)

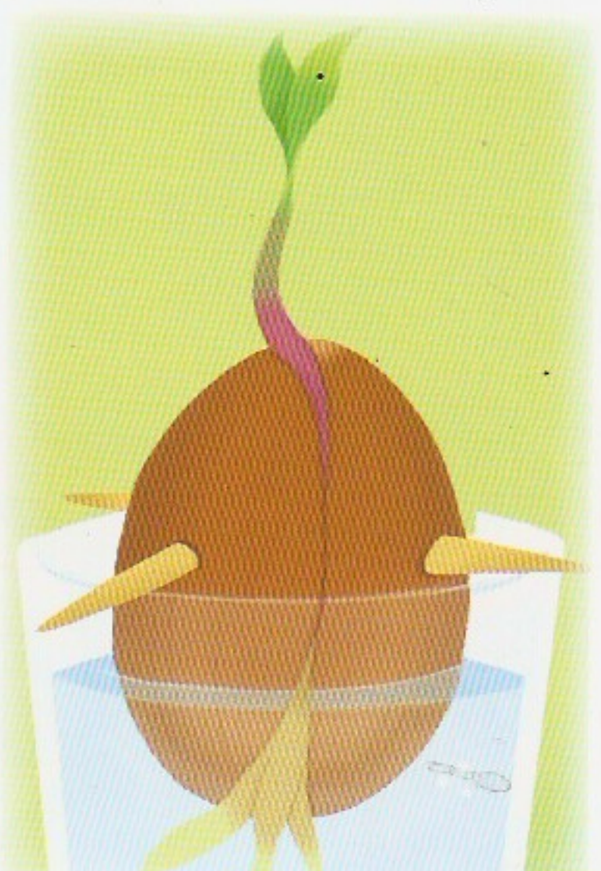

Ei tohi unustada, et klaasis tuleb iga nelja päeva järel vett vahetada. Kuu ajaga on juured ja võrse kenasti arenenud.

Nüüd võib avokaadotaime savipotti istutada, jälgides hoolega, et istutades juuri ei vigastaks.

Avokaado on sooja maa taim. Kasta teda korrapäraselt. Ta armastab valgust, kuid mitte otsest päikesepaistet.

AEDOA IDANDAMINE JA KASVATAMINE

Käes on kevad, miks mitte külvata ube?
Ostame aianduskeskusest paki valge aedoa seemneid.

Kõigepealt pane alustassile niiske puuvillane riidelapp.
Aseta sellele viis oaseemet ning kata teise niiske puuvillase lapiga.

Alustass asetatakse aknalauale, valguse kätte.

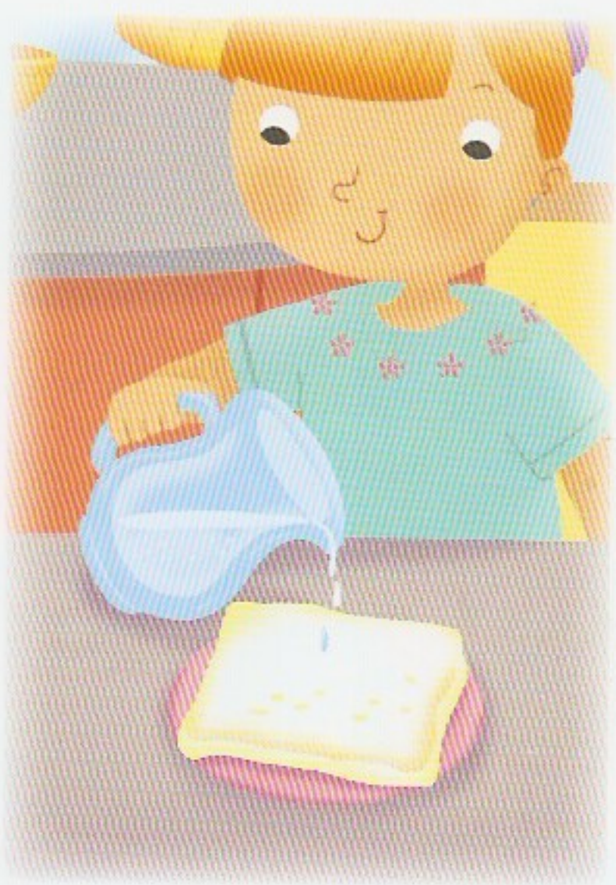

Nelja päeva möödudes pole veel midagi näha. Kasta natuke.

Seemned idanevad kiiresti. Kui on tekkinud idujuur, võib need maha istutada.

Kui seemned on idanenud, tuleb need istutada suurde potti, kus on kiht kergkruusa ja mullasegu. Valminud ube kasutatakse toiduks, kuid osa jäetakse ka järgmiseks idandamiseks.

biga.

Iga seeme pannakse oma-ette auku, idujuur allapoole ja -lehed ülespoole.

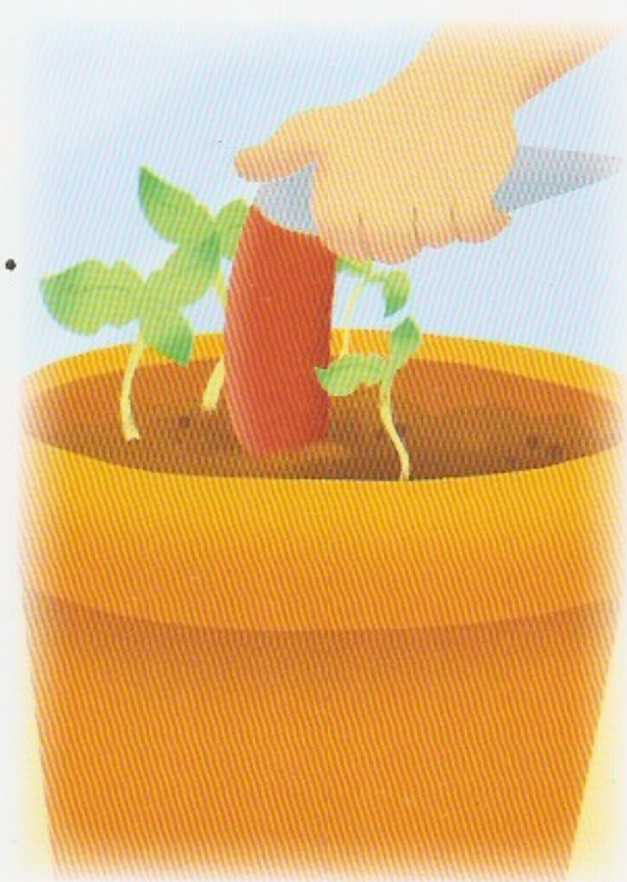

Ajame augud kinni, jättes tõusme mullast välja, ja surume mulla oa ümber kokku.

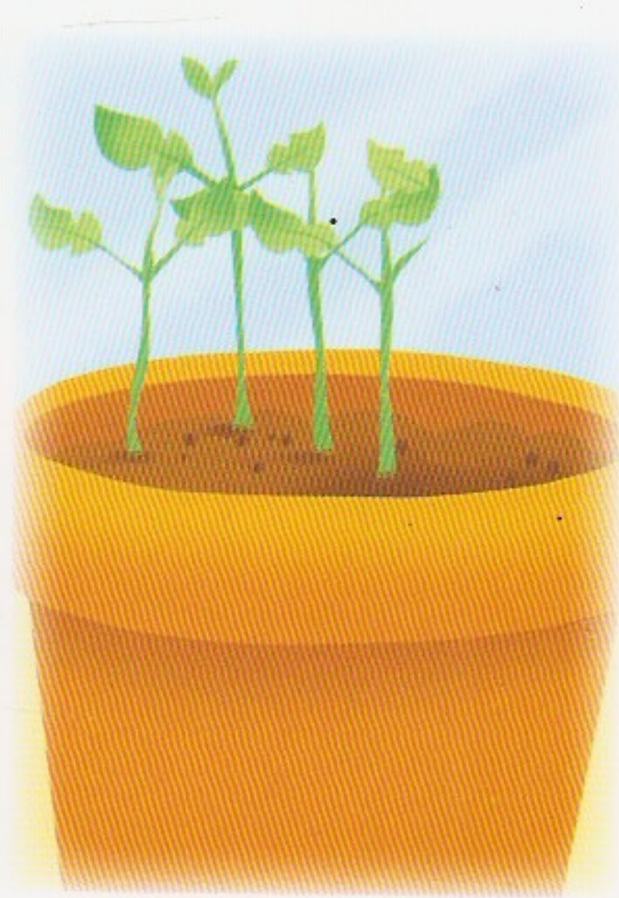

Pärast hoolikat kastmist võib poti panna akna lähedale valguse kätte.

kiiresti.
ujuur,
utada.

Kuu möödudes hakkavad oad õitsema. Vartele tuleb panna toed.

Peagi on õie kroonlehed närbunud ja tekivad kaunad.

Kui kaunad priskeks paisuvad, korjame nad ära ja teeme lahti: oad on valmis!

HÜATSINT JÕULUDEKS ÕITSEMA

Et jõululauda ilusate hüatsintidega kaunistada, tuleb selleks eeltöödeldud lillesibulad juba sügisel ära osta. Poes on neil märge juures.

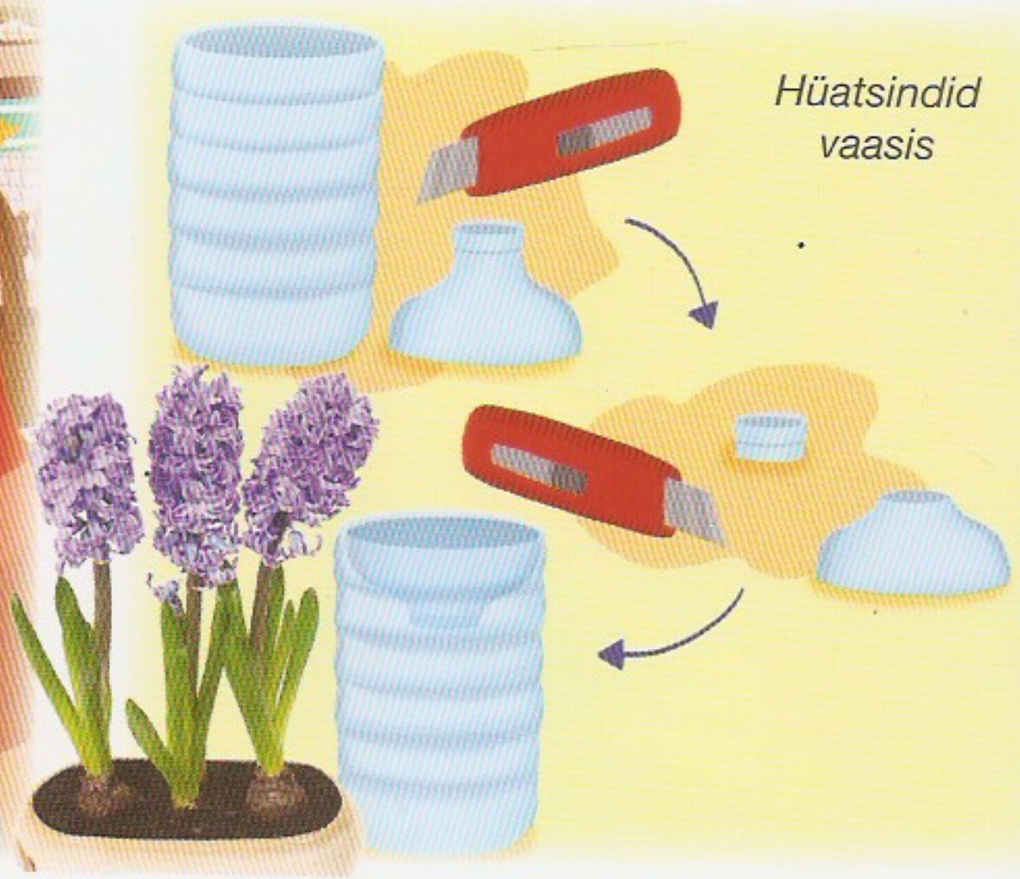

Hüatsindid vaasis

Esmalt valmistame hüatsintidele ette kitsa suuga vaasid. Palu täiskasvanult abi. Täiskasvanu lõikab plastpudeli ülemise otsa maha ning seejärel pudelikaela parajaks, et see tagurpidi pudeli alumise osa sisse sobiks.

Täidame vaasid kaelani veega ning paneme iga pudeli ülemisse osasse ühe sibula, teravam ots üles- ja tömp allapoole. Vesi tohib sibulat vaid vaevu puudutada. Seejärel pannakse vaasides sibulad karpi ja karp kinni.

ödeldud
.

sindid
asis

t abi.
ela

he
utada.

Nagu kõik taimed, vajab ka hüatsint valgust ja toitu. Pimedas ja soojas sirutab ta oma varre välja, et vähimatki valguskiirt püüda, ning kasvatab juuri, et vett kätte saada.

Iga nädal tuleb kontrollida, ega hüatsintidel veepuudust ole, ja vajadusel neile juua anda.

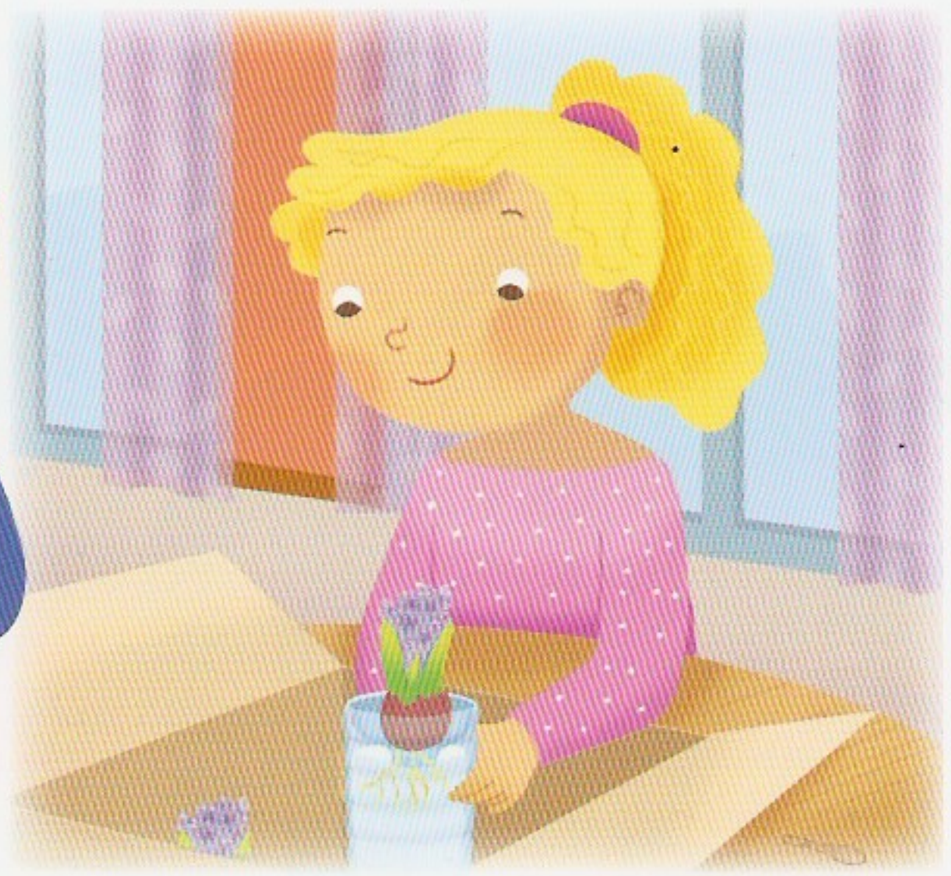

Juured ja lehed kasvavad ning kahe kuu möödudes võib hüatsindid karbist välja võtta.

Valguse ja soojuse käes kasvavad hüatsindid kiiresti. Kümneid õisi täis kaunid õisikud täidavad maja meeldiva lõhnaga. Kuld- ja hõbepaberisse pakitud sätendavates vaasides hüatsindid annavad jõululauale viimase lihvi!

MURUPEA

Mõne näputäie muruseemnete abil saab valmistada naljaka väikese tegelase, kelle rohelisi juukseid tuleb korrapäraselt lõigata.

Vaja läheb:

- *kotikest muruseemet*
- *õhukest vana sukka*
- *väikest ümmargust anumat*
- *mullasegu*
- *keraamilist lillepotti*
- *tükikest õhukest vilti*
- *riideliimi*

Paneme nailonsuka väikesesse anumasse ja venitame ülemise osa ümber nõu äärte.

Puistame suka sisse neli näpuotsatäit muruseemet.

Täidame selle siis mõne peotäie mullaseguga.

väikese
a.

eemet
ukka
gust

otti
t vilti

suka
masse
rnise
äärte.

e

Sinisest, punasest või rohelisest sukast, vilditükist tehtud
või lihtsalt joonistatud silmadega, suure ümmarguse ninaga või hoopis
ilma ninata... igaüks teeb just sellise murupea, nagu talle meeldib.

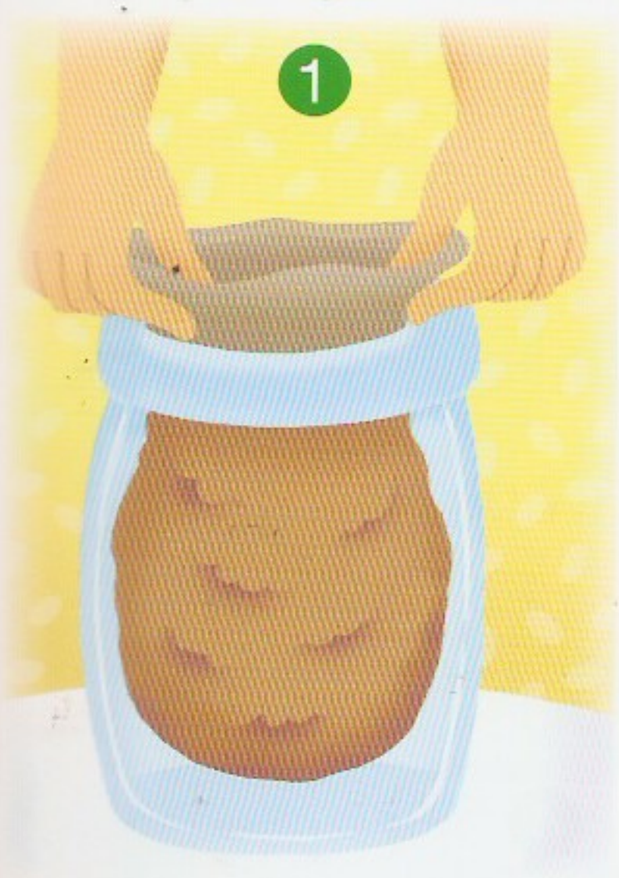

Eemaldame mullaga täidetud suka ettevaatlikult nõust ja teeme otsa korraliku sõlme. Jätame sõlme taha umbes 10 cm otsa ning lõikame ülejäänud suka ära.

Rullime mulda täis kera nagu plastiliini, et see võimalikult ümmarguseks muutuks.

Nina tegemiseks venitame väikese osa mulda täis sukka ülejäänud kerast (peast) eemale ja kinnitame kummiga. Silmadeks piisab vildist lõigatud ringidest.

Võib paika panna ka kulmud, suu jne.

Selleks, et murupea juuksed kasvama hakkaksid, peavad seemned mullapallis idanema minema. Ja idanemiseks vajavad nad vett ja soojust.

Pane pea tagurpidi veega täidetud taldrikule, nii et 2 cm sellest oleks vees.

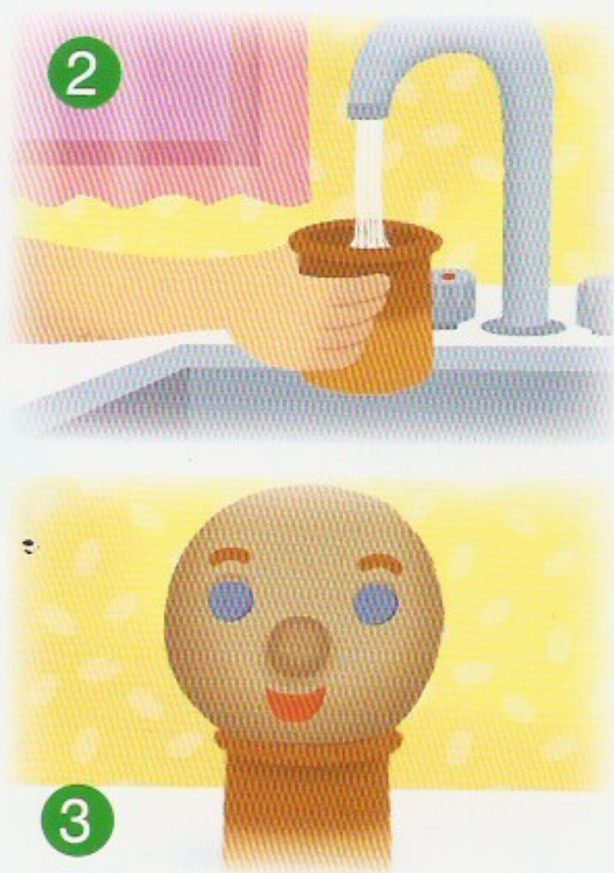

Veehoidlaks sobib keraamiline jooginõu. Vesi ei tohi kunagi otsa saada.

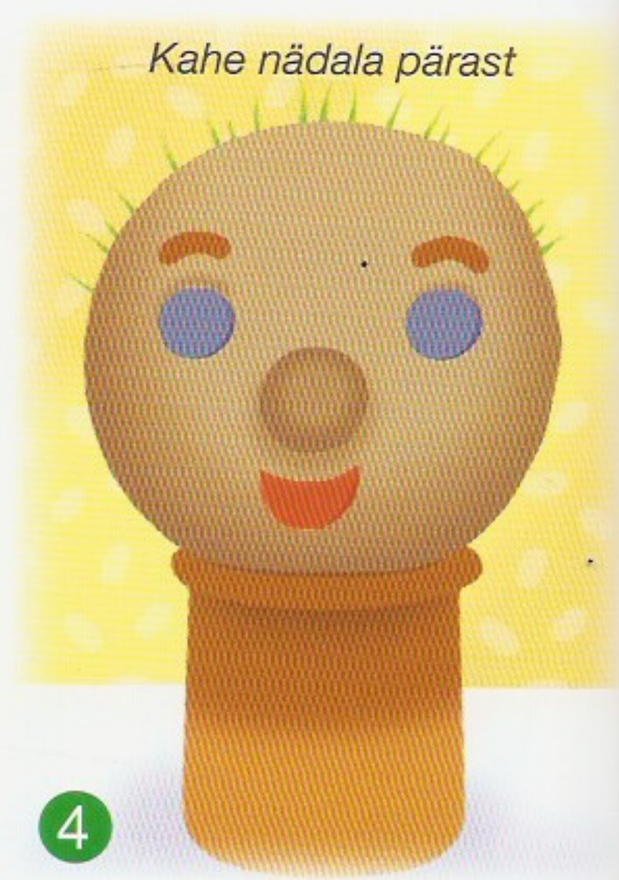

Akna all kaelani vees seisval murupeal on esimesed väikesed harjased!

Kahe kuu pärast on muru korralikult kasvanud: aeg juuksurisse minna!

Mitut värvi sukkade ja pisukese kujutlusvõime abil võib murupeale ka hulga sõpru valmistada!

emned
a soojust.

pärast

es seisval
imesed
ased!

kese
peale
a!

TAIMED, KES SÖÖVAD PUTUKAID

Lihasööjad (putuktoidulised) taimed on pisut omapärased... nad söövad putukaid! Uudishimulikel põnnidel on põnev lihasööjat taime jälgida.

Oma potis kasvades näeb lihasööja välja nagu iga teinegi taim. Kuid vaadake hoolega selle lehti – need on putukatele tõeliseks lõksuks. Putuktoiduline taim ei vaja muud kui iga päev natuke vihmavett. Putukaid pole mõtet talle pakkuda: nende püüdmisega tuleb taim ise toime.

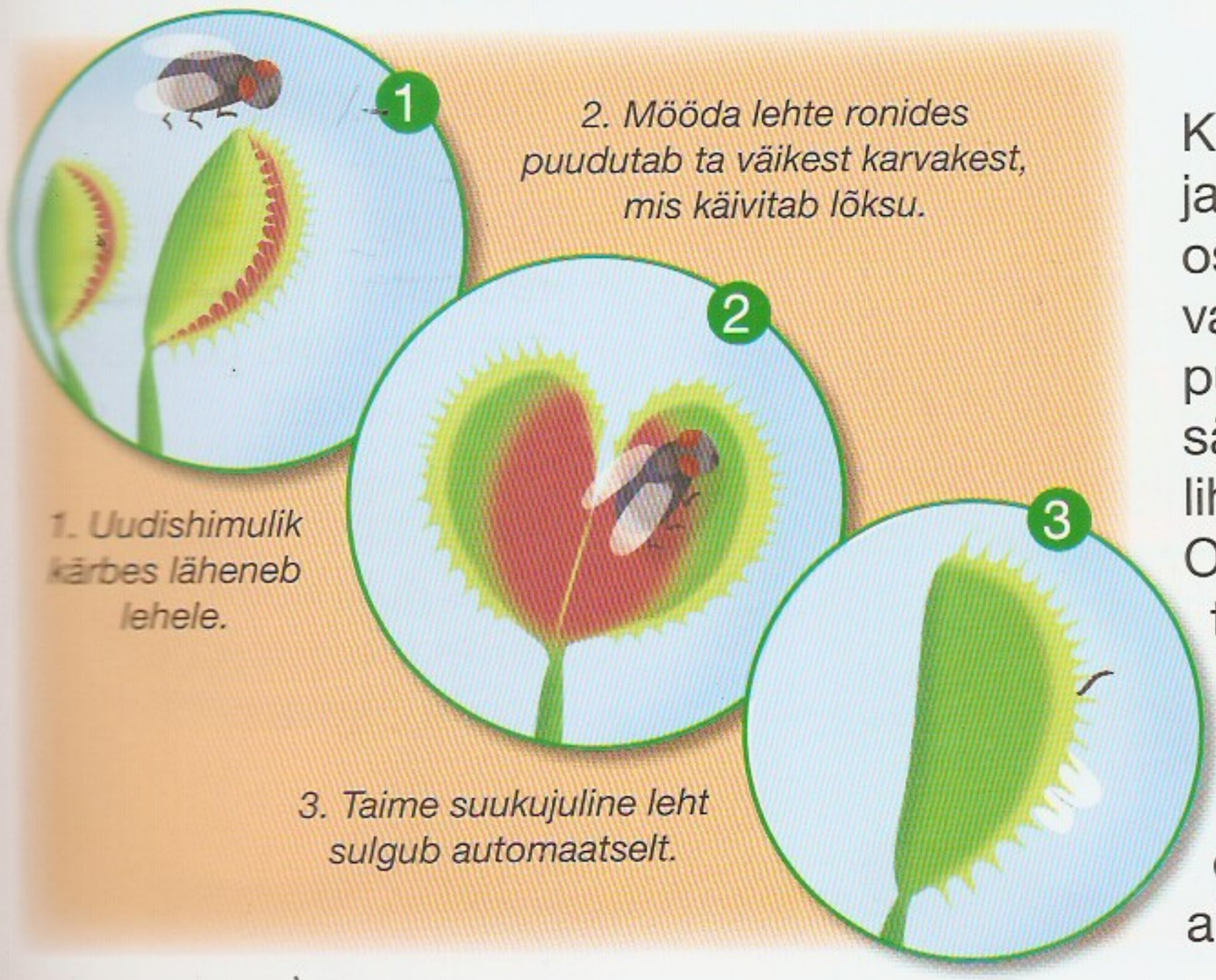

1. Uudishimulik kärbes läheneb lehele.

2. Mööda lehte ronides puudutab ta väikest karvakest, mis käivitab lõksu.

3. Taime suukujuline leht sulgub automaatselt.

Kui meil on kannatust ja veidi õnne, saame osa hämmastavast vaatemängust: putukas (kärbes, sääsk) puudutab lihasööjat taime. Otsekohe tõmbub leht tema ümber kokku. Putukas on vangis. Ta sureb ning taim töötleb tema keha endale seeditavateks aineteks.

IDUD TOPSIS

Nisu-, sinepi- ja kressiseemnete idandamine topsis käib kiirelt ja kergelt. Neid võib pärast isegi süüa!

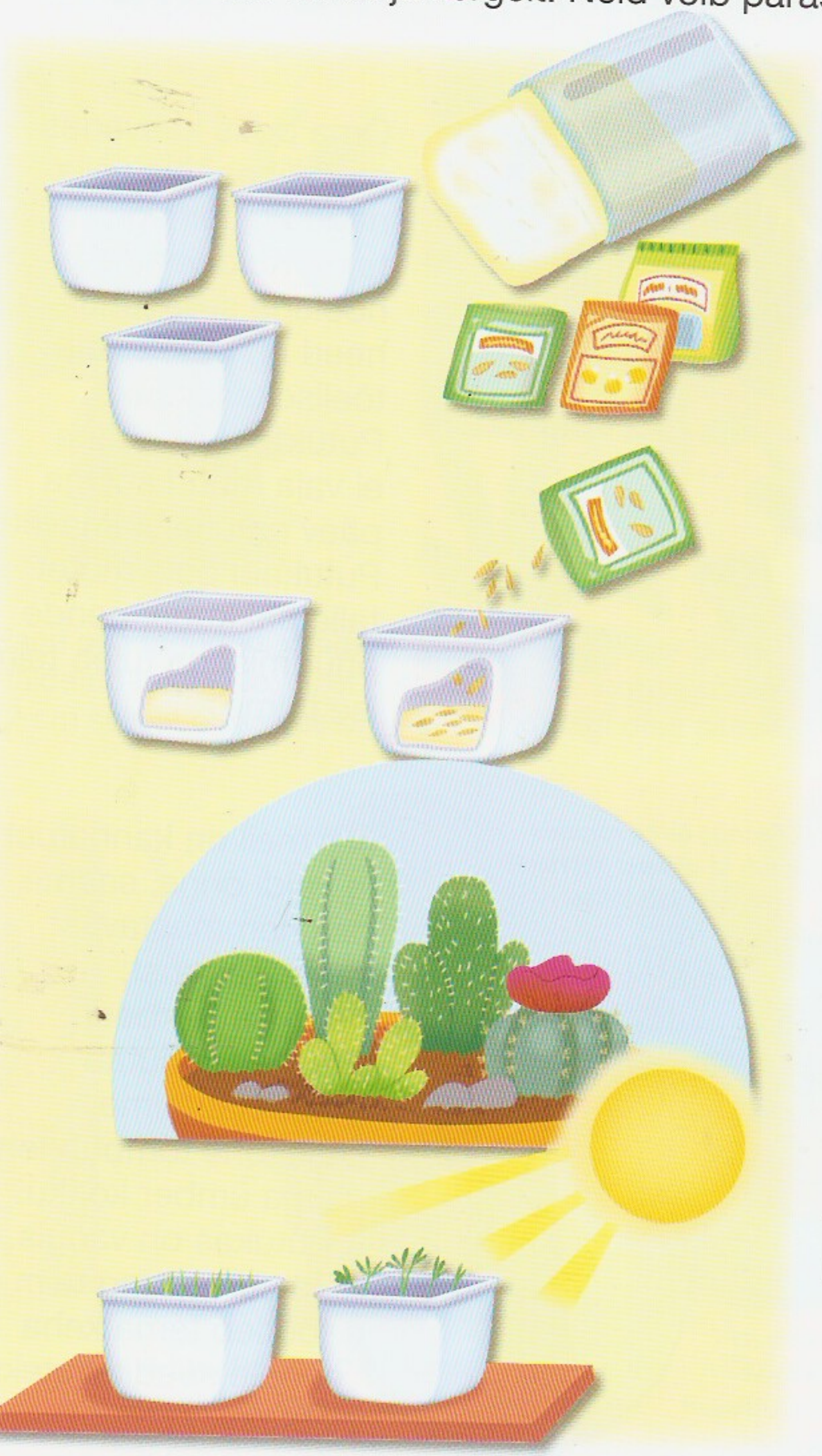

Korja kokku korralikult pestud väikesed määrdejuustutopsid.

Pane iga topsi põhja kiht puuvillast riiet ning aseta sellele seemned.

Pane seemnete peale teine puuvillane riidelapp.

Niisuta, kasutades pihustit – sellega saab riide ilma seemneid uputamata niiskeks teha.

Seejärel aseta topsid radiaatori juurde või aknale, kuhu paistab palju päikest.

Suvel tuleb kasta kaks kuni kolm, talvel üks või kaks korda päevas.

Need väikesed idud kasvavad ilma igasuguse mullata.
Seemned saavad kõik vajaliku päikesevalgusest ja veest.
Pihusti sobib nende kastmiseks ideaalselt.

nisu

läätsed

sinep

kress-salat

Siin on ära toodud mõned taimed, mida saab sel moel toas idandada.

NISU:
Seemneid soovitatakse enne riidelapile külvamist öö läbi vees leotada.

LÄÄTSED
Idanemiseks kulub vähemalt kaks nädalat.

SINEP
Seemned hakkavad väga kiiresti idanema. Idulehed ilmuvad paari päevaga. Uhmriga peeneks hõõrutud sinepiidandeid kasutatakse salatite ja külma liha maitsestamiseks.

KRESS-SALAT
Maitse tillukesi lehti, mida pannakse salatisse!

Hoolikalt pestud nisu-, läätse- ja sinepiseemnete idandeid kasutatakse salati, võileibade, omleti ja väikeste suupistete maitsestamiseks. Lisaks on need vitamiinidest pungil!

VÄIKE KAKTUSEAED

Soojadest maadest pärit minikaktusi on erineva kujuga.
Nad vajavad vähe hoolt ega võta palju ruumi.

Millised kaktused valida? Ümmargused? Peenikesed? Paksud? Ogadega või ilma? Valime aianduspoest viis tükki välja ning ostame ka suure poti, kuhu need istutada.

Kodus täidame poti kaktusemullaga, teeme sellesse viis auku ja paneme kaktused aukudesse. Tuleb kanda pakse kindaid, et endale mitte viga teha. Kaktused vajavad palju valgust ja väga vähe vett: suvel kasta kord nädalas, talvel kord kuus.

ed
gused?
aksud?
na?
poest
ing
e poti,
ada.

poti

iis

esse.
se
e

d
äga
kasta
vel

AIAS

AIAKESE SISSESEADMINE

Selleks, et taimed võimalikult hästi kasvaksid,
on väga tähtis köögiviljaaiale õige koht valida.

Taimed vajavad päikese soojust ja valgust.
Müüri, heki või puu varjus kasvavad nad viletsamalt.

Vaat siin on hea koht!
Sellesse aianurka
paistab päike
kogu pärastlõuna.
Taimedele meeldib
siin väga. Hekk ei
heida neile varju,
kuid kaitseb tuule
ja külma eest.

Alustame köögiviljaaia piiride märkimisega: esialgu piisab kolme meetri pikkusest ja kahe meetri laiusest ristkülikust. See on mitmete erinevate taimede kasvatamiseks küllalt suur.

Köögiviljaaia igasse nurka surume maasse puust vaiad. Seejärel tõmbame ümber vaiade nööri.

Siis tuleb mõelda, mida kasvatada: maasikaid, porgandeid, suvikõrvitsaid, kurke, salatit... ja miks mitte ka *halloween*iks kõrvitsaid?

AIATÖÖRIISTAD

Õues aiatöö tegemiseks läheb tarvis eraldi tööriistu.
Neid on palju ning need on mõeldud erinevate tööde jaoks.

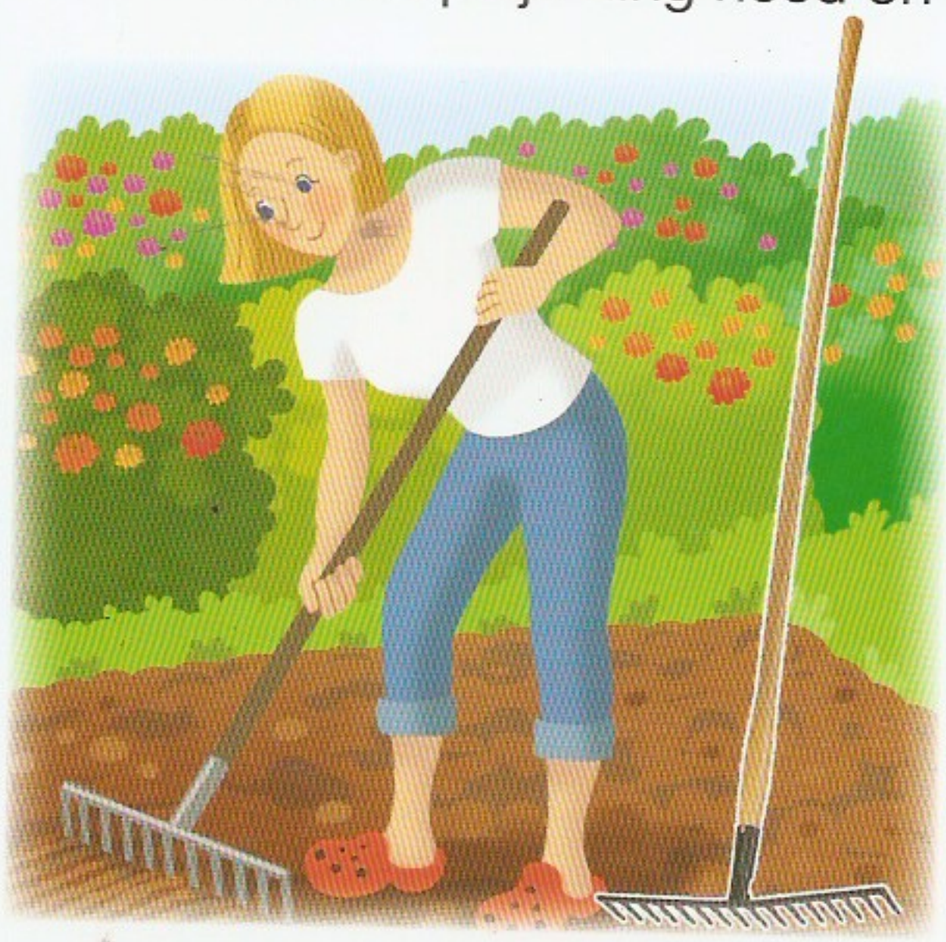

Reha on prahi ja langenud lehtede kokkuriisumiseks. Lisaks saab sellega enne istutamist pinda siluda.

Labidaga saab mättaid lahti kaevata ja ümber pöörata. Labidas surutakse maasse ja siis pööratakse mätas ümber.

Kõva pinnase puhul kasutatakse labida asemel aiaharki.

Kõblas on väga praktiline pinnase kobestamiseks taimede ümbert või sügisel (vt lk 88).

s.

aevata
utakse
ümber.

ase
ert

Pika varrega tööriistad on rasked ning keerukad käsitseda.
Nendega töötamine nõuab jõudu: need on täiskasvanutele.
Seevastu lühikese varrega tööriistad sobivad hästi ka lastele.

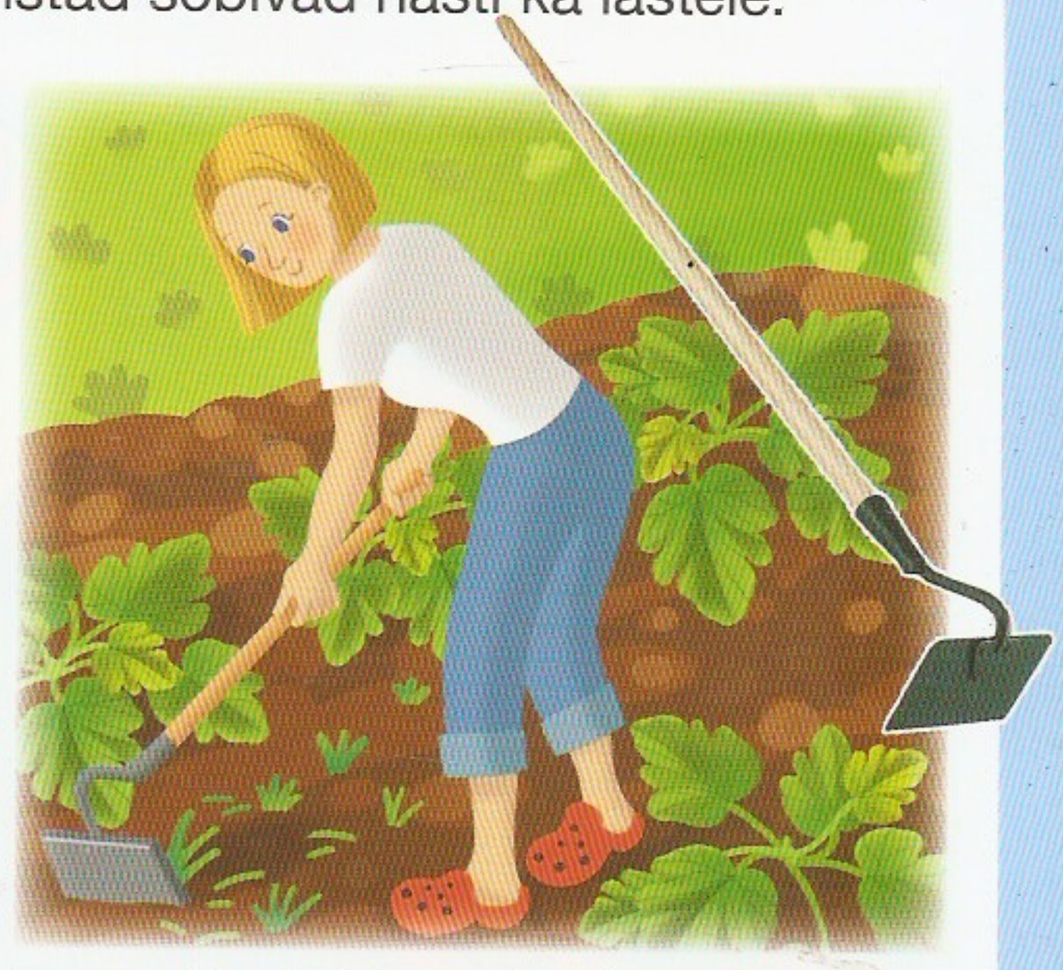

Hargiga korjame kokku kuivanud lehed, oksaraod ja niidetud rohu ning pöörame ümber komposti (vt lk 90). Kõblas kuulub rohimiseks ja kobestamiseks kasutatavate riistade hulka. Öeldakse, et üks kord kõblata on sama hea kui kaks korda kasta.

Lühikest kõblast kasutatakse samuti nagu pikka: rohimiseks ehk umbrohu väljajuurimiseks.

Istutuspulka ja aiakühvlit kasutatakse istutamiseks, käppa rohimiseks ja maa kobestamiseks.

NÕUANDED VÄIKESTELE AEDNIKELE

Enne aiatöödega alustamist tuleb mõned ettevaatusabinõud tarvitusele võtta, et aiatöö oleks meeldiv.

Mullaga on lihtne ennast ära määrida, parem pane selga vanad riided. Võililledе ja muu umbrohu kitkumiseks tuleb kanda kindaid, et käsi mitte katki teha. Kummikud kaitsevad jalgu vigastuste ja märjaks saamise eest.

Suvel, kui päike kuumalt paistab, on hea panna pähe müts ja selga pikkade varrukatega pluus, et end mitte ära põletada.

Ettevaatust! Ära jäta tööriistu vedelema! Rehal peavad pulgad alati allapoole olema.

Mullas ja taimedel elavad bakterid,
üliväikesed organismid, mis on kasulikud loodusele,
kuid võivad olla inimesele ohtlikud ja tekitada haigusi.

Näiteks kui ennast roose rohides kriimustad, tuleb haav kindlasti desinfitseeriva vahendiga ära puhastada. Enne aiatöödega alustamist on soovitav end teetanuse vastu vaktsineerida. Teetanus on raske haigus, millesse võib nakatuda, kui saame haava.

Enne oma kohale tagasi panemist tuleb tööriistad
puhtaks pesta ja kuivatada, siis ei hakka need roostetama.
Pärast aiatöid tuleb end hoolega pesta, käsi kindlasti seebiga.

KORRALIK KASTMINE

Taimed ja puud tahavad juua, eriti suvel, kui on soe ja kuiv. Aga kuidas kõige tõhusamalt kasta?

Kasta tuleb hommikul vara või õhtul, kui päike ei ole nii tugev, et taimed sellest kõige rohkem kasu saaksid. Neil aegadel jääb veele rohkem aega pinnasesse imenduda. Keskpäeval aurustub vesi enne, kui juurteni jõuab.

Kastekannu otsik võimaldab kasta nii, nagu sajaks vihma, samas kui tilaga saab taime üle ujutada. Kasutades voolikut, pole vaja kastekannu tassida. Veejoa survet saab reguleerida tugevamaks või nõrgemaks, vastavalt kastetava taime vajadustele.

Kastmine on lõbus, kuid tuleb täiskasvanutelt küsida, kuidas seda õigesti teha, et mitte taimi kahjustada. Võib kasutada ka õlgedega multšimise meetodit – niimoodi kannatavad taimed vähem veepuudust.

Taime ümbrus kaetakse õlgedega, mis takistavad vee aurustumist. Sel moel ei kuiva pinnas liiga kiirelt ära.

Kui keset suve paar päeva aiast eemal olla, tuleb mõelda välja mingi muu kastmissüsteem. Tõhus vahend on äralõigatud põhjaga plastpudel. Poest saab osta ka kastmiskomplekte tilkhaaval kastmiseks.

MAA KAEVAMINE JA PUHASTAMINE

Enne külvamist ja istutamist on vaja maad kaevata, teisisõnu muld ümber pöörata, et see oleks valmis taimi vastu võtma ja hästi toitma.

Pärast talve tuleb maa labidaga ümber pöörata. Kui üks siil on kaevatud, alustame järgmisega kohe sealtsamast kõrvalt. Kaevamine on üks tüütu ja väsitav töö, kuid taimede kasvatamiseks hädavajalik.

Maapinnas leiduvad kivikesed ja umbrohi tuleb kokku korjata. Kivid takistavad taimede kasvamist, umbrohi lämmatab neid ja kuivatab maapinda.

muld
toitma.

uleb
ümber
ks
d,
misega
aast
mine
a väsitav
ede
s

duvad
mbrohi
rjata.
d
mist,
atab
p

MIKS ON VAJA VETT JA VALGUST?

Taimed, nagu kõik elav, vajavad kasvamiseks toitu.
Kuid nemad teevad oma toidu ise.

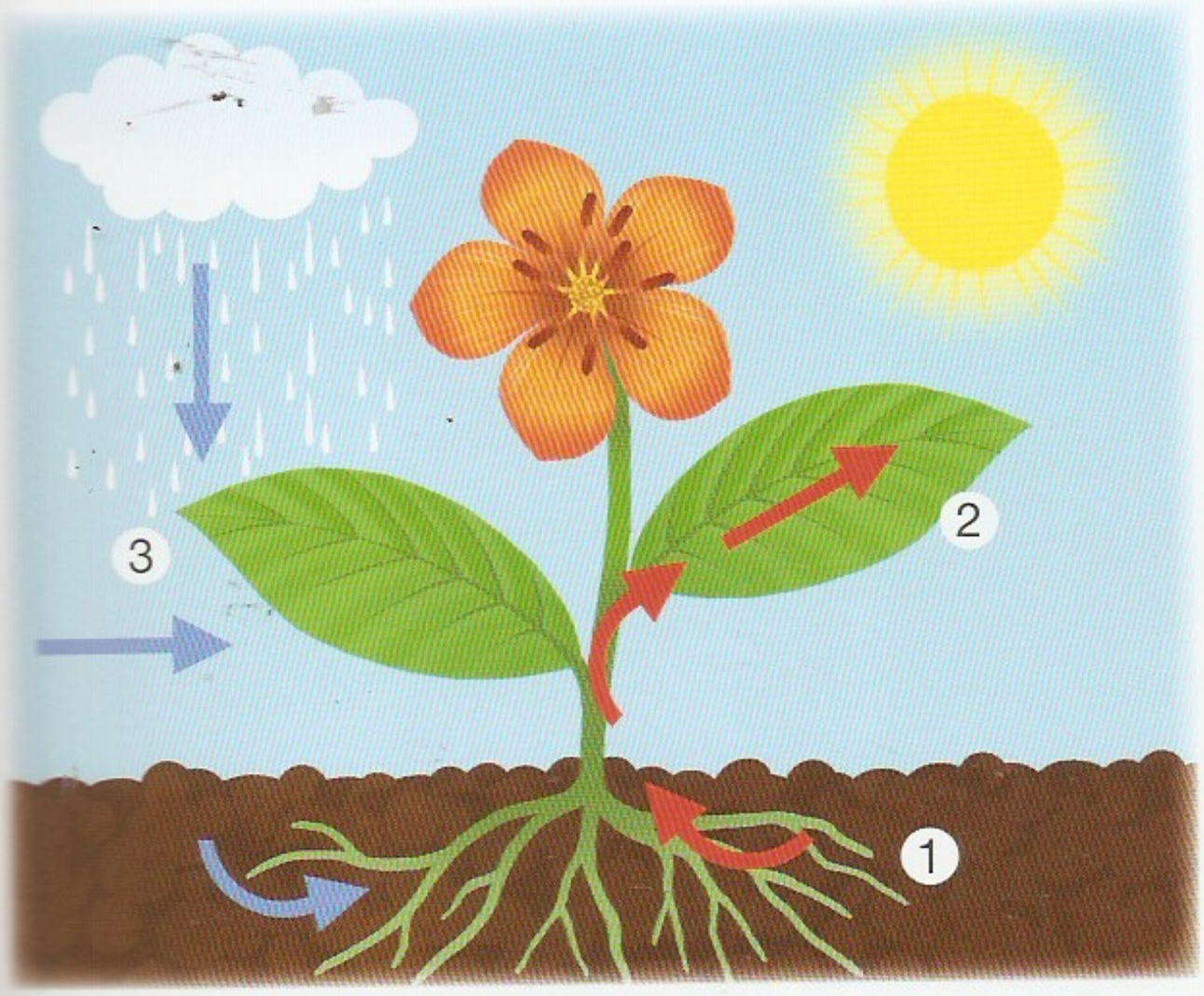

Juurtega imeb taim mullast (1) vett ja mineraal-soolasid – kasvamiseks hädavajalikke aineid. Vesi ja mineraalsoolad kogunevad lehtedesse (2). Seal toimub päikese ja õhu toimel nende töötlemine ning neist saab mahl: taime toit. Vett läheb vaja ka selleks, et taim ära ei kuivaks. Selle vee saab ta vihmast, niiskest õhust või kastmisest (3).

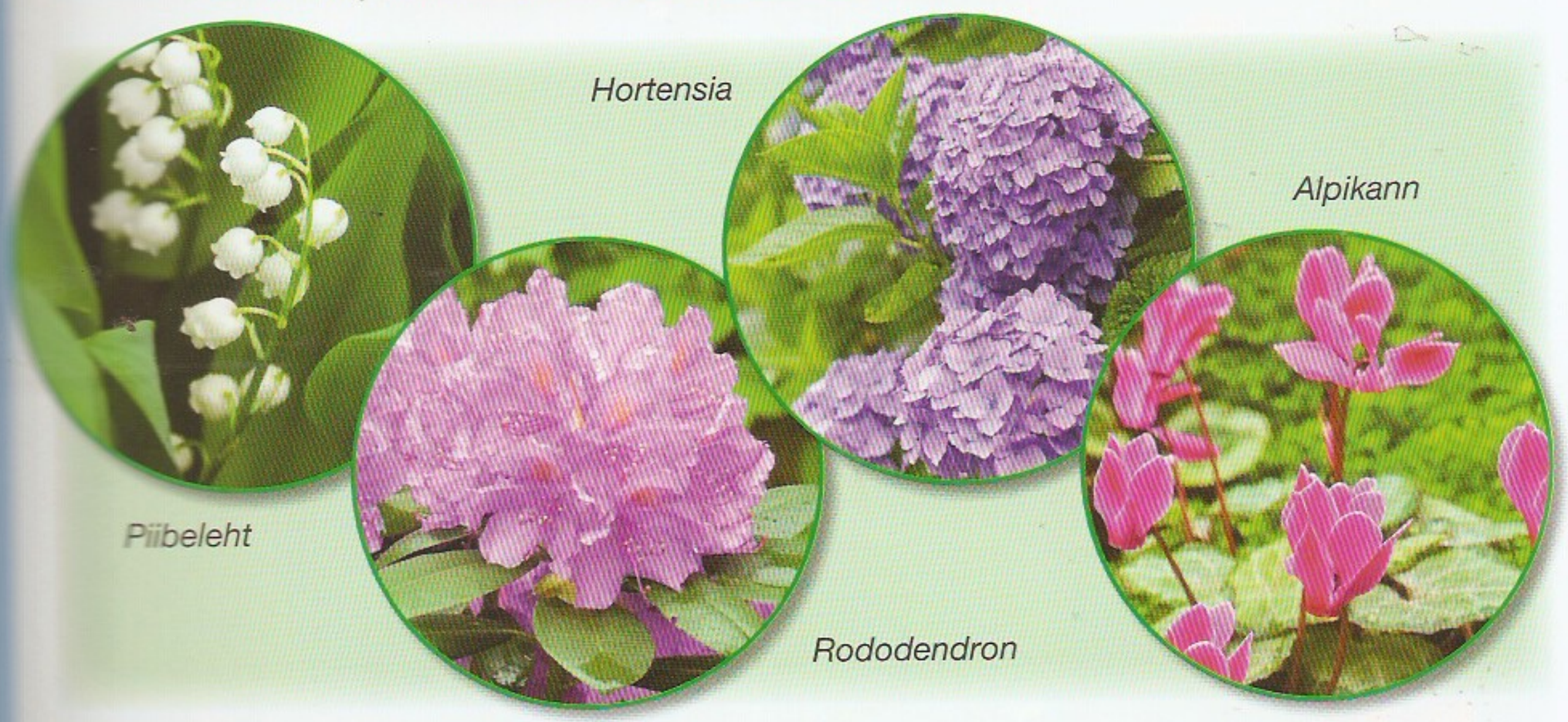

Kõik taimed vajavad valgust, kuid mõned ei armasta otsest päikesepaistet ning kasvavad paremini puu või müüri varjus. Niisugused on näiteks hortensiad, rododendronid ja alpikannid.

AEDNIKU VÄIKESED SÕBRAD

Mitmetel väikestel loomadel on aias oluline roll täita.
Neid tuleb kaitsta, sest nad on aednikule suureks abiks.

Taimede vilju söövad linnud
poetavad seemneid mööda
ning aitavad taimedel
niimoodi paljuneda.

Siilid, kärnkonnad,
konnad ja linnud hävitavad
putukaid, nälkjaid ja
tigusid, kes söövad
köögiviljataimi.

Lepatriinud armastavad
süüa lehetäisid,
väikesi rohelisi putukaid,
kes rooside lehtedest
mahla imevad.

Et need toredad loomakesed aeda külastaksid, tuleb vältida kemikaalide kasutamist. Ei väetist, et taimed kiiremini kasvaksid, putukamürke kahjuritest vabanemiseks ega taimemürke umbrohu vastu.

Liblikad ja mesilased on asendamatud. Õitelt nektarit kogudes viivad nad kõikidele taimedele õietolmu, mis on vajalik taimede paljunemiseks. Ilma nendeta oleks meil palju vähem lilli ja viljapuid.

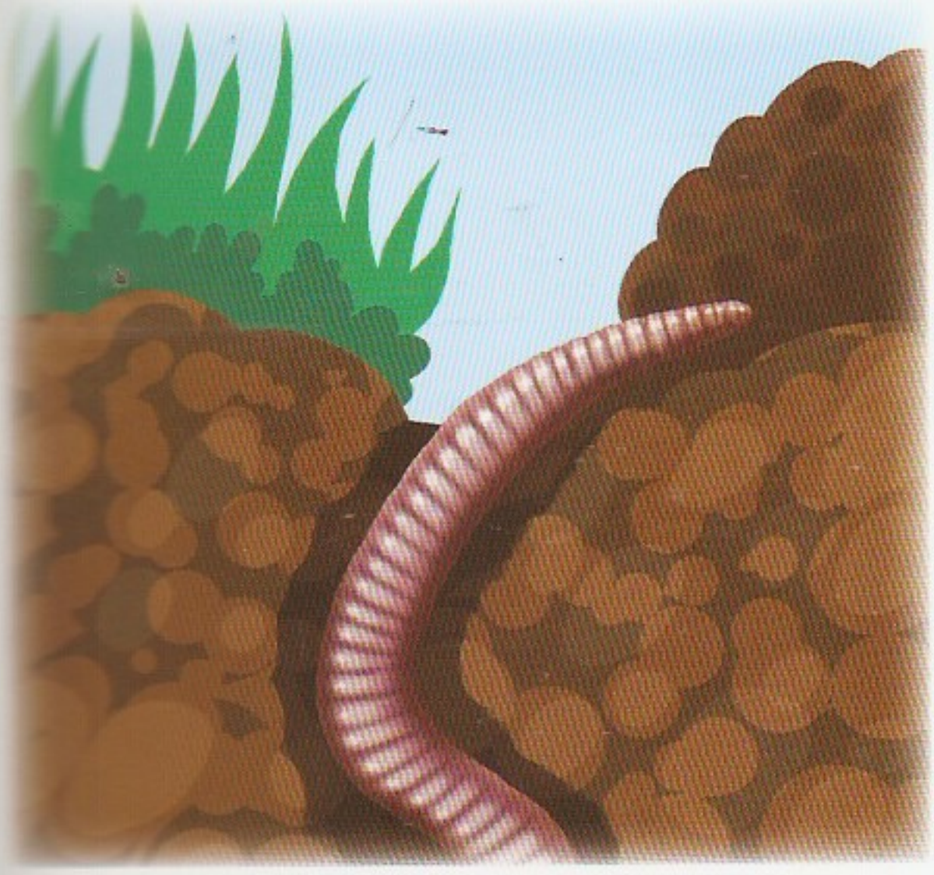

Maapinda käike kaevates õhutavad vihmaussid pinnast. Lehti ja taimi süües kugistavad nad alla ka mulda, mille läbiseedituna jälle välja lasevad. Sel moel tekitavad nad looduslikku väetist, mis võimaldab taimedel paremini kasvada.

MAGUSAD PORGANDID

Porgandid on maitsvad nii toorelt kui keedetult.
Neis on palju silmadele, luudele ja nahale vajalikku A-vitamiini.

Porgandeid võib külvata alates aprillist.
Neid on väga mitmeid sorte.

Kobestame kõplaga porgandite jaoks
väikese ruudu ja korjame sealt ära
kivikesed ning umbrohu.

Mõlemast otsast vaia külge kinnitatud nööri abil tõmbame sirge 2 cm sügavuse vao.
Külvame porgandiseemned maha ja ajame vao rehaga kinni.
Ära unusta kasta kohe pärast külvamist ja edaspidi iga kolme päeva järel!

ni.

jaoks
t ära

e vao.

Porgand kasvatab maapinnale lehed ja maa alla suure juurika. Seda magusat juurt süüaksegi. Üldiselt on porgandid oranžid, kuid neid leidub ka teistes värvides.

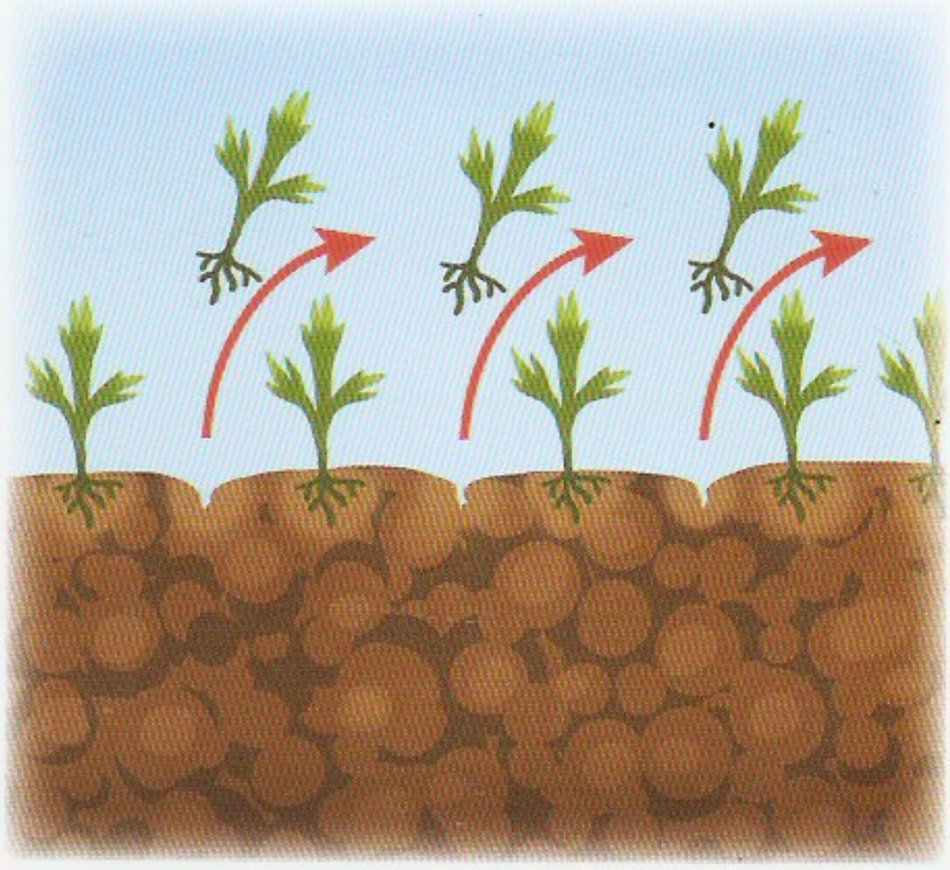

Umbes kahekümne päeva pärast pistavad lehed nina mullast välja. Et kõigil oleks ruumi kasvada, harvendame porgandeid, jättes kasvama iga teise seemiku. Kahe nädala pärast harvendame veel kord, jättes seekord taimede vahele 4 cm.

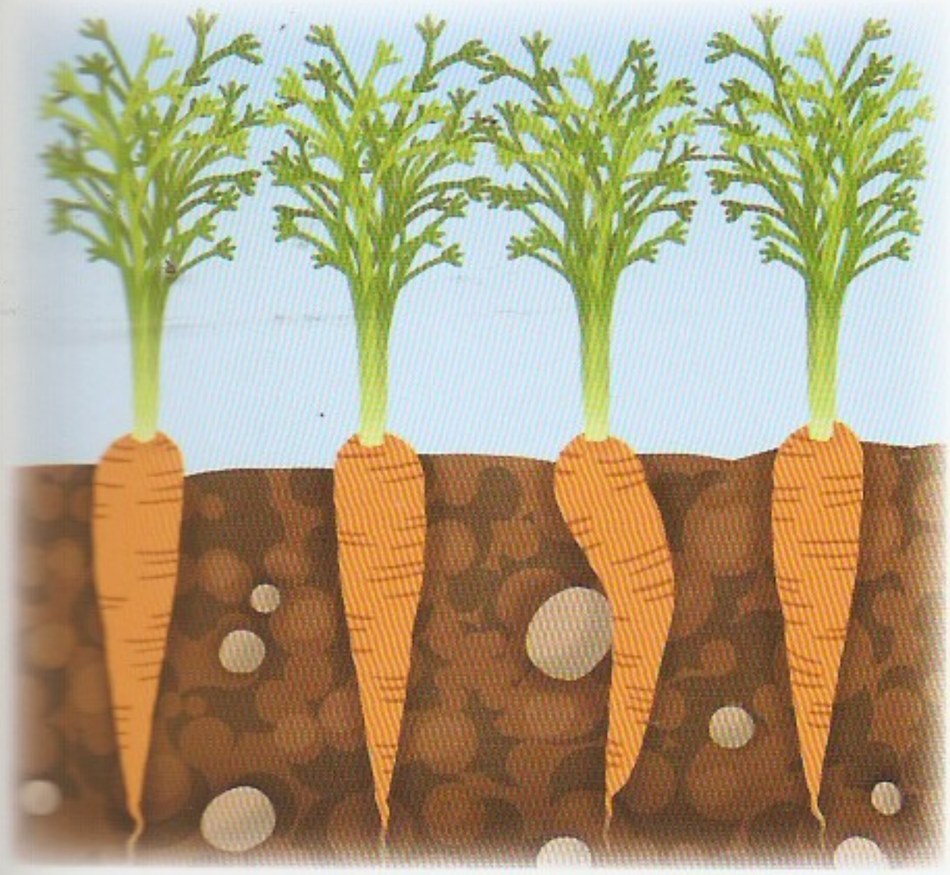

Kasvades surub porgandi juurikas end sügavamale maasse. Kiviga kohtudes pöördub juurikas kõrvale ning kasvab kõveraks.

Umbes kolme kuu pärast koristame saaki: oranže, valgeid ja lillasid porgandeid.

ILUSAD SUVIKÕRVITSAD

Piklikud või ümmargused, kollased või rohelised, toored või küpsetatud – suvikõrvitsaid on lihtne kasvatada, pealegi on need maitsvad.

Suvikõrvitsat võib külvata mais või juunis, sõltuvalt piirkonnast, kui öökülmad enam ei ähvarda. Need taimed ajavad end laiaks, seepärast tuleb külviaukude vahele jätta umbes meeter maad ja panna igasse auku kolm seemet.

Kui istikud on umbes 10 cm kõrguseks kasvanud, tõmbame viletsamad üles ja jätame ainult kõige ilusama kasvama. Suvikõrvitsaid peab korrapäraselt rohima, nende ümbruse hoolikalt õlgedega katma ja siis kastma.

etatud –

ib
juunis,
nast,
nam
d
nd
t tuleb
ele
eter
gasse
et.

s ja
ma,

Suvikõrvitsatel on kahesugused õied: suur ja avali isasõis ning pundunud varre otsas kasvav emasõis. Selleks, et suvikõrvits saaks arenema hakata, on vaja mesilaste või teiste tolmeldajate abi.

Mesilaste poolt kantuna jõuab isasõie tolm emasõitele. Emasõies peituv tilluke suvikõrvits hakkab siis kasvama. Suvikõrvits armastab vett – kuiva ilmaga tuleb teda iga kahe päeva järel kasta.

Juulikuuks on suvikõrvitsad kasvanud 15 – 20 cm pikkuseks. Nüüd on õige aeg need ära korjata. Kui veel oodata, hakkavad taimed seemneid kasvatama ega ole enam nii hea maitsega. Suvikõrvitsat võib süüa täidetult või juustuga üleküpsetatult.

MAITSVAD ROHELISED SALATID

Vahetult enne söömist aiast korjatud krõmpsuv ja värske roheline salat on tõeline delikatess!

Salateid on palju erinevaid sorte, igaühel oma eripära: rohkem või vähem krõmpsuv, õrn või kibe...

Aprilli lõpus või mais ostame taimed koos mullapalliga. Kaevame ettevalmistatud maasse kühvliga paraja suurusega augud ja istutame.

Paari nädala kuni kahe kuu pärast on salat valmis, olenevalt sordist. Kui paar-kolm päeva pole vihma sadanud, tuleb salatit kasta, eelistatavalt hommikul, kui päike pole maapinda veel ära kuivatanud.

Kasta tuleb ka enne mullapalliga taime mahaistutamist. Paneme mullapalli auku ja katame ümbert peenramullaga, jättes lehed välja. Kastame veel.

Salatit tuleb rohida ning nälkjate kinnipüüdmiseks kaevatakse taimede lähedale maasse mõned õlletopsid.

Hiljemalt juunis-juulis on salat saagikoristuseks valmis.

SALATIKURK VÕI MARINEERITUD KURK?

Kurgitaim ei erine oluliselt suvikõrvitsa taimest. Soovi korral võime lasta ne
toe küljes ka kõrgusse kasvada. Kurgitaim armastab tuulevarju ja niiskus

Maapind valmistatakse ette. Aukude vahele jäetakse meetri jagu ruumi ja igasse auku pannakse kolm seemet. Kui taimed nina mullast välja pistavad, tõmmake kaks viletsamat välja. Kohe, kui taimele on tekkinud neli pärislehte, lõigake teine lehepaar ära.

Kurgitaimele pannakse kasvamiseks toed ning kastetakse kaks või kolm korda nädalas.

Kurgid võib ka tugivõrele ronima panna, aga siis tuleb kõigepealt võre meisterdada ja see on keerulisem.

lasta neil
niiskust.

sse auku
viletsamat
ära.

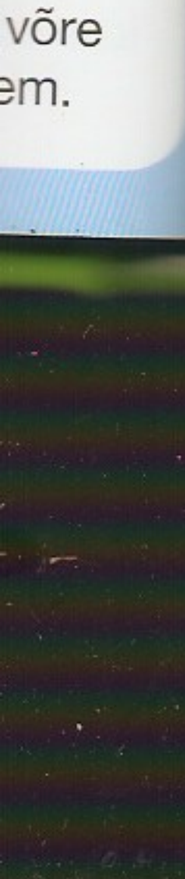

ma
võre
em.

Mai lõpus külvatud kurgid valmivad juuli lõpus. Kui oleme liigsed taimed ära harvendanud, on allesjäänud taimed jõulisemad. Kas teate, et suur salati- ja väike marineerimiskurk on üks ja sama liik, aga erinevad sordid?

Marineeritud kurgid:

1. Pese määrdunud kurgid puhtaks.

2. Jäta need umbes 12 tunniks salatikaussi jämeda soola sisse.

3. Loputa ja pühi kurgid puhtaks ning pane purki.

4. Vala kurkidele äädikalahus, lisa pärlsibulaid, estragoni ja piprateri.

5. Hoia jahedas ja külmas kohas.

Kurke on parem marineerida,
kui need on väikesed, 5–10 cm pikkused.

Salatikurgi sortide viljad kasvavad aga 25–30 cm pikkuseks. Koorime nad ära, lõikame viiludeks, raputame soola peale ning maitsestame peterselli ja murulauguga. Milline delikatess!

VÄRSKED HERNED KRÕBISTAMISEKS!

Poest võib osta külmutatud või purgiherneid.
Värskelt aiast korjatud hernestel on hoopis teine mekk!

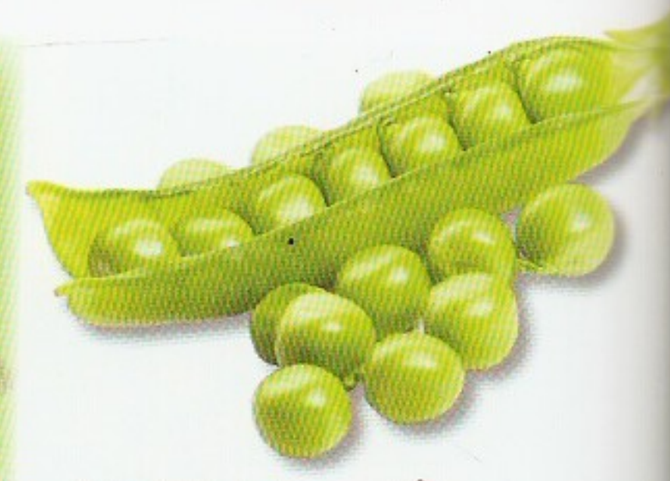

Aprillikuus ostame pakikese madala aed-herne seemneid. Need ei kasva liiga kõrgeks. Kui maapind on kobestatud ja umbrohust puhastatud, tõmbame selle ühest otsast teise nööri, et saaks sirge vao

Tõmbame umbes 5 cm sügavuse vao ja jätame seemnete vahele vähemalt 3 cm, et taimedel kasvuruumi oleks. Ajame vao kinni ja kastame. Hernes armastab vett, teda tuleb kasta vähemalt kord nädalas.

Herned – need on hernetaime seemned. Neid süüakse siis, kui need on veel rohelised, täis magusat mahla. Kui lasta hernestel veel kasvada, muutuvad need kõvaks ja neist saame kuivatatud herneid.

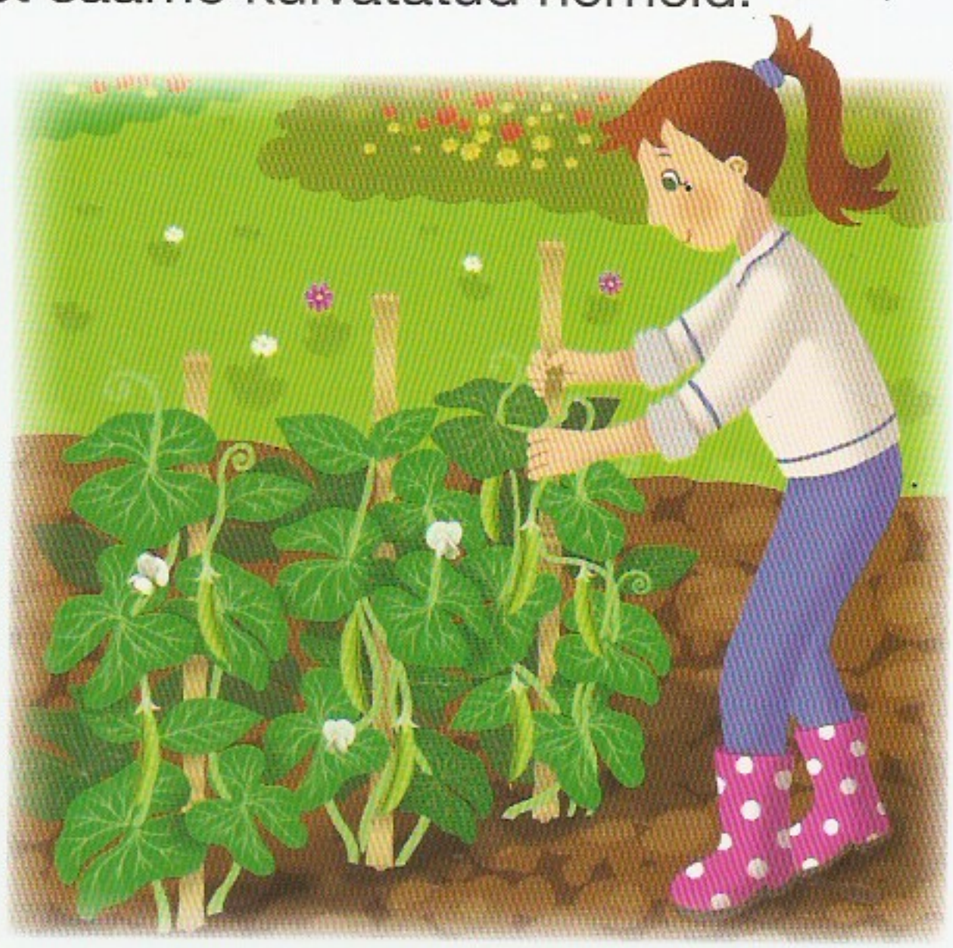

Möödunud on kolm nädalat: hernes õitseb. Mõne aja pärast õite kroonlehed närbuvad ja tekivad kaunad: nende sees ongi herned. Hernetaimele pannakse samuti toed, millele nad kinnituvad väikeste köitraagude abil.

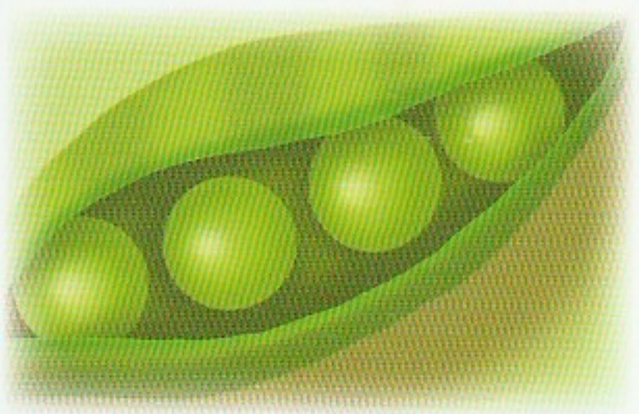

Käes on juuli, herned on küpsed ja korjamiseks valmis.
Korjame ära kõige paksemad kaunad, püüdes vart mitte vigastada.
Hernekauna sees seisavad herned sirges reas. Neid võib isegi toorelt süüa!

MAGUSAD PUNASED MAASIKAD

Aiast maasikaid korjata... lihtsalt geniaalne!
Valime aprillis istutatava sordi, mis kannab vilja juulis.

Taimede ostmisel on valik tohutu.
Maasikal on palju erinevaid sorte.

Kasvukohta ette valmistades
arvesta taimede vaheks 30 cm.

Pinnast on soovitav
veidikese kompostiga
rikastada.

Kaevame taime mullapalli
suurused augud ja
pistame taimed sisse.

Zoé kastab taimede
ümbrust, siis hakkab mul
juurte külge paremini.

Maasikataimede ümbrus on soovitav katta õlgedega, et umbrohi taimi ei lämmataks ning valmis marjad vastu maapinda ei puutuks. Samuti tuleb osa võrseid ära lõigata.

Katame taimejuure mullaga ja surume mulla rusikaga kinni.

Seejärel katame maapinna õlgedega ning kastame veel üks kord.

Õlgede asemel kasutavad mõned aednikud musta peenrakangast.

Pärast õie kroonlehtede varisemist hakkab õiepõhjast arenema mari, muutudes suuremaks ja küpsemaks. Maasikataimel kasvavad pikad võsundid – kui nendega midagi ette et võeta, hakkavad need juurduma ja uusi maasikataimi kasvatama, aga nad kurnavad taime, millest võrsuvad. Seepärast tuleks võsundid ära lõigata.

Esimesed maasikad valmivad juuni lõpus ja taimed võivad suvel isegi mitu saaki anda. Kui maasikataimede eest hästi hoolitseda, kannavad need järgmisel aastal jälle vilja.

Käes on saagikoristuse aeg. Parem on maasika saba kääridega läbi lõigata, et mitte vilja vigastada. Kergelt rohekad marjad jäetakse veel paariks päevaks küpsema. Küpseid maasikaid saab tavaliselt korjata kaks kuni kolm nädalat.

Sügise saabudes korjame kolletunud lehed ära ja laseme maasikataimedel ületalve puhata. Kevadel tuleb õled eemaldada, taimede ümbrus umbrohust puhtaks kitkuda ning värskete õlgedega katta.

uvel
eda,

pristuse
maasika
läbi
vilja
elt

ariks
na.
aid
orjata
ädalat.

TAIMI HÄVITAVAD KAHJURID

Nälkjad ja teod tunduvad kahjutud, aga võta näpust!
Nad jumaldavad noori taimi ning tekitavad sageli aias tõelise hävingu.

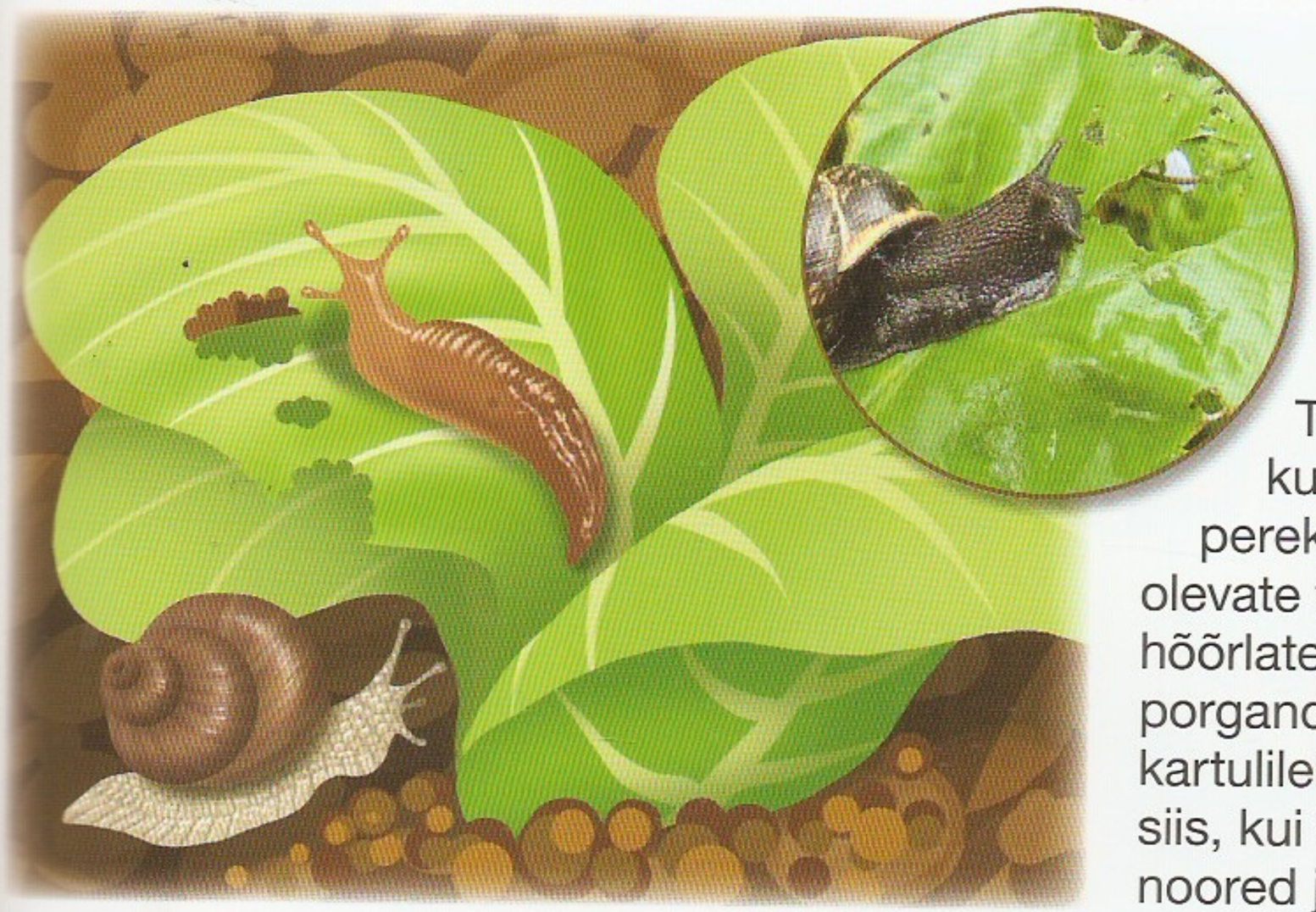

Teod ja nälkjad kuuluvad ühte perekonda. Suus olevate tillukeste hõõrlatega järavad nad porgandi-, salati- ja kartulilehti... peamiselt siis, kui taimed on noored ja pehmed.

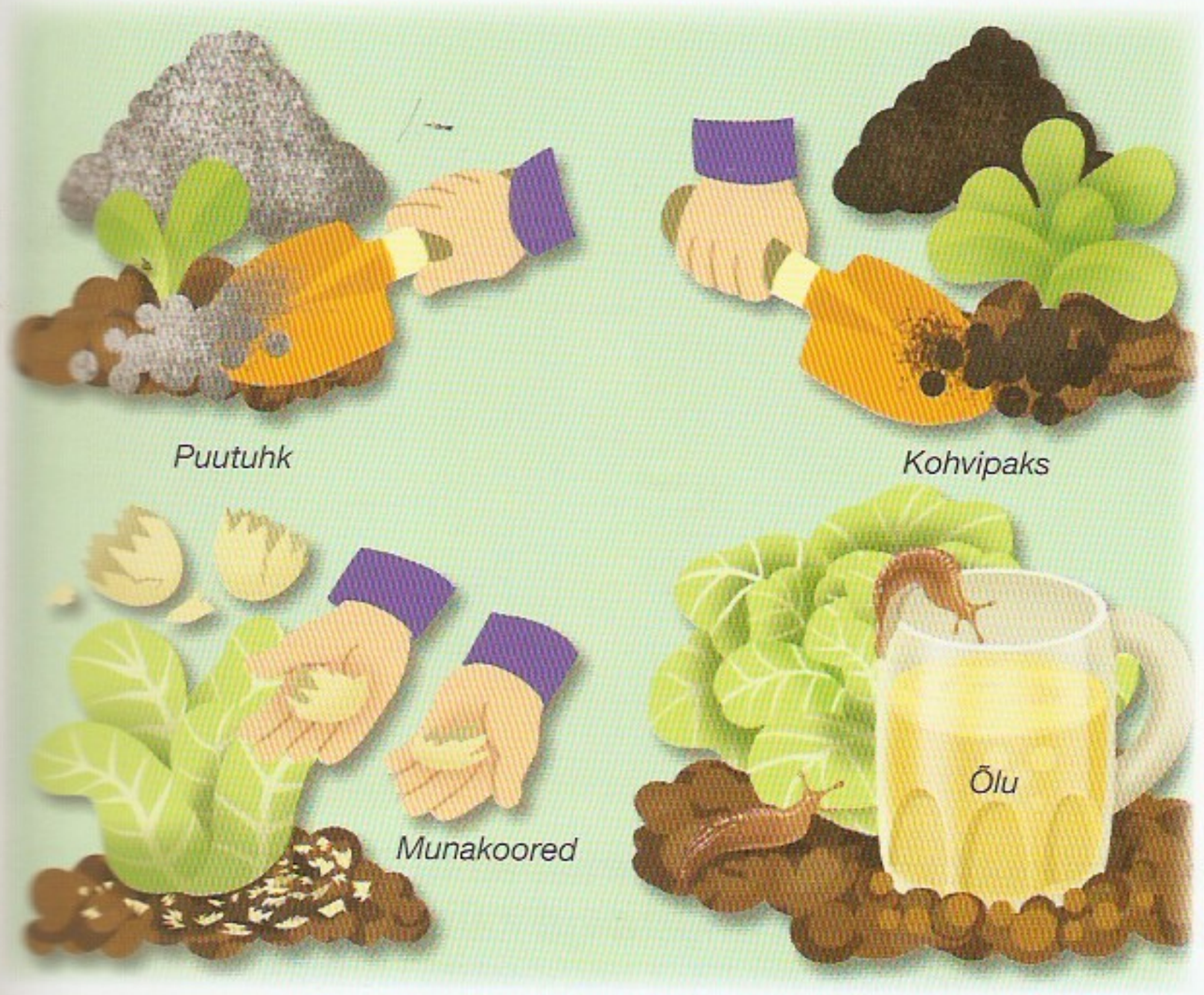

Teod ja nälkjad ei saa roomata puutuhal, munakoortel ega kohvipaksul! Meisterdame neist ümber taime kaitsva tõkke, mida tuleb alati pärast vihma uuendada. Teine võimalus nende püüdmiseks on õlu. Nälkjad armastavad õlut, joovad, kukuvad klaasi ja upuvad ära.

SÜGISEKS ILUS KÕRVITS

Kui soovid *halloween*iks ilusat kõrvitsat, tuleb seemned ammu enne, juba alates aprillist maha külvata.

Kuna väljas on veel külm, idandame seemneid toas, akna all potis. Täidame kaks lillepotti mullaseguga ja kastame.

Tee kummassegi potti kaks pöidlasuurust auku.
Pista igasse üks seeme, terav ots allapoole. Ära unusta iga kahe päeva järel kasta.
Kolme nädala pärast tõuseb mullast kaks lehte.

Sel ajal, kui kõrvitsataimed potis kasvavad, valmistame ette aianurga, kuhu nad ümber istutada. Viljakas pinnases taimed arenevad, puhkevad õied ja hiljem kasvavad viljad.

Maikuus on taimed õue istutamiseks piisavalt vastupidavad. Valime kõige ilusamad ja istutame nad üksteisest piisaval kaugusel asuvatesse aukudesse. Kastame korralikult. Suvel tuleb kõrvitsaid iga päev kasta.

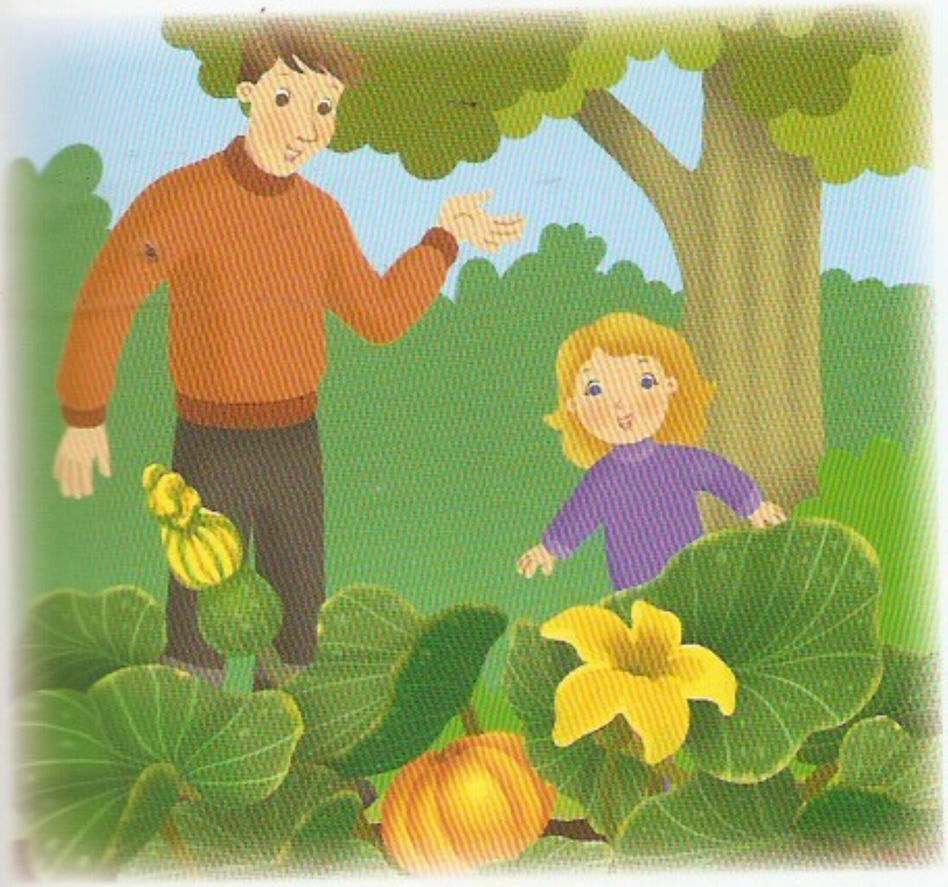

Emasõied on saanud viljade valmimiseks vajalikku õietolmu. Kõrvitsad hakkavad tasapisi arenema.

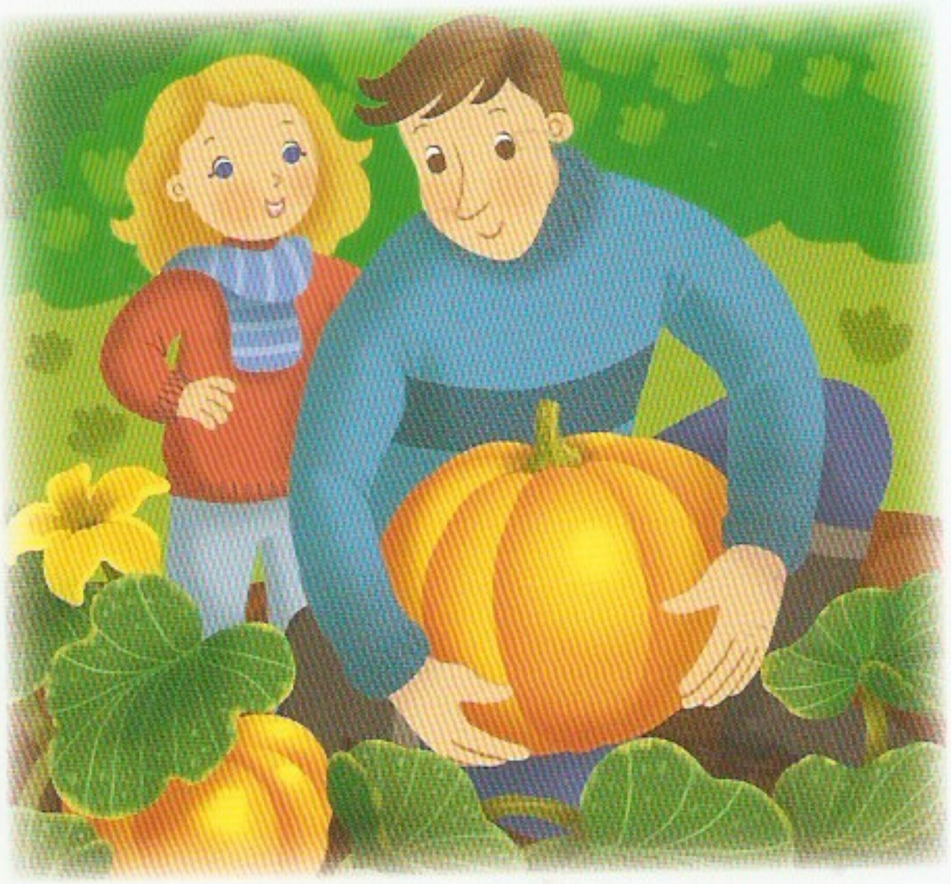

Ongi sügis käes ja kaunid kõrvitsad valmis – täpselt *halloweeni* ajaks. Milline rõõm!

KARTULITE MAHAPANEK

Kartul kasvab mugulast: ühest saab umbes kakskümmend uut kartulit.
Neid on väga palju sorte.

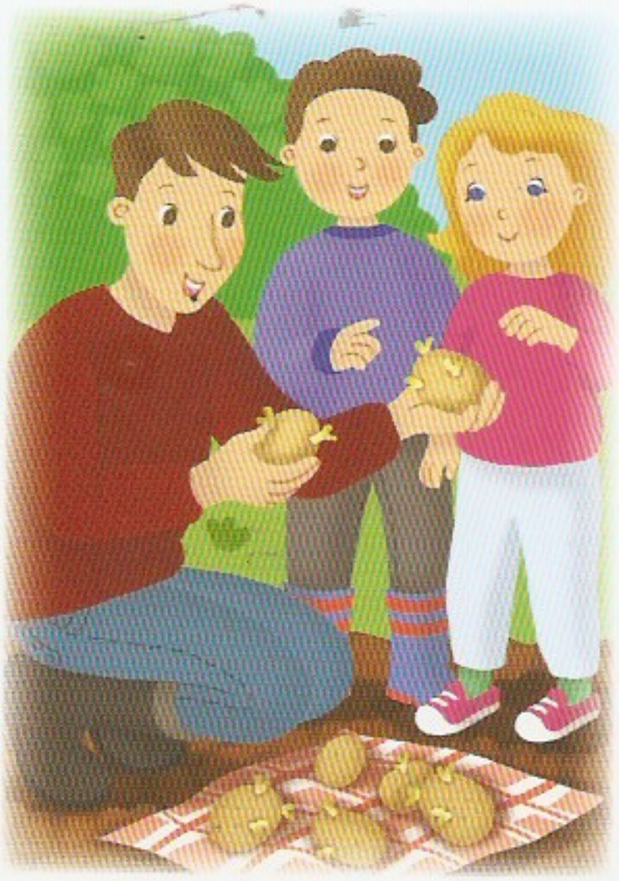

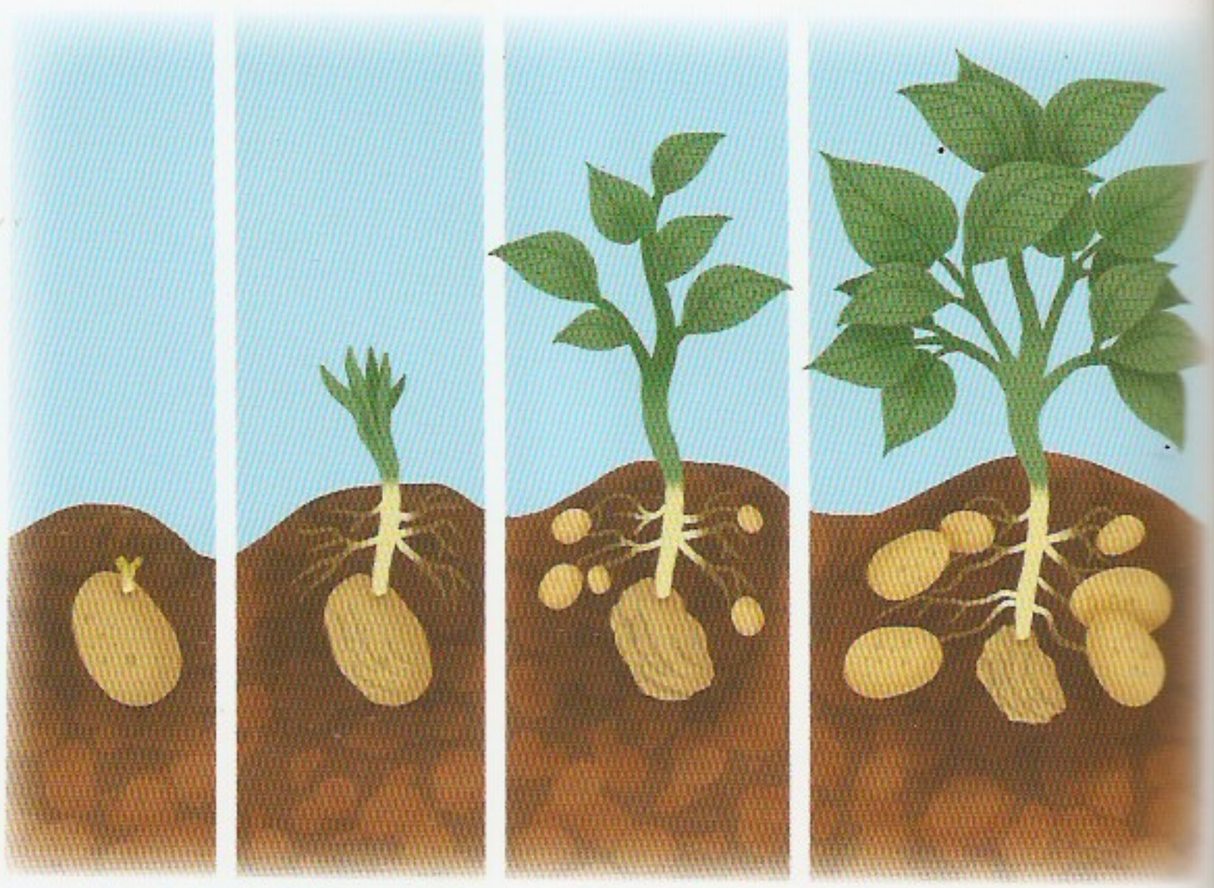

Oma lõbuks võib ju kartuleid kasvatada. Selleks tuleb umbes märtsi lõpus või aprillis lasta mõned mugulad valguse käes idanema. Kui on tekkinud väikesed rohekad idud, on mugul muldapanekuks valmis.

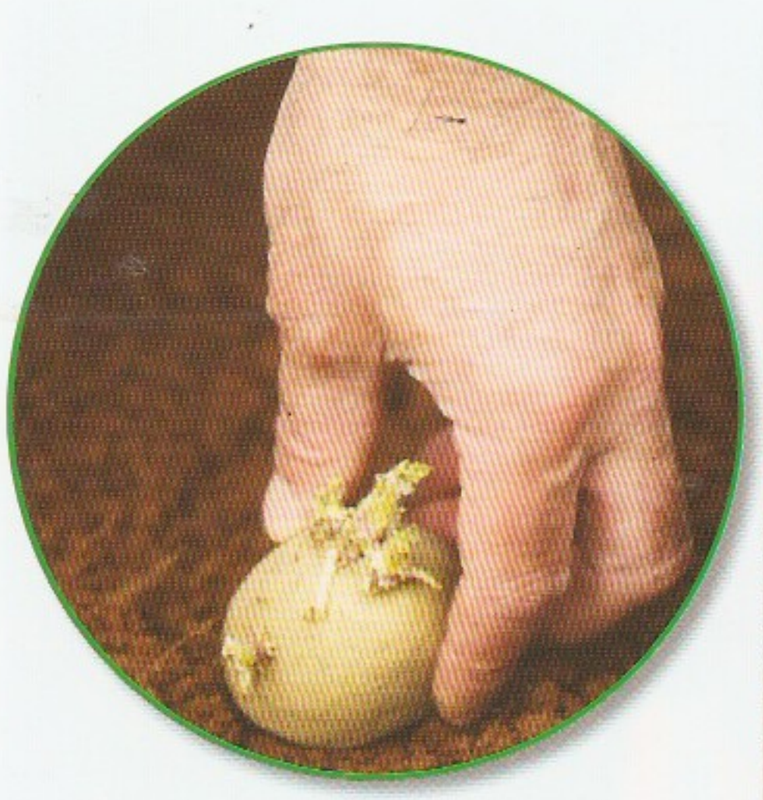

Kaeva umbes 20 cm sügavune vagu.
Pane mugulad vähemalt kolmekümnesentimeetriste vahedega vakku,
idu ülespoole. Aja vagu rehaga kinni ja kasta.

kartulit.

või aprillis
hekad

Kartulitel sööme mugulaid, varusid, mida taim kogub paljunemiseks. Kartulid sisaldavad üht eriti toitvat liiki suhkrut – tärklist.

Kuu aja pärast on idust kasvanud vars ja lehed, ilmunud valged õied. Nüüd tuleb kartuleid mullata. Seda tehakse kõplaga: muld tõmmatakse taimede ümber väikeseks valliks. Juured ja mugulad kasvavad niimoodi paremini.

Saabunud on suve lõpp, kartuli lehed ja varred on kuivanud – käes on kartulivõtu aeg. Surume hargi maasse ja tõstame õrnalt mullavalli, et kartuleid mitte vigastada. Kui kõik hästi läheb, on iga taime all ohtralt kartuleid.

ISTUTAME VAARIKAID....

Seda punaseid marju kandvat taime on lihtne kasvatada. Vaarikaid tuleb vaid igal aastal kärpida. Istutatakse neid sügisel või kevadel.

Vaarikate varred ja oksad armastavad tuge.

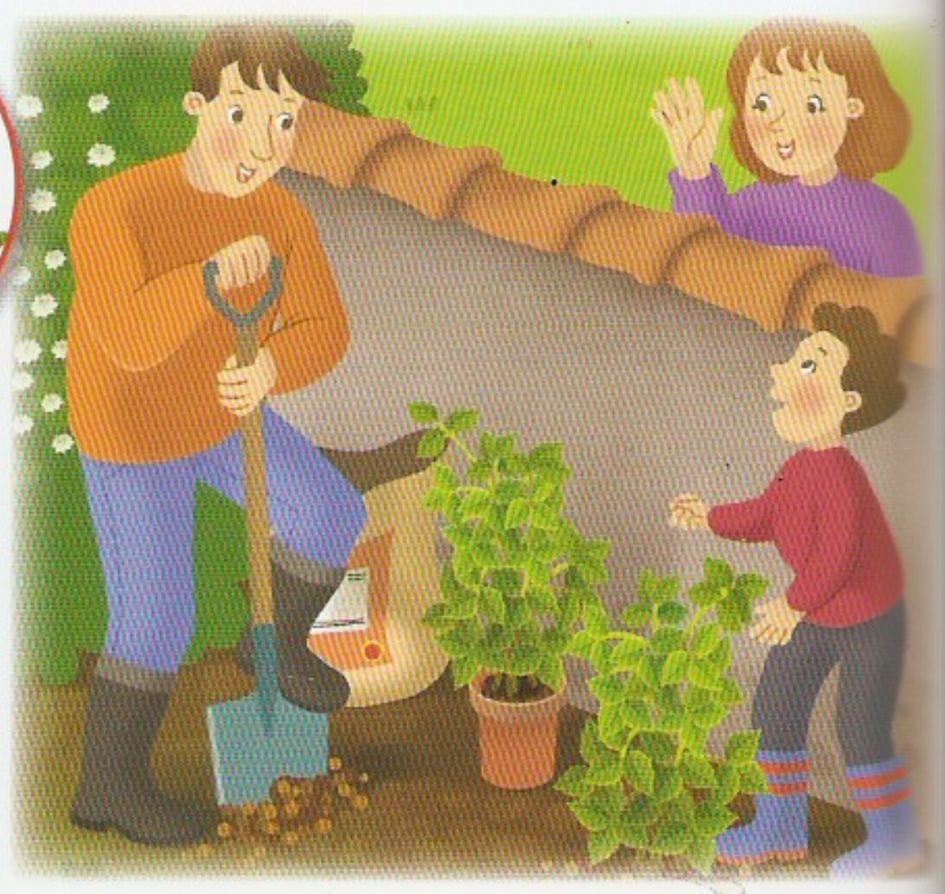

Kaeva iga vaarikataime jaoks üsna suur auk, kuhu juured ära mahuvad. Katke juured mulla ja kompostiga.

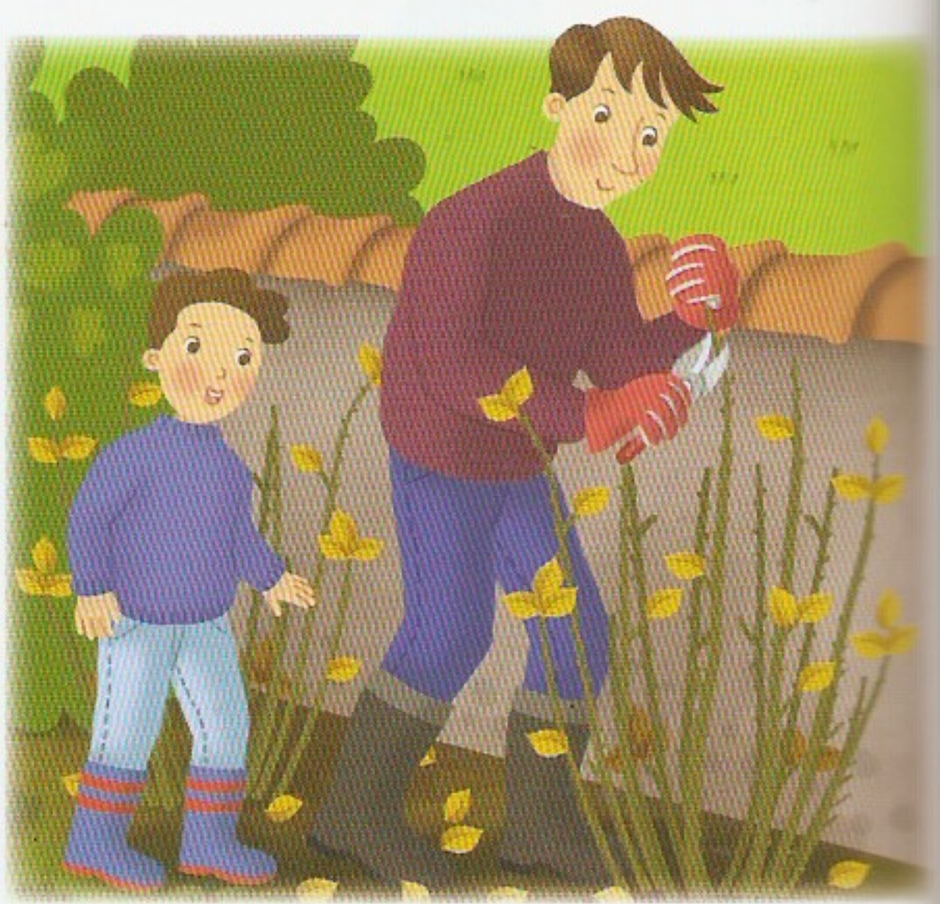

Vaarikad saavad küpseks juulis ning on sorte, mille marju saab korjata oktoobrini.
Enne talve tuleb vilja kandnud varred maha lõigata.
Järgmisel aastal, kui saak on veel rikkalikum, võib ka moosi teha!

....JA MARJAPÕÕSAID

Mida valida? Kas punane sõstar, mille marjad kasvavad väikeste kobaratena, või hoopis rohekaskollaste viljadega karusmari? Mõlemad kasvavad hästi.

Ostame sügisel kummastki liigist ühe põõsa. Marjapõõsad kasvavad üsna suureks, seega on neil ruumi vaja. Jätame aukude vahele kahemeetrise vahemaa. Segame mulla kompostiga, paneme põõsa juurepalli auku, ajame kinni ja kastame.

Marjad valmivad juunist augustini.
Kuumaga tuleb põõsaid kasta. Sügisel tuleb põõsaid ka piirata.
Mõne aasta pärast on need kena ümmarguse kujuga.

KAUNID PÄEVALILLED PANEVAD AIA SÄRAMA

Need pikad lilled, mida nimetatakse ka päevaroosideks,
on suvel aias imekauniks värvilaiguks.

Võrratute päevalillede kasvatamiseks tuleb korjata seemneid:
kas eelmise aasta päevalillede omi või talvise linnusööda kotikestest.
Mais võtame mõne seemne ja paneme sõrmesügavustesse aukudesse.

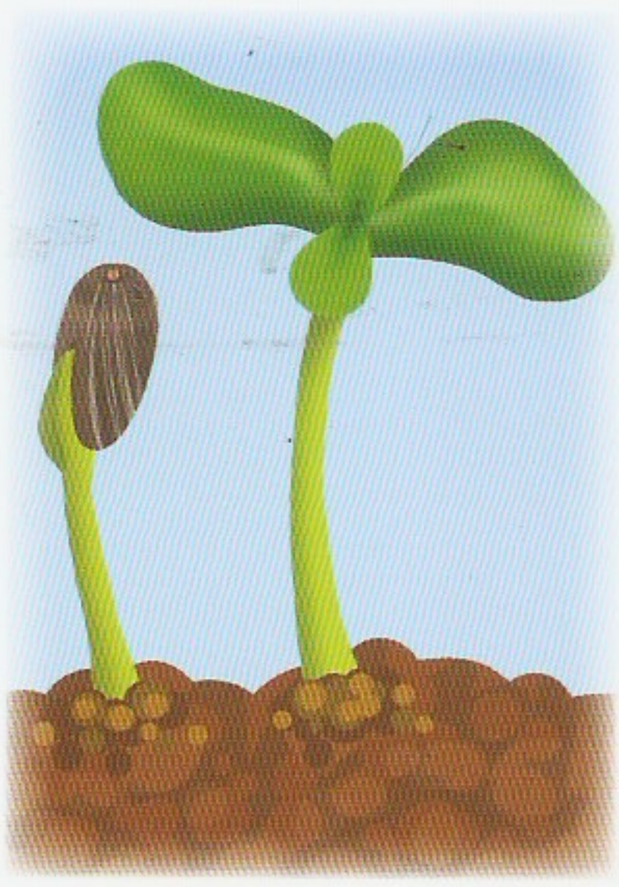

Seemned idanevad kiiresti,
taimed tärkavad juba
nädala pärast.

Päevalill kasvab ruttu. Juuli lõpuks
on tekkinud säravkollane õis, mis kõrgel
varre otsas päikese liikumist järgib.

ILUSAD NARTSISSID

Nartsisse istutatakse sügisel.
Nad hakkavad õitsema varakevadel, muutes aia värvikamaks.

Nartsissid nagu tulbidki on sibullilled. Need istutatakse sügisel mulla ja komposti segusse. Teeme augud 30-sentimeetriste vahedega ja kahe sibulapikkuse sügavused. Paneme sibula auku, tömp ots allapoole, ja ajame augu kinni.

Aprillis tärkavad mullast varred ja lehed ning hakkavad kasvama. Peagi ilmuvad ka valged, kollased ja oranžid õielehed. Nartsissid õitsevad kogu kevade. Neid võib ka hajusalt muru sisse istutada – imeilus!

MAIKELLUKE KOOLILÕPUKS

Maikelluke õitseb mai lõpus ja juuni algul – just nii, et saab viimasel koolipäeval õpetajale kinkida! Kaunid kellukad lõhnavad väga hästi.

Selleks, et maikellukesi aias kasvatada, tuleb osta potis maikelluke või kaevata taim ettevaatlikult, juuri mitte vigastades üles sõprade aiast. Siis kaevame küllalt suure augu, kuhu mahub ka veidi komposti, ning asetame mullapalliga taime auku.

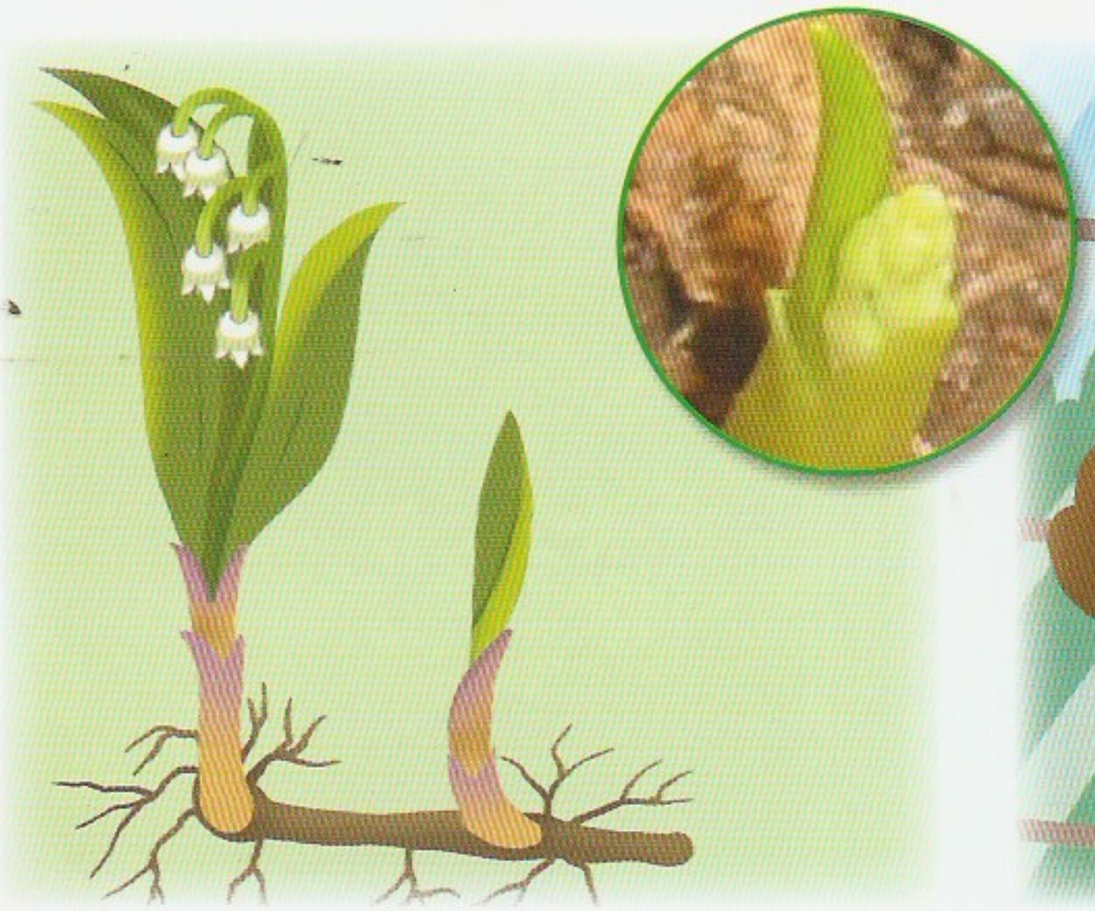

Suvel on lehed kuivad ja võsud kadunud, taim „magab". Sellisesse olekusse jääb maikelluke terveks talveks. Kuid aprillis või mais, oh üllatust, on juurest kasvanud uus võrse! Mõni nädal hiljem hakkab maikelluke õitsema.

masel
hästi.

aevata
küllalt
ne auku.

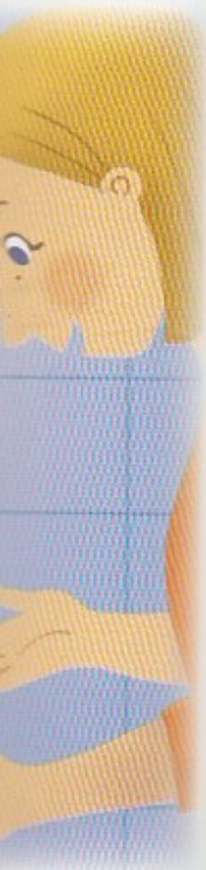

usse
rest

MITMEVÄRVILISED PRIIMULAD

Need väikesed mitmevärvilised lilled on väga meeldivad varakevadel, kui aed on veel veidi kurvavõitu. Priimulaid on lihtne kasvama panna.

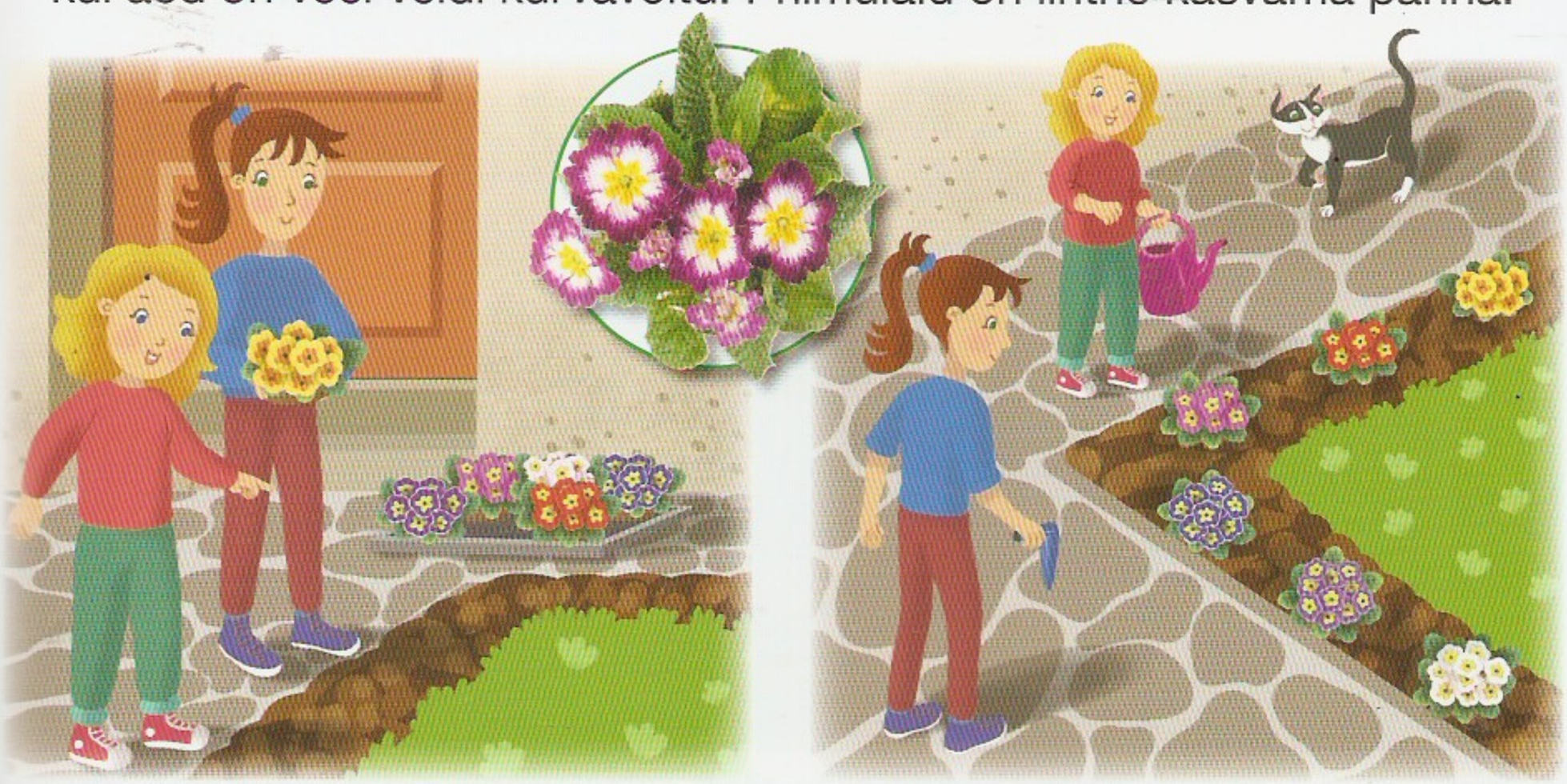

Augustis valime lilledele sobiva koha.

Mõned augud, natuke komposti ja ennäe – ilus ääris ongi valmis!

Selleks, et lilled kogu aeg õitseksid, tuleb närbunud õied ära korjata. Ettevaatust, nälkjad armastavad nende pehmeid lehti. Kui priimula potiga tuppa kasvama tuua, tuleb seda korrapäraselt kasta.

LILLED JA LIBLIKAD: LILLEAAS

Liblikate aeda meelitamiseks on vaja lilli. Müügil on kotikesed lilleseemnete seguga, mille külvamisel saabki lilleaasa.

Vali endale meeldiv lilleaasa seemnesegu. Seemneid võib külvata aprillis-mais. Koht peab olema päikesepaisteline ning pinnas enne külvamist korralikult ümber pööratud ja läbi rehitsetud.

Puistame seemned ettevalmistatud pinnale laiali ning rehitseme ühtlaseks. Esimestel nädalatel on korrapärane kastmine väga tähtis. Kogu suve kasvavad aasal ilusad erksavärvilised lilled, millele lendavad liblikad nektarit ja õietolmu nautima.

AEDA LÕHNASTAV KUSLAPUU

See ronitaim kasvab hästi. Tema valged ja kollased ning mõnikord ka roosad õied levitavad hurmavat lõhna.

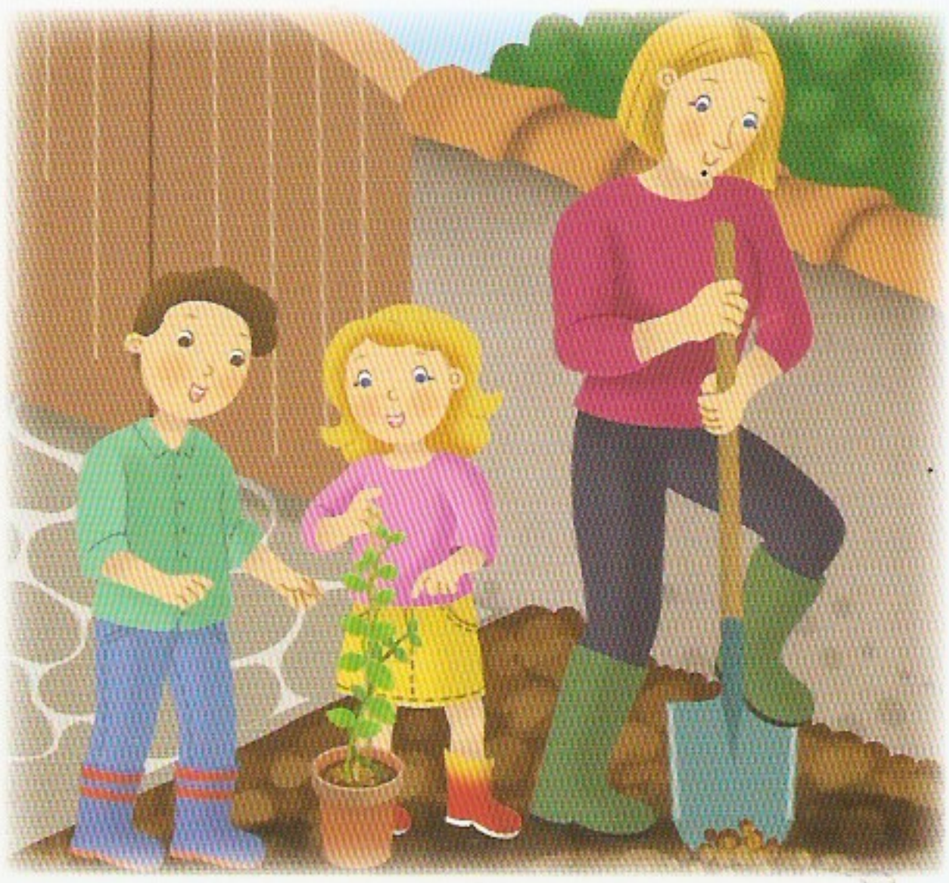

Ostame aianduspoest kuslapuuistiku. Selle võib istutada millal iganes ja kuhu iganes: kuslapuule meeldib igal pool ja kasvama läheb ta peaaegu igal aastaajal. Kaevame üsna suure augu, asetame kuslapuuistiku sisse ja täidame mulla ja komposti seguga.

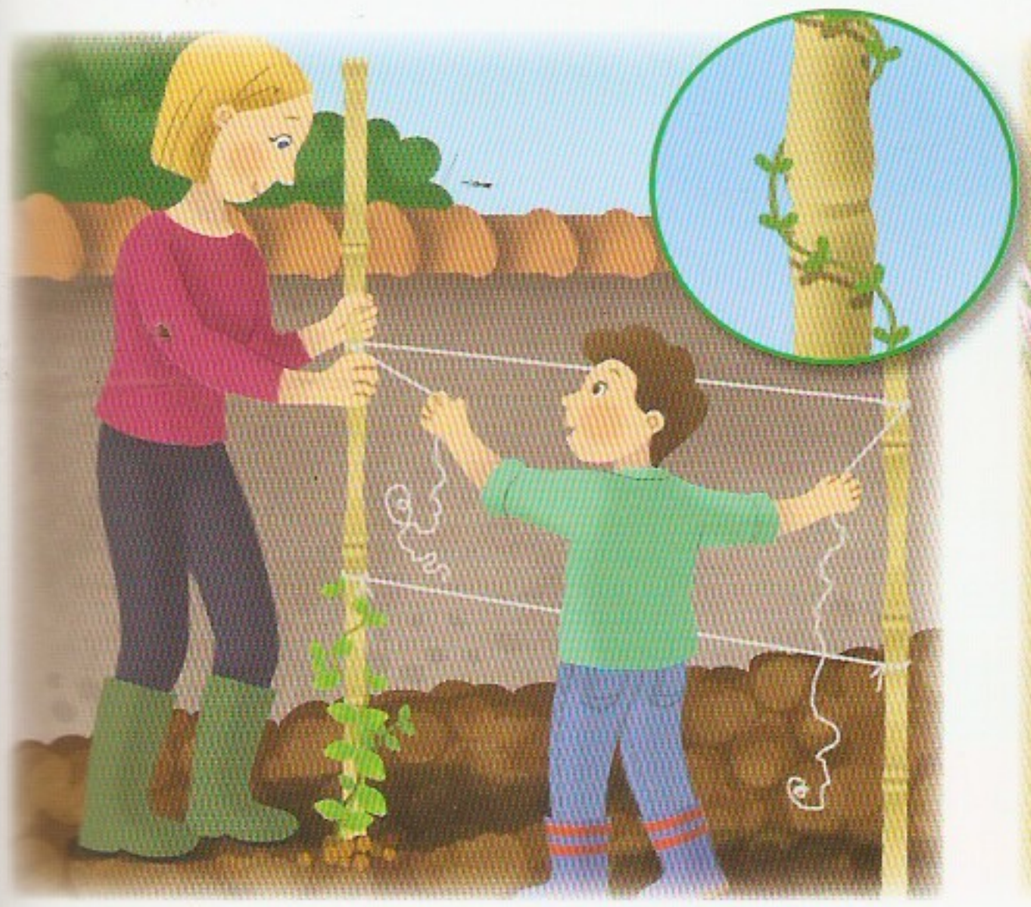

Ronitaime jaoks rammime teineteisest 1 kuni 1,5 meetri kaugusel maasse kaks posti ja tõmbame nende vahele nöörid. Oksad keerduvad nööridele. Postide vahele võib asetada ka võrestiku. Milline aroom, kui õied varasuvel puhkevad!

VILJAPUU ISTUTAMINE

Uue maja ostu või perekonna juurdekasvu
on tore tähistada puu istutamisega.

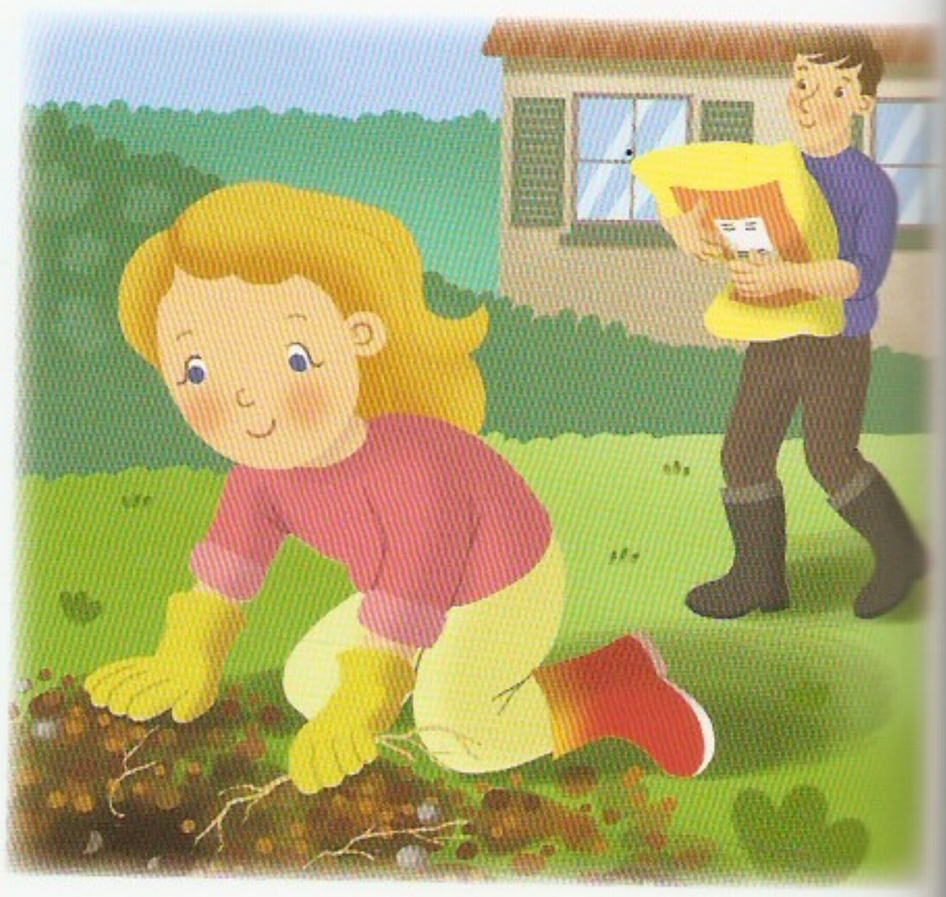

Oktoober on üks parimaid kuid kirsipuu istutamiseks. Kaeva umbes 50 cm sügavune ja 50 cm laiune auk. Auk puhastatakse kividest ja juurikatest, kastetakse ning seejärel pannakse sinna 20 – 30 cm paksune kompostikiht.

Juurte kasvu soodustamiseks on soovitav neid esmalt pisut kärpida ning seejärel ämbrisse valmis segatud vee ja mulla segusse kasta. Segu ei tohi olla liiga vedel, kuna peab hästi juurtele kinnituma.

Tugeva tuule käes kipub kirsipuu tüvi painduma ja võib kõveraks jäädagi. See pole sugugi kena. Et seda ei juhtuks, paneme puutüvele toeks tugeva puust vaia.

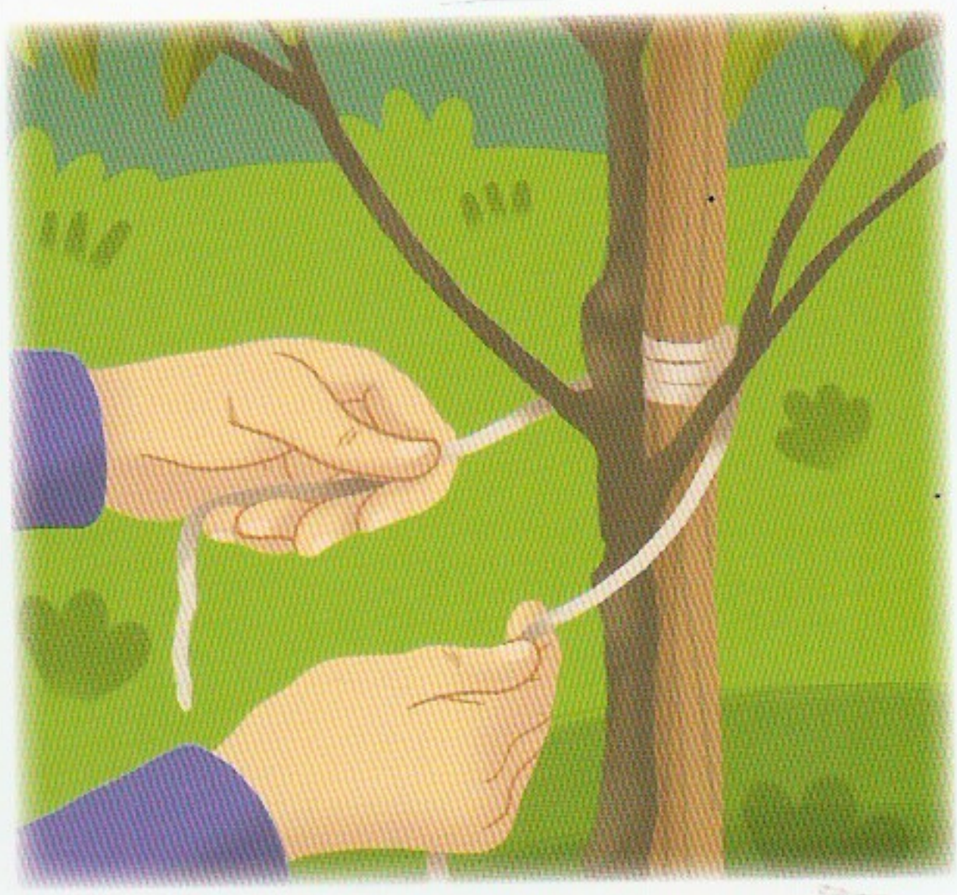

Kirsipuu asetatakse augu keskele. Augu täitmisel ülejäänud mulla ja vee segu, komposti ja mullaga tuleb puuistikut korralikult sirgena hoida. Nüüd tuleb suruda tugivai maasse ning puu selle külge kinnitada, kuid mitte liiga kõvasti, et ta ikka kasvada saaks.

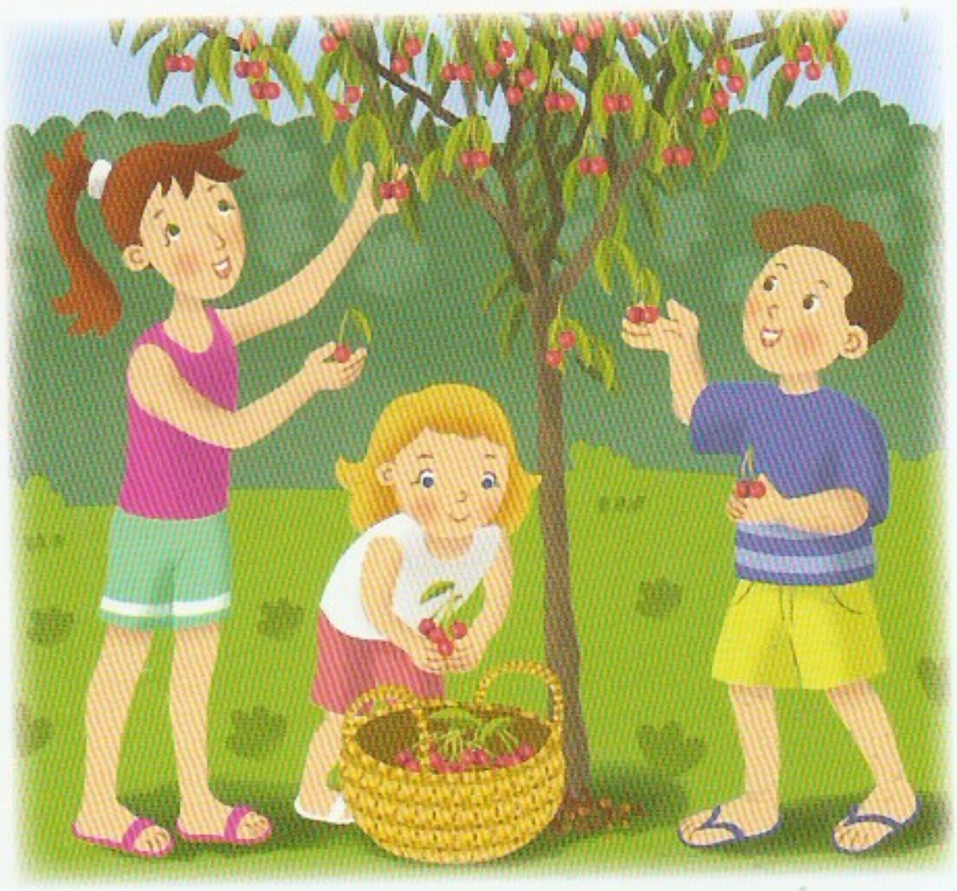

Järgmisel kevadel puhkevad esimesed õied. Äkki kannab puu juba mõne üksiku kirsigi? Aasta pärast on puuke kõvasti kasvanud ega vaja enam tuge. Hmm... Nüüd saab kindlasti ka esimese saagi.

AIAKASTID

Kui ruumi on vähe, on väikesed aiakastid väga praktilised, aga ka väga dekoratiivsed. Neis võib kasvatada segamini köögivilja ja lilli.

Mõned aednikud teevad oma kastid ise, kuid ehituspoest saab ka osta kokkupanemisvalmis kaste, mida saab hõlpsalt igale poole paigutada. Näiteks terrassi äärele või päikselisse sisehoovi.

Puidu kaitseks tuleb kast seestpoolt kilega vooderdada, seejärel täidame selle mulla ja komposti seguga.

Oma valiku erineva suurusega kastide hulgast teeme vastavalt sellele, kuhu kavatseme kasti paigutada. Kast näeb ilusam välja, kui istutame sinna üheaegselt saaki andvad taimed.

Mais jagame kasti neljaks ruuduks, millest igaüks on mõeldud ühele taimele. Näiteks dekoratiivkapsas, raudürt, porru ja kaunite oranžide laternatega füüsal. Taimede kokkusobitamiseks on ohtralt teisigi variante!

September: taimed on hästi kasvanud, kast on täis!

Igaüks otsustab ise, mida oma kastis kasvatada, võimalusi on palju!

KASTIKE MAITSETAIMI

Jätame selle köögi lähedale, et toidule meeldivat maitset andvad taimed oleksid alati käepärast võtta.

Vali aianduspoest maitsetaimed välja. Kata madala puitkastikese sisepind džuudi- või vilditükiga ning täida seejärel mulla ja komposti seguga.

Kas tunned maitsetaimi, mida võib kasvama panna kohe, kui kevad on saabunud?

Vastused:
aed-harakputk, basiilik, kõharpetersell, münt, murulauk, tüümian.

Need taimed vajavad valgust, kuid ei armasta kõrvetavat suvepäikest. Sel ajal paneme kandiku veidi varjulisemasse paika ja kastame, kui pinnas on kuiv.

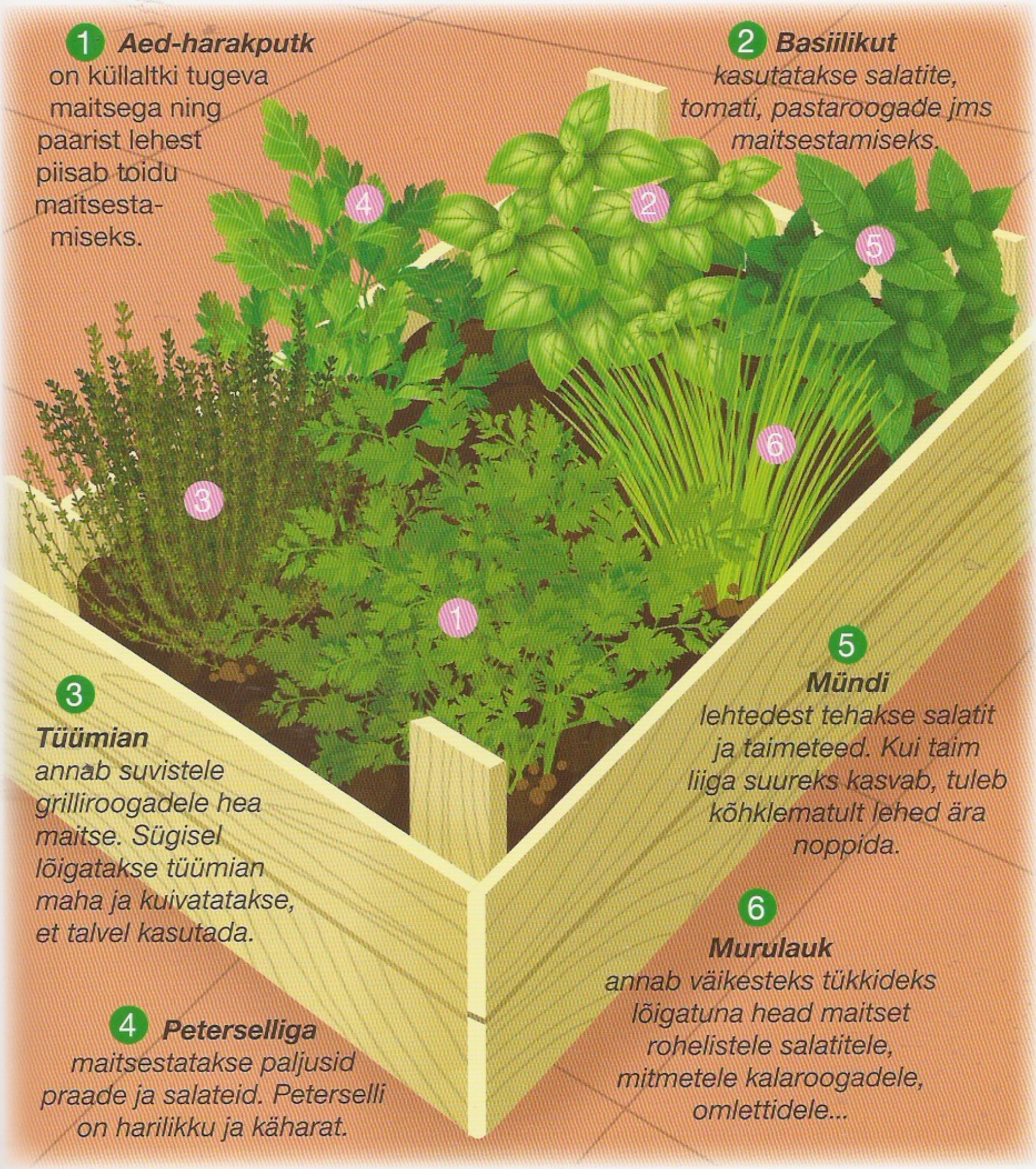

1 ***Aed-harakputk***
on küllaltki tugeva maitsega ning paarist lehest piisab toidu maitsestamiseks.

2 ***Basiilikut***
kasutatakse salatite, tomati, pastaroogade jms maitsestamiseks.

3 ***Tüümian***
annab suvistele grilliroogadele hea maitse. Sügisel lõigatakse tüümian maha ja kuivatatakse, et talvel kasutada.

4 ***Peterselliga***
maitsestatakse paljusid praade ja salateid. Peterselli on harilikku ja käharat.

5 ***Mündi***
lehtedest tehakse salatit ja taimeteed. Kui taim liiga suureks kasvab, tuleb kõhklematult lehed ära noppida.

6 ***Murulauk***
annab väikesteks tükkideks lõigatuna head maitset rohelistele salatitele, mitmetele kalaroogadele, omlettidele...

AIA KORRASHOID

Talvel jääb aed kuni järgmise kevadeni puhkama.
Enne seda tuleks aeda pisut korrastada ja puhkuseks ette valmistada.

Pärast kõrvitsate ja viimaste herneste koristamist tõmba varred ja juured maast üles ja korja lehed kokku. Kui käsitsi on see liiga raske, kasuta kõblast. Kui on olemas komposter, pane taimsed jäägid sinna (vt lk 90).

Nüüd kobestatakse köögiviljamaa viimast korda kõplaga ja riisutakse. Maa puhkab terve talve ja on kevadel valmis uueks istutamiseks.

Sügisel maha langevad lehed on väga kasulikud.
Nad kaitsevad maapinda külmumise eest ja ei lase külmal
hävitada maapinnas elavaid kasulikke mikroorganisme.

Murult riisume
langenud lehed kokku.
Seda tuleb teha
tuulevaikselt päeval,
muidu puhub tuul
vastriisutud lehed kohe
laiali! Nüüd laotame
need peenardele
ja köögiviljamaale,
et lillesibulaid ja
istutuspinda külma
eest kaitsta.

Kui on oodata kõva külma, tuleks noored viljapuud kinni katta.
Mähime nad selleks otstarbeks mõeldud kangasse.
Siis puu ei külmu ega sure ära.

LOODUSLIK VÄETIS: KOMPOST

Taimede kasvu võib soodustada keemiliste ainetega, kuid on üks väetis, mida saab ise valmistada: kompost.

Erinevad kompostrid

Pole midagi lihtsamat kui ise komposti teha! See tekib looduslike jäätmete lagunemisel. Kompostrisse viskame puu- ja köögiviljakoored, närtsinud lilled, kohvipaksu, purustatud munakoored, niidetud muru, kuivanud lehed...

Ülejäänu eest hoolitsevad väikesed elusorganismid ja ussid: nad söövad, seedivad ja töötlevad jäätmed ümber. Paari kuu pärast on valmis must toitaineterikas aine, mida taimede juurtele laotada.

ETTEVAATUS ON TARKUSE EMA!

Mõnikord kasvavad külvatud seemned viletsalt või ei kasva üldse, kuigi oleme kõigist juhistest kinni pidanud. Seda võib juhtuda mitmel põhjusel.

Aed on liiga varjuline, taimed ei saa küllalt päikest.

Pinnas on vilets, taim ei saa piisavalt toitu.

Liigne kastmine: seemned ja taimed võivad minna mädanema.

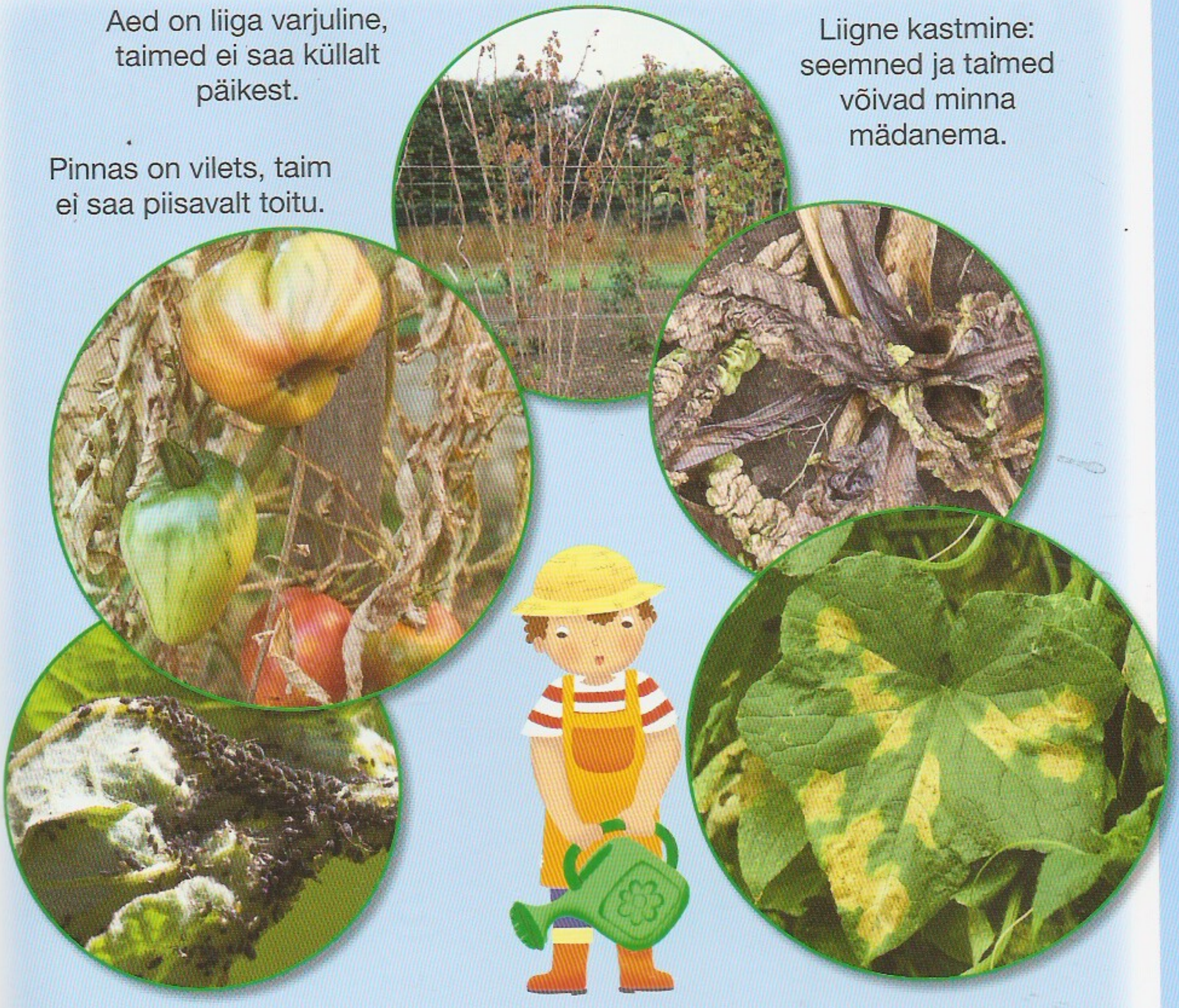

Ilm teeb oma töö: tugevad vihmasajud, kuumalained, kevadised öökülmad... ja taimed hukkuvad.

Haigused ja parasiidid. Kui märkame, et taim vajab hoolt, on tihti juba liiga hilja.

Ka parimaid aednikke tabavad halvad üllatused.
Ära kaota julgust ja hakka aga otsast peale.

ETTEVAATUST, MÕNED TAIMED ON MÜRGISED!

Need on ettevaatust nõudvad liigid, mis võivad tekitada nahaärritust, kõhulahtisust või mõni isegi südameprobleeme.

Puuvõõrik

Pihlakas

Iileks

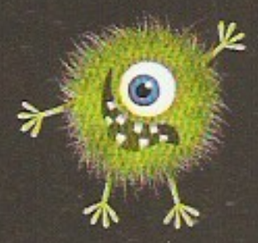

Pihlakamarjad on pärast läbikülmumist või kuumutamist söödavad. Rabarbril tohib süüa vaid varsi. Puuvõõriku, iileksi ja belladonna taimeosi ei tohi aga üldse suhu panna, sest need on mürgised, nagu ka sügiskrookuse, lupiini, sõrmkübara ja oleandri lehed ja õied.

Belladonna

Sügiskrookus

Lupiin

Sõrmkübar

Rabarberi lehed

Ära söö aias kasvavaid tundmatuid vilju!
Kui oled puudutanud taime, mida sa kindlalt ei tunne, ära topi sõrmi suhu, vaid pese käed puhtaks, sest lehed võisid olla mürgised.

MEISTERDAMINE

AEDNIKU FLÖÖT

Suvikõrvitsa varrest saab endale toreda vilepilli valmistada.
Vali korralik vars ja palu täiskasvanu abi.

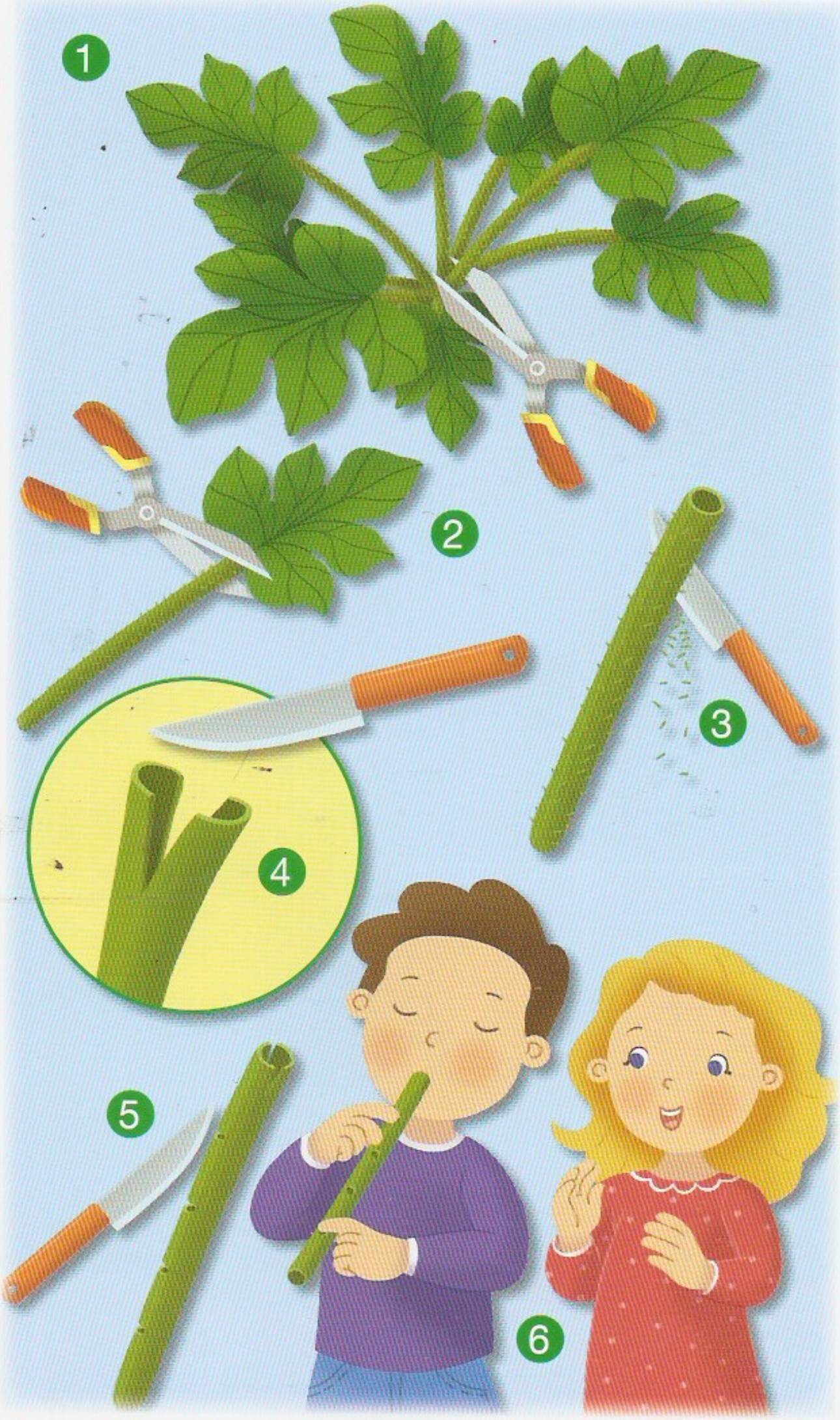

1. Otsi köögiviljade hulgast üks ilus suvikõrvitsaleht ja lõika see koos varrega maha.
2. Lõika leht varre küljest ära.
3. Noaga piki vart tõmmates puhasta see väikestest karvakestest.
4. Lõhesta kaheks varre see ots, millele leht kinnitus.
5. Palu mõnel täiskasvanul noaga varde neli täket teha.
6. Nüüd on vilepill kasutamiseks valmis. Tuleb ainult lõhestatud ots suhu võtta ja puhuda. Pill töötab!

HERNEHIRMUTIS LINDUDE PELETAMISEKS

Linnud toituvad seemnetest ja viljadest. Hernehirmutis on suurepärane vahend nende taimedest ja puudest eemale hoidmiseks.

Linnud oskavad külvatud seemned maa seest välja nokkida. Samuti on nad väga maiad punaste marjade: kirsside, maasikate ja vaarikate peale. Aga linnud on arad, inimesesuurune hernehirmutis peaks neile hirmu nahka ajama!

Siin on kõik, mida hernehirmutise meisterdamiseks vaja läheb: vanad riided, paksust kilest kott, kasutud CD-d, viltpliiats, nöör, vanad kaltsud või õled, kübar... ja kaks keppi keha ja käte jaoks.

Põllumehed ja aednikud on iidsetest aegadest peale hernehirmutisi teinud. Tänapäeval korraldatakse suisa võistlusi kõige ilusama või kõige jubedama hernehirmutise valimiseks.

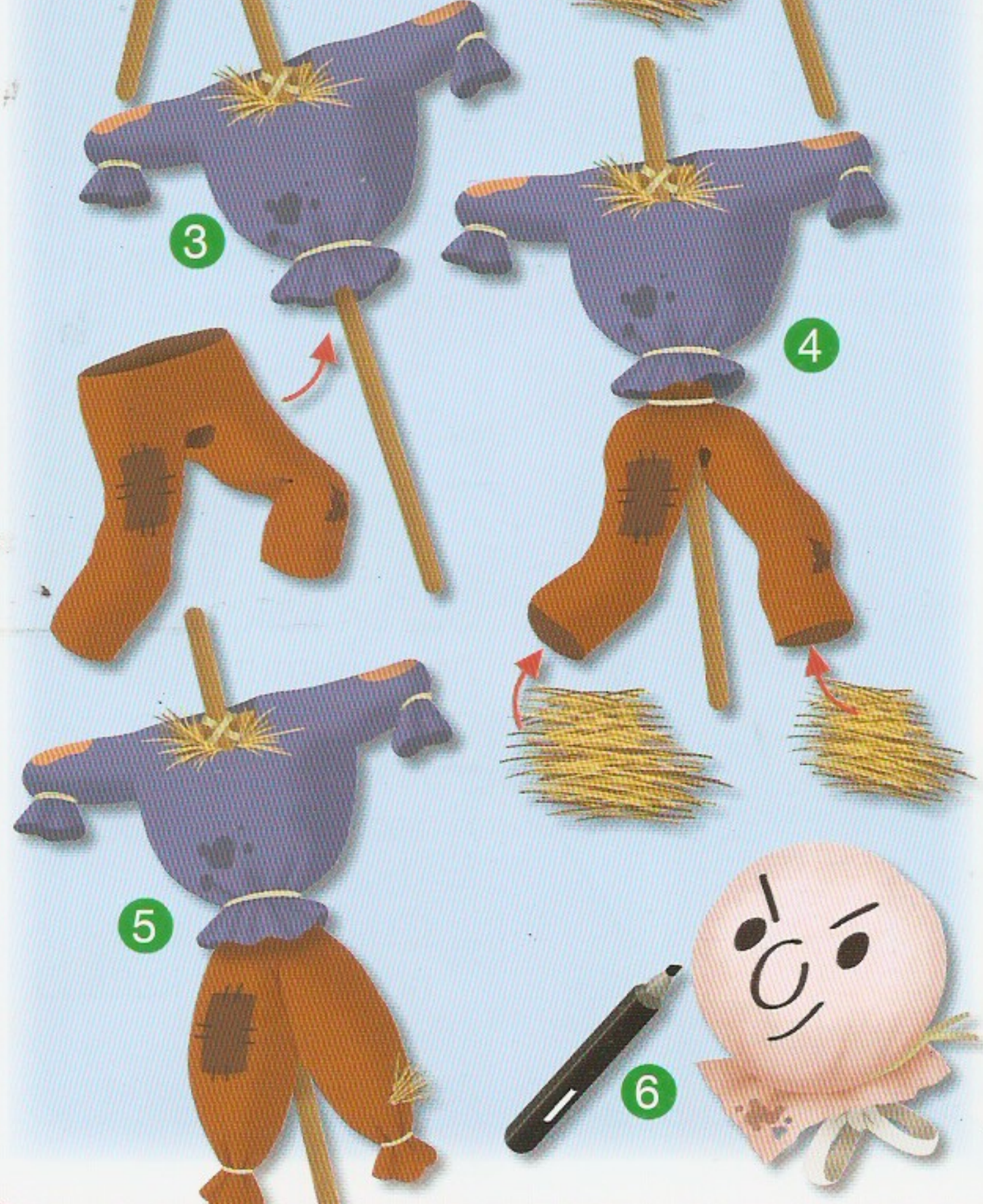

1. Kinnita täiskasvanu abiga kaks keppi ristikujuliselt teineteise külge ja tõmba neile peale vana sviiter.
2. Topi sviiter vanu kaltse ja õlgi täis.
3. Seo varrukaotsad nööriga kinni.
4. Nüüd lõika vanade pükste jalgevahesse auk ja aja need kepi otsa.
5. Tõmba pükstele nöör vööks ja topi sääred õlgi täis.
6. Seo sääreotsad nööriga kinni.
7. Et lõbusam oleks, topime kilekoti vanu kaltse täis ja joonistame sellele veekindla vildikaga näo.

Et hernehirmutis lindudele veel kohutavam paistaks, kaunistame ta vanade CD-plaatidega, mis pöörlevad ja päikese käes hiilgavad. Neid võib ka viljapuude okstele kinnitada.

Kui hernehirmutisel on pea otsas, pane talle ka müts pähe.

Varrukaotstesse kinnita päikese käes helkivad CD-plaadid.

Ja polegi muud kui hernehirmutis keset aeda paigutada.

MAIUSTUS LINDUDELE

Septembris päevalille õielehed närbuvad. Jätame need seemneid küpsetama, et linnud nendega külmal talvel maiustada saaksid.

Lõika närbunud lilled maha ja riputa, õied allapoole, keldrisse või garaaži kuivama. Nädala pärast korja seemned ära.

Külmade saabudes sega seemned rasvaga ja vormi palliks, mille paned sidruni- või sibulavõrgu või vana suka sisse ning riputad puuoksale. Varsti on linnud maiustamas!

OMAPÄRANE LINDUDE SÖÖGIMAJA

Aeda puu otsa kinnitatud söögimaja võimaldab vaadelda sinna toituma saabunud linde.

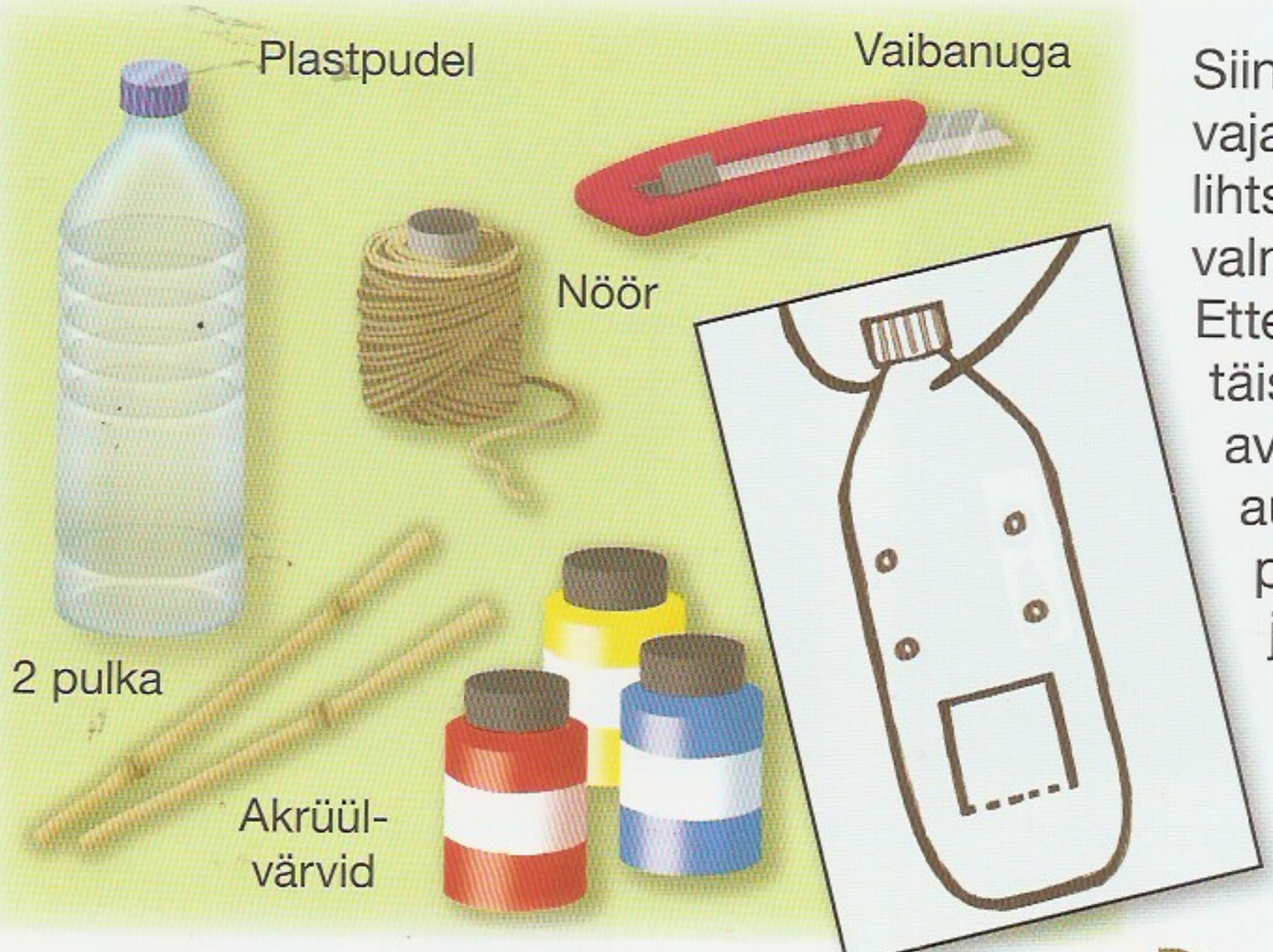

Siin ongi kõik vajalik lõbusa ja lihtsa söögimaja valmistamiseks. Ettevaatust, las täiskasvanu lõikab avause ja teeb augud, kust pulgad-õrred ja nöör läbi pistetakse!

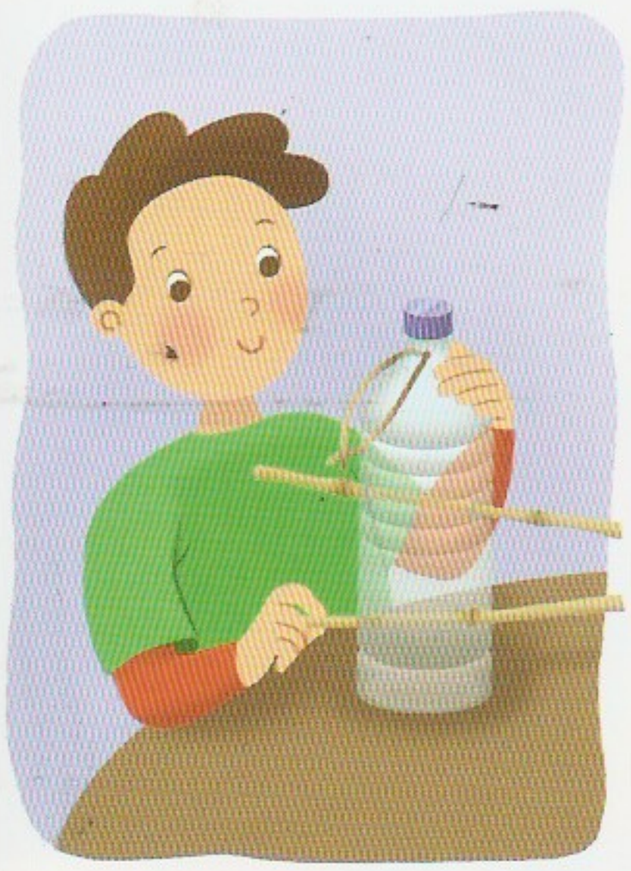

Pista pulgad aukudest läbi. Et lõbusam oleks, maali pudelile ilusad kaunistused.
Kui värv on kuiv, täida lindude jaoks pudeli alumine osa seemnetega.
Ja polegi muud kui linnumaja puu otsa riputada.

LAVENDLIKOTIKESED

Selle meeldivalõhnalise taimega lõhnastatakse riidekappe ja peletatakse koisid, väikeseid putukaid, kellele meeldib kampsuneid süüa.

Suve lõpus lõikame põõsast lavendlioksi ja seome need kimpu.

Jätame kimbu, õied alaspidi, umbes kaheks nädalaks kuskile kuiva kohta rippuma.

Kui õied on kuivanud, paneme need riidest taskuräti või nailonpõlviku sisse. Taskuräti nurgad seome nööriga kinni.

VÜRTSIKAS LÕHNAPALL

Keskajal kasutati lõhnapalle pisikute peletamiseks. Tänapäeval on neil pigem dekoratiivne otstarve ja nad levitavad ruumidesse õrna aroomi.

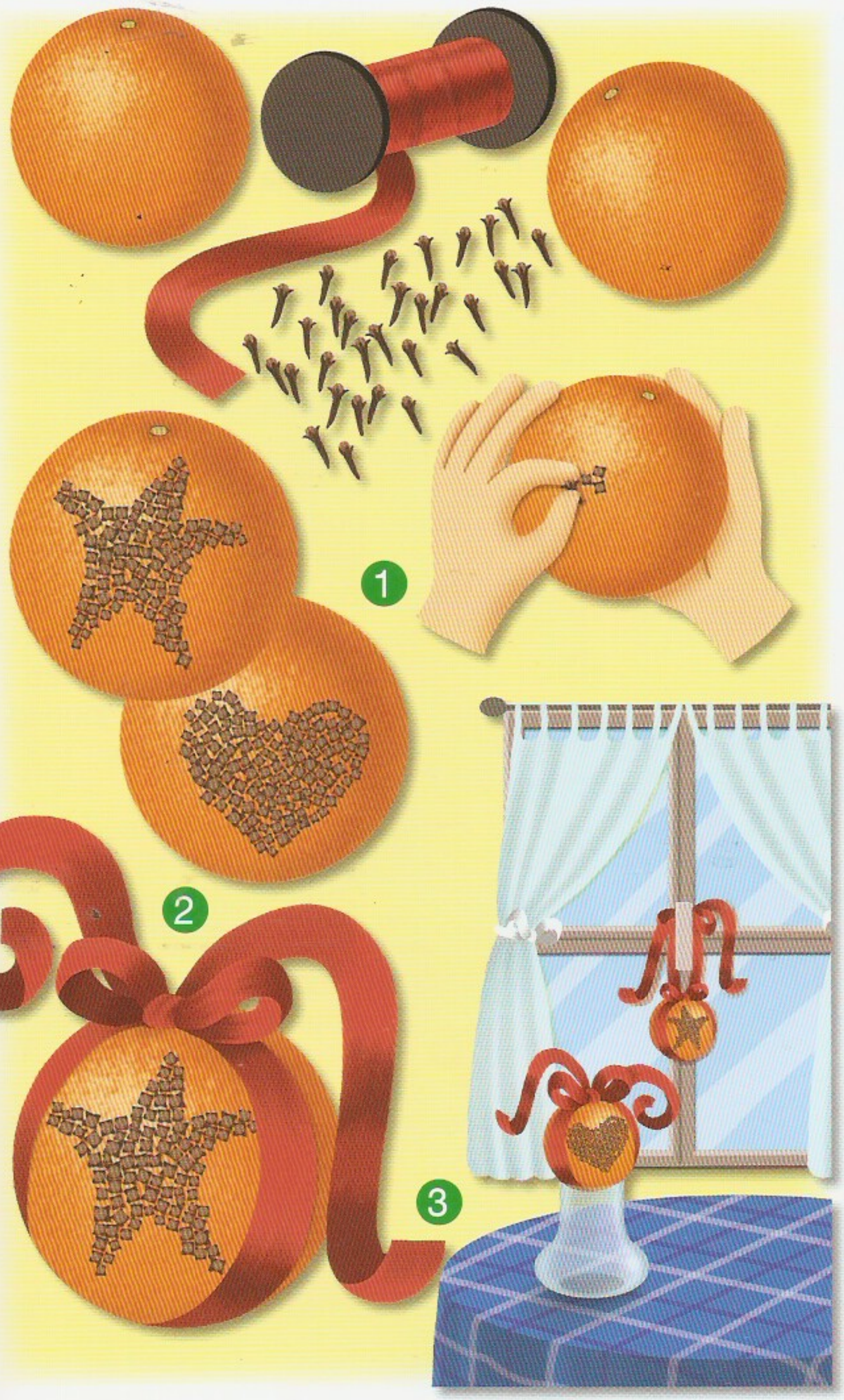

Vaja läheb ilusat paela, ühte küpset apelsini ja natuke nelki – Aasia vürtsi, mida on poes müügil.

1. Torka nelgid apelsini sisse, püüdes luua mingit kujundit.

2. Seo apelsini ümber ilus lint, jättes otsad piisavalt pikaks, et apelsini saaks üles riputada.

3. Lõhnapalli võib riputada aknakremooni või mööblinupu külge, asetada alustassile või toele...

Mmmmm... kohe hakkab levima segu vürtsi ja apelsini lõhnast.

KARTULITEMPLID...

Miks mitte kasutada sünnipäevakutsete
või kirjapaberi kaunistamiseks kartulitempleid?

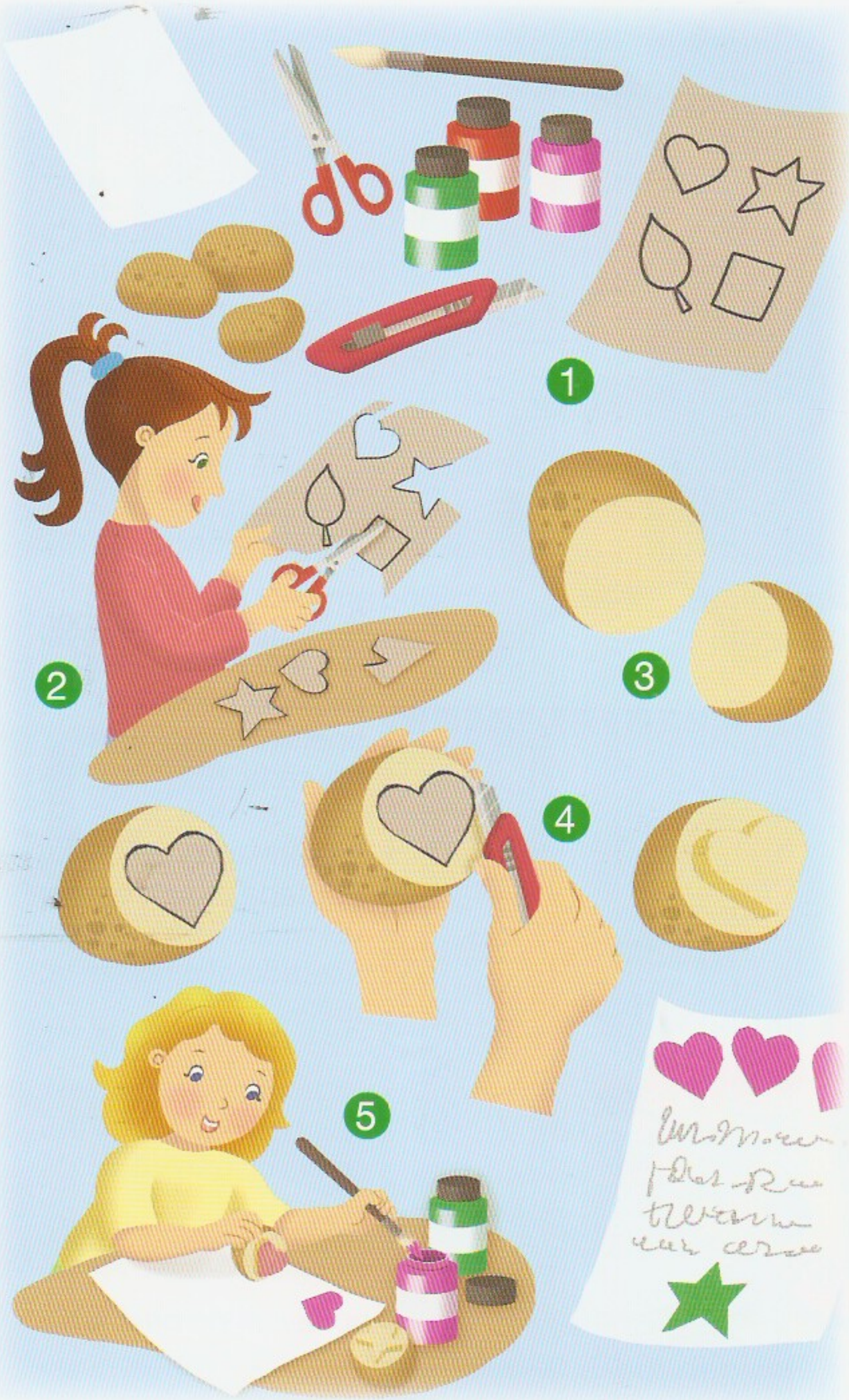

Vaja läheb ühte või kahte keskmise suurusega kartulit, paberilehte, kääre, natuke guaššvärvi, nuga ja peenikest pintslit.

1. Alustuseks joonista paberile lihtsad motiivid.

2. Lõika need hoolikalt välja.

3. Nüüd lõika kartul pooleks ja aseta joonistatud kujund lõikekohale.

4. Täiskasvanu uuristab noaga kujundi piirjooned kartuli viljalihasse.

Kartulist on saanud tempel, tuleb see vaid värviga katta. Tähelepanu, ühte templit saab kasutada ainult ühe värviga!

...VÕI ÕUNAPITSATID?

Veel lihtsamalt ja ilma uuristamata saab õunapitsatit kasutada näiteks riidest kandekottide kaunistamiseks.

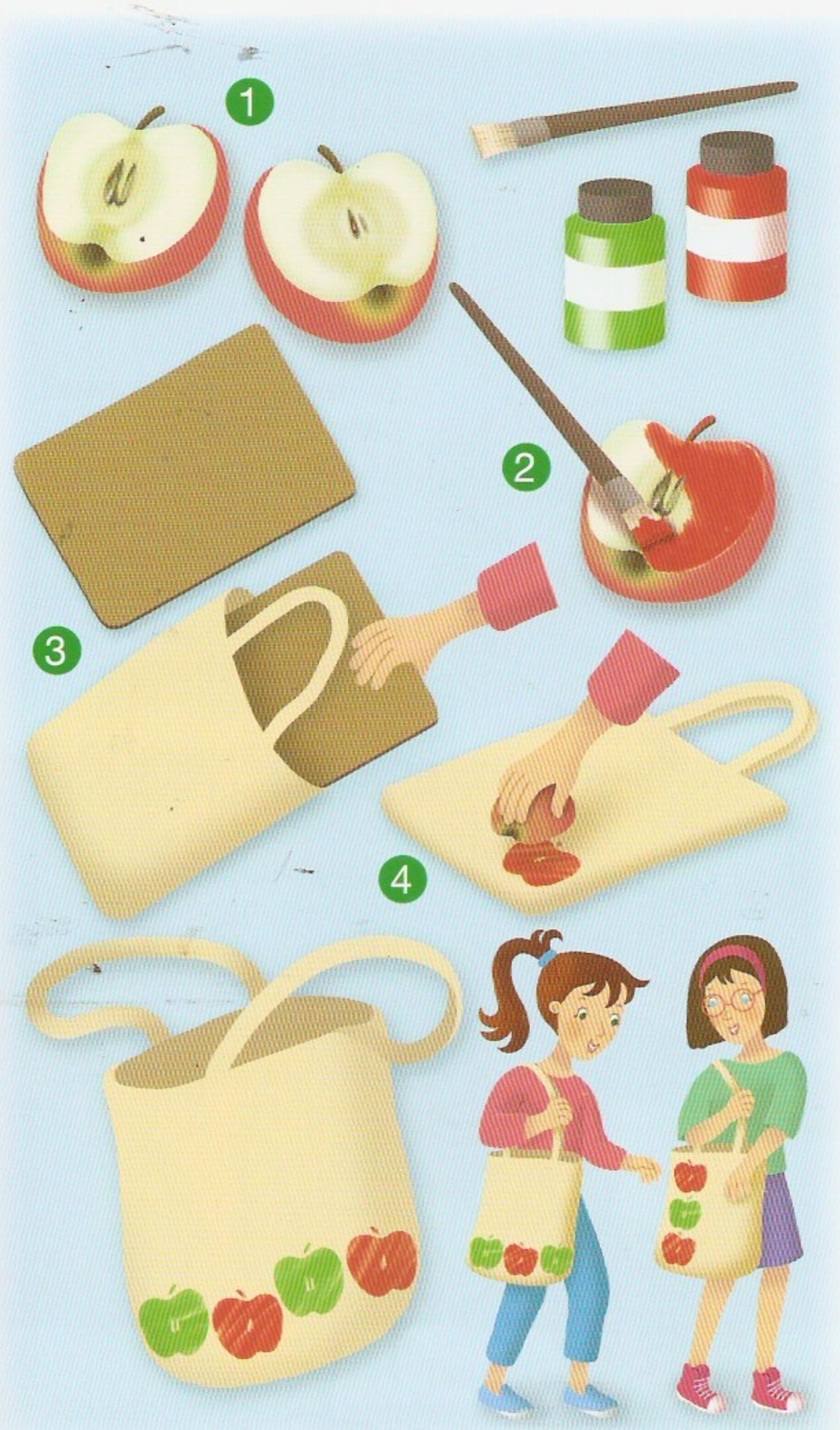

Sedapuhku läheb vaja õunu, kiiresti kuivavat värvi (eelistatavalt spetsiaalselt kanga jaoks), pintsleid, lihtsast kangast kotti ja tükki pappi.

1. Lõika ilus õun täpselt keskelt pooleks, jäta saba külge.

2. Kata üks pool värviga, saba kaasa arvatud.

3. Pane papitükk kotti, et värv läbi andes teist külge ära ei määriks.

4. Aseta õun soovitud kohale kotil ja vajuta paar sekundit. Teise värvi kasutamiseks võta teine õunapool.

Kaunistades laskem kujutlusvõimel lennata!

SÜGISPILT

Sügisel langevad puudelt lehed maha. Nende erinev vorm ja imeline värv tekitavad soovi neid korjata.

Langenud lehtede kogumisel tuleb need esmalt ära kuivatada.

1. Korja kokku oma lemmiklehed, mis on puhtad ja terved.

2. Pane need ükshaaval paksu kataloogi lehekülgede vahele.

3. Kui kõik lehed on kataloogi vahele pandud, asetame raskuseks peale paksu sõnaraamatu.

Nädal aega hiljem on lehed kuivad ja siledad. Joonista nüüd paksule joonistuspaberile omal valikul mingi motiiv. Nüüd kleebi kuivatatud lehed joonise piirjoonte vahele.

Sügisvärvides pilt ongi seinale riputamiseks valmis.

TEOMAJA

Tigusid on väga põnev jälgida.
Vahest võiks nad väikesesse majja elama panna?

Neile võib ehitada puust kasti, mille üks sein on klaasist, kuid asja ajab ära ka vana kuldkalade akvaarium. Laotame akvaariumi põhja kihi komposti ja asetame sellele mõned kivikesed, lehed ja sammalt...
Vaja läheb ka akvaariumi avast natuke väiksemat puitplaati. Sellest saab akvaariumi kaas, mis samal ajal tigudel hingata laseb.

Tigusid korjatakse vihmaga.
Akvaariumitigudele antakse iga päev salatilehti ning piserdatakse neid veega.
Kuid varsti tuleb nad vabaks lasta, vabadus on tähtis!

KAUNISTATUD LILLEPOTID RÕDULE

Rõdu kaunistamiseks ja enda lõbustamiseks võib lillepottidele pilte maalida. Selleks on vaja vaid natuke materjali ja mõningaid häid mõtteid...

Vanad või väikesed kaunistamiseks mõeldud lillepotid

Väike lapp

Pliiats ja kumm

Akrüülvärvid

Värvitu paadilakk

Hari

Pintslid

Poes on müügil väikesed komplektid, milles sisaldub kõik selliseks tegevuseks vajalik. Kuid ema ja isa abiga võime vajalikud vahendid ka niisama hõlpsasti kokku koguda.

Esmalt tuleb vanad potid hoolega tolmust puhtaks pühkida. Seejärel asetame need tagurpidi. Suure pintsliga värvime kogu poti erksa värviga üle. Kui värvimine on poole peal, keerame poti õigetpidi – nii on lihtsam värvida ja ka äär ei ununе.

Joonistada võib geomeetrilisi kujundeid (ringe, kolmnurki, ruutùsid, laineid), aga ka lilli, liblikaid, lepatriinusid... Ema ja isa võivad ka muidugi kaasa aidata!

Kui värv on korralikult kuivanud, joonistame sellele kõigepealt hariliku pliiatsiga motiivid ning värvime need seejärel erksate värvidega ära. Sõltuvalt kujundist kasutame peenemat või jämedamat pintslit.

Kui värv on kuivanud, kannab mõni täiskasvanu potile lakikihi, siis ei pääse niiskus värve rikkuma. Kui imeliselt kaunistatud potid on kuivanud, istutame neisse lilled ja paneme rõdule.

KÕRVITSALATERN *HALLOWEEN*IKS

Ameerikas nimetatakse kõrvitsalaternat *Jack O'lantern* – Jacki latern.
Vaadake, kuidas kõrvitsast latern saab.

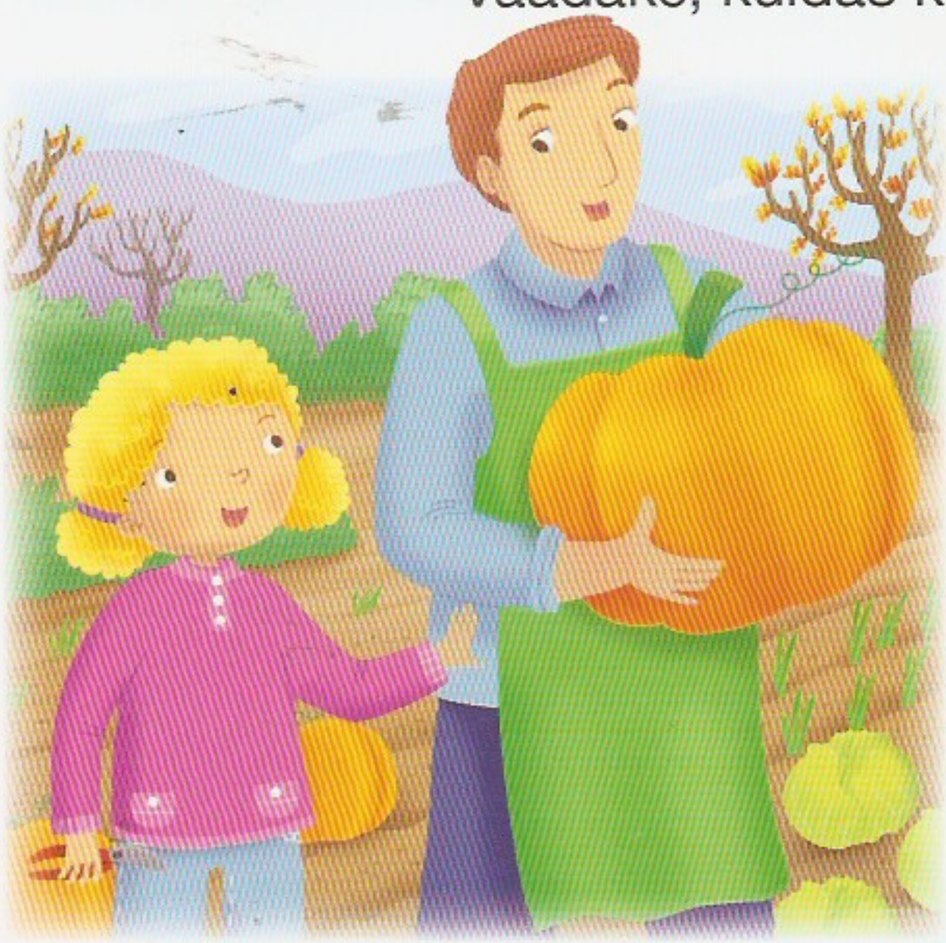

Laterna meisterdamiseks valime välja ilusa kõrvitsa ja palume mõne täiskasvanu abi, sest tuleb kasutada teravat nuga – kõrvits on kõva!
Teeme kõrvitsa lahti nagu keedetud muna!

Uuristame supi-, või veel parem, jäätiselusikaga viljaliha ja seemned välja. See pole lihtne, kõrvitsa külgi tuleb hoolega kaapida.

*Halloween*i latern pärineb vanast iiri legendist. Vanapagana poolt ära neetud vana kitsipung Jack valgustas pimeduses ringi rännates endale teed kaalikasse uuristatud laternaga.

Joonista vildikaga kõrvitsale silmad, nina, suu ja Jacki kaks viimast hammast.

Nüüd tuleb kõige keerulisem osa. Jooniste piirjoonte väljalõikamiseks tuleb täiskasvanu abi paluda.

Ongi latern valmis! Kaks teeküünalt valgustavad selle sisemust täiuslikult. Aknalauale või trepiastmele asetatud latern lisab *halloween*i õhtule vürtsi!

JÕULUPÄRG

Kuuseokstest, iileksist ja jõuluehetest
saab meisterdada kauni jõulupärja!

Vaja läheb õlgedest aluspärga, mida müüakse igas lillepoes, rohelist ja punast linti ja ümmargusi jõuluehteid. Kuuse jalamilt lõikame ära väikesed kasutud oksad, lisaks võib kasutada ka männikäbisid, iileksit ja puuvõõrikut.

Esmalt kinnita väikesed kuuseoksad nööriga pärjale. Nüüd seo pärja külge käbid ja puuvõõrik ning pista iileksilehed õlgede vahele. Mõned ehted ja lindid annavad kaunile pärjale viimase lihvi!

est

epoes,

i

e

ra

ikut.

ksad

ülge

ik

ehed

õned

navad

RETSEPTID

VÕILEIBKALA

Marjadest keedetud moosiga saab teha toredaid väikesi võileibu – lihtsaid suupisteid, mis tulevad alati hästi välja!

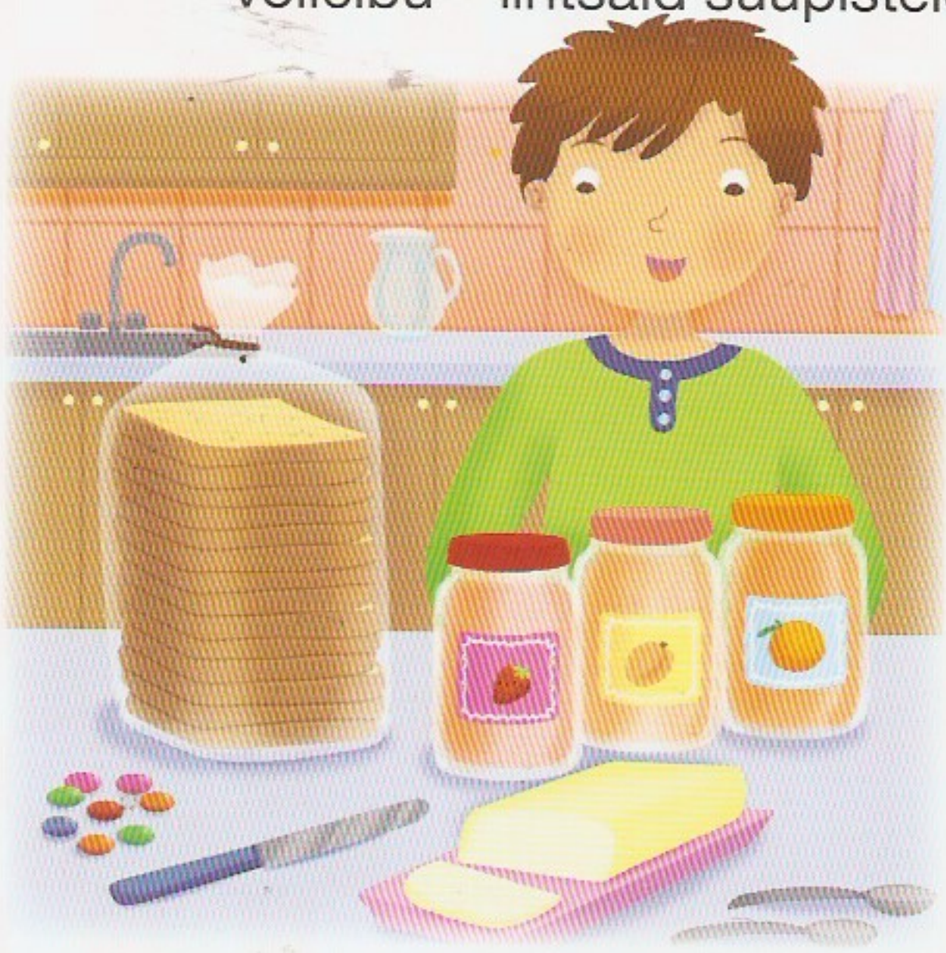

Vaja läheb suuri kandilisi saiaviile, võid ja erinevaid moose (sõstra-, vaarika-, maasika-...).

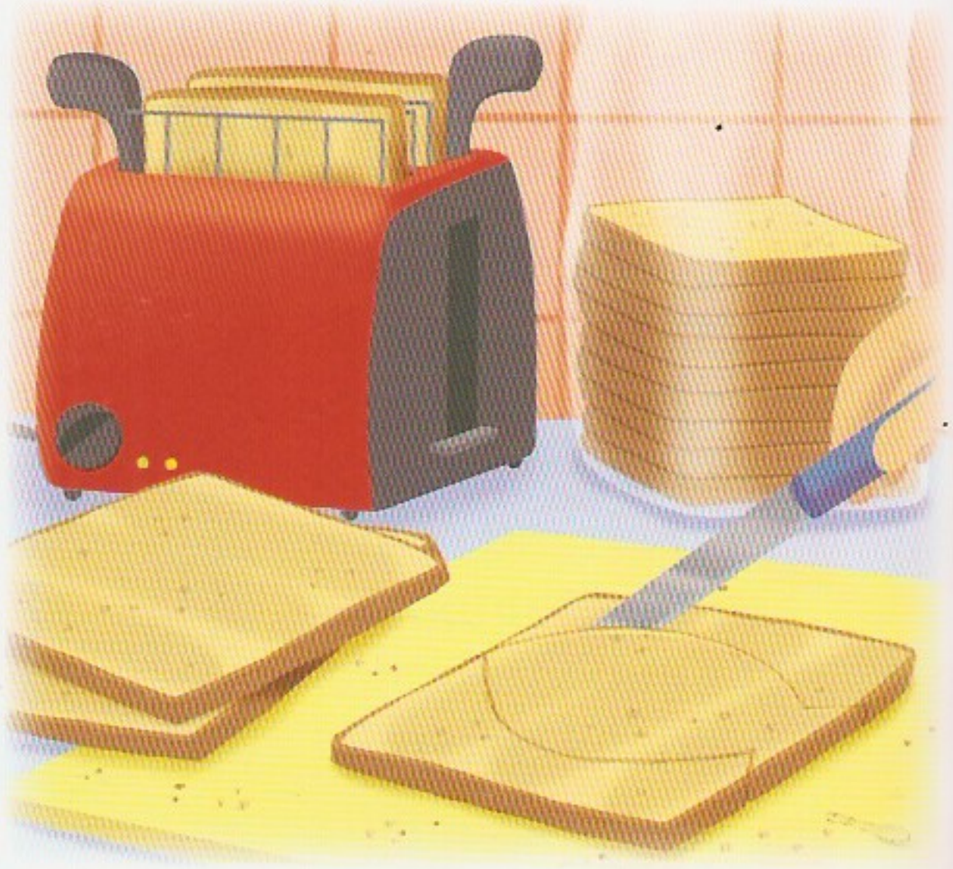

Rösti saiaviilud ja lõika kalakujuliseks.

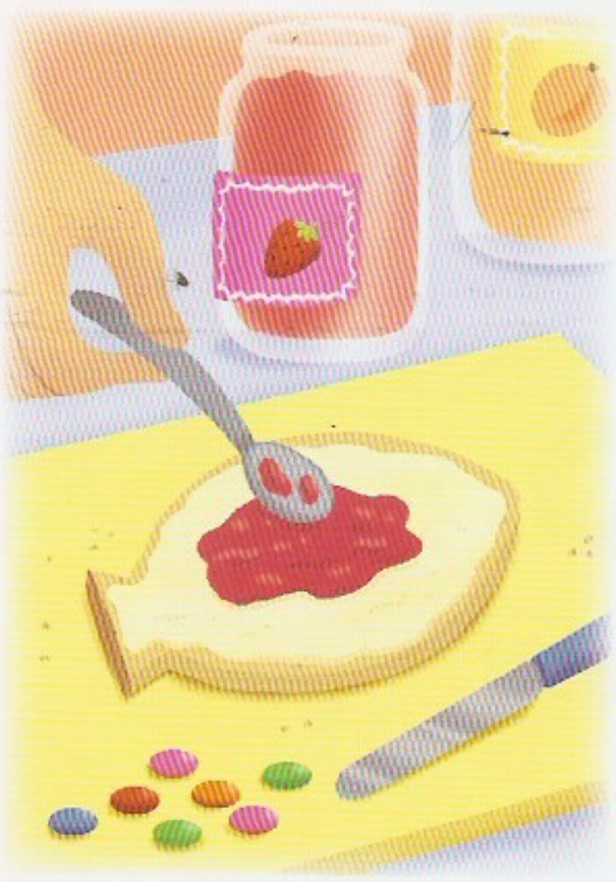

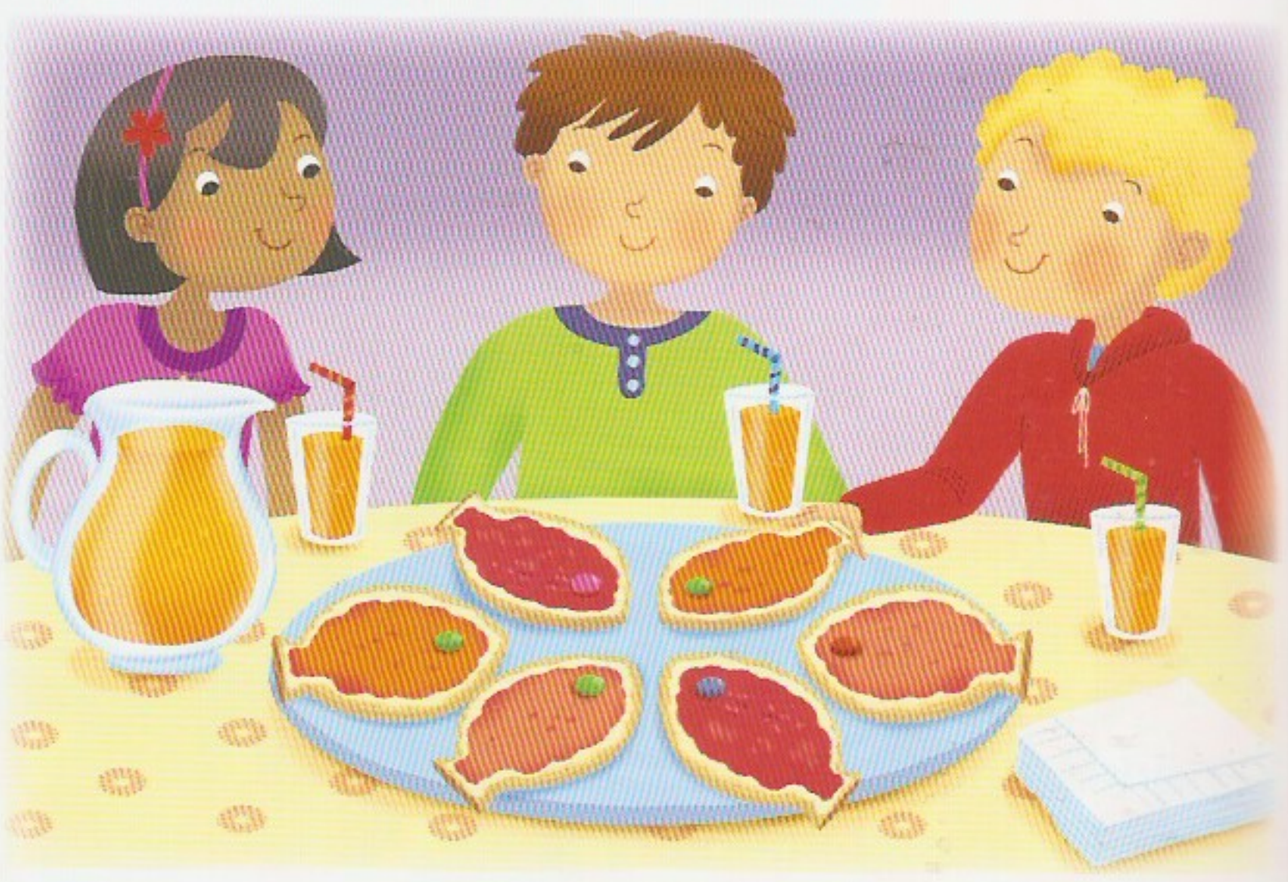

Nüüd määri igale kalakesele võid ja moosi. Ära unusta rosinat või väikest kommi kalale silmaks panna. Ja tore kala ongi maitsmiseks valmis!

MINIVARDAD KÖÖGIVILJA JA JUUSTUGA

Miks mitte teha kirsstomatitest ja redistest
värvilisi vardaid eelroaks?

Isuäratavate varraste jaoks läheb vaja rediseid, kirsstomateid, tükk Emmentali või Comté juustu ja kivideta oliive. Tomatid ja kirsid tuleb hoolikalt pesta ja kuivatada. Varu hambaorke või väikesi puust tikke.

Lõika juust väikesteks tükkideks ja redised rõngasteks.
Nüüd torka hambatiku otsa tükk juustu, rediserõngas, üks kirsstomat
ja oliiv... ja nii ikka edasi ning saadki kenad minivardad!

SÜGISENE SUPP...

*Halloween*i laterna valmistamisest jääb järele kõrvitsa viljaliha. Nüüd on õige aeg valmistada täiskasvanu abiga maitsev püreesupp.

Pruunista haudepotis võiga 1 hakitud sibul, 2 porgandit, 1 kartul ja 2 kilo kõrvitsa viljaliha.

Kui köögiviljad on kuldsed, kata need veega, lisa veidi soola ja pipart ning kuumuta umbes 40 minutit.

Kui köögiviljad on pehmed, on aeg need püreestada. 100 grammi koort, natuke peterselli ja näpuotsatäis muskaati lisavad supile maitset.

Mmmm, kui maitsev! Natukese riivjuustu ja saiakuubikutega on see tõeline delikatess!

... VÕI KÕRVITSAKOOK *HALLOWEEN*IKS

Kõrvitsa viljalihast saab ka suurepärase oranži hooajakoogi, millega sõpradele ja vanematele muljet avaldada.

Täiskasvanu paneb kõrvitsa viljaliha koos nelja supilusikatäie veega kastrulis keema. Paneme kaane peale ja keedame 20 minutit.

Kui viljaliha on pehme, tuleb see lasta läbi juurviljapressi.

Tõsta viljaliha tulelt ning lisa kolm klopitud muna, 100 ml koort, 50 g võid, 50 g suhkrut ja näpuotsatäis kaneeli.

Väga praktiline on kasutada valmis koogipõhja! Aseta see vormi ja kalla täidis põhjale.

Pane vorm eelsoojendatud (180 °C) ahju ja küpseta 30 minutit.

Ja miks mitte kooki enne lauale andmist ka suhkruglasuuriga kaunistada?

ÕHTUSÖÖGIKS MUNGALILLE LEHED

Kas tead, et mungalille (vt lk 20) lehed on söödavad?
Proovi neid kasutada omletis või salatis.

Valime ilma plekkideta lehed. Kõige hapramad neist on kõige õrnemad ja ka kõige maitsvamad. Peseme lehed hoolega puhtaks, sest lehetäid armastavad nende peal mõnuleda. Siis lõikame lehed kääridega peenteks ribadeks.

Kallame pool ribadest kaussi koos munadega,
millest kavatseme omletti praadida, ülejäänutest tuleb roheline salat.
Salatisse võib panna ka terveid lehti ja õisi – see on ilus ja omapärane...

TAGLIATELLE SUVIKÕRVITSAGA

*Tagliatelle*d on laiad ja lamedad makaronid.
Suvikõrvitsaribade ja koorega segatult on need ülimaitsvad!

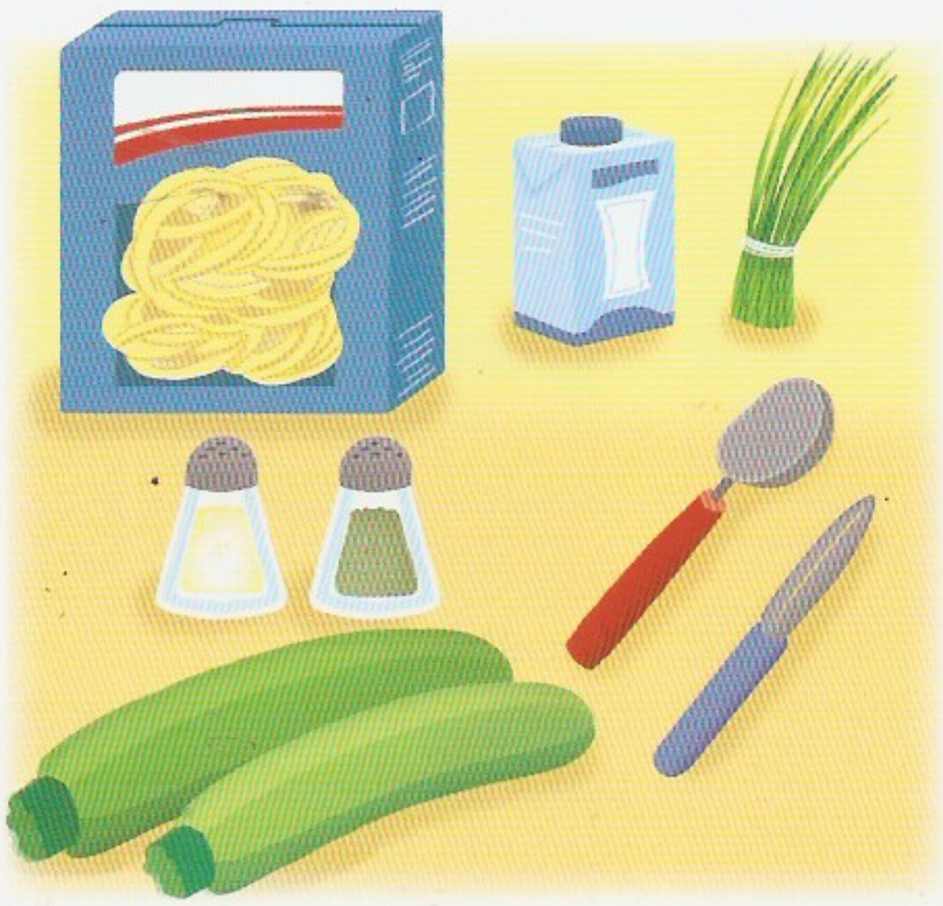

Nelja inimese jaoks on vaja 500 grammi *tagliatelle*t (värsket või kuiva), 20 cl vedelat koort, soola, pipart, murulauku ja kahte suvikõrvitsat.

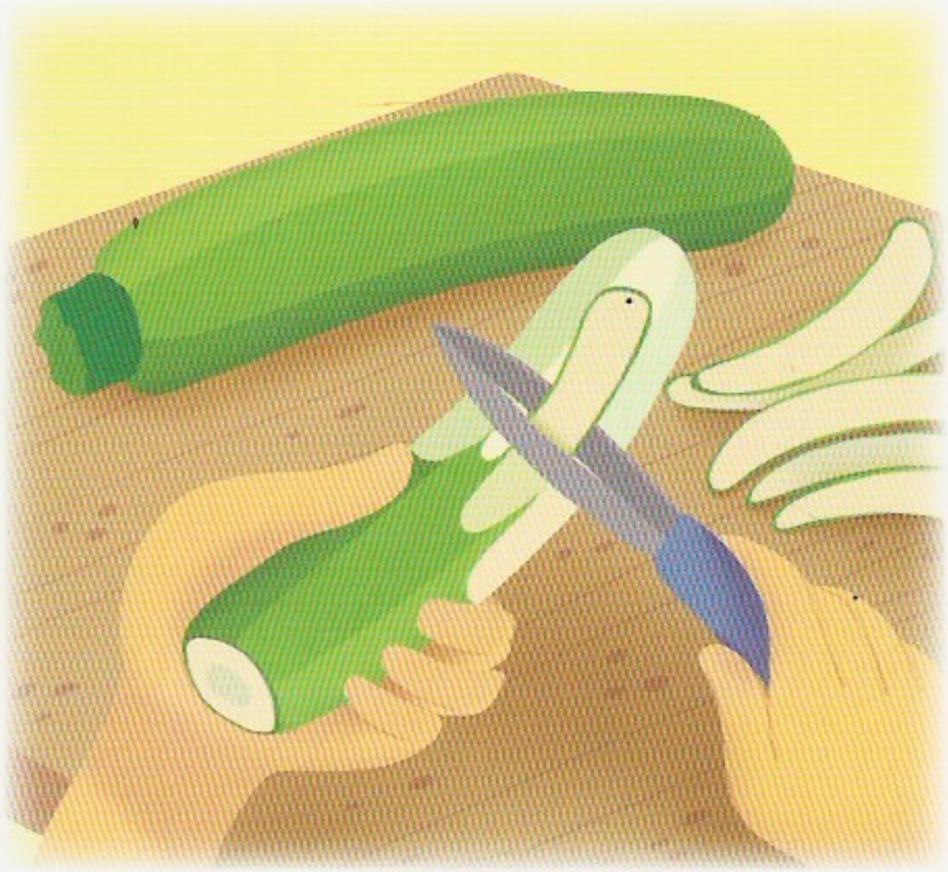

Pese suvikõrvitsad. Koori üks ära (et nad oleksid erinevat värvi) ja tõmba kartulikoorimisnoaga sellest peened ribad.

Vala *tagliatelle* ja suvikõrvitsaribad keevasse vette ja keeda koos 5–10 minutit.

Kurna pehmeks keenud makaronid ja suvikõrvits. Nüüd on aeg koore, riivjuustu ja murulaugu lisamiseks.

MAASIKASMUUTI

Aiast korjatud või turult ostetud maasikatest saab valmistada mõnusalt värske smuuti.

See on väga lihtne.
Koostisosad:
500 grammi maasikaid, pakk maitsestamata jogurtit, klaas külma piima, kaks teelusikatäit suhkrut ja kolm-neli jääkuubikut.

Kasutame mikserit või blenderit. Kalla koostisosad segamisnõusse. Masina peaks käivitama täiskasvanu. Kui kõik komponendid on hästi segunenud, kalla smuuti klaasidesse ja ära unusta kõrsi!

KUIVATATUD ÕUNAVIILUD

Krõbedad õunad eelroaks – milline suurepärane idee!
Säilitamiseks tuleb neid hoida plastkarbis.

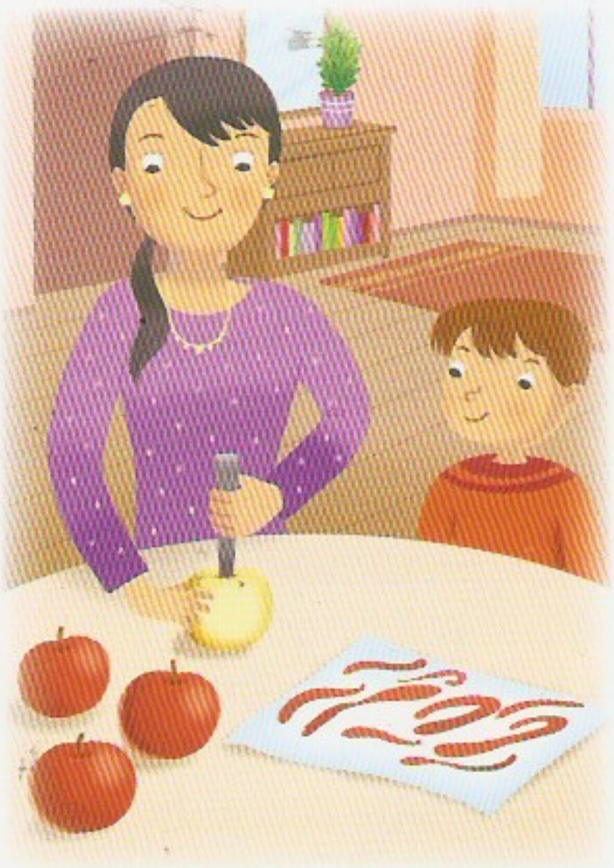

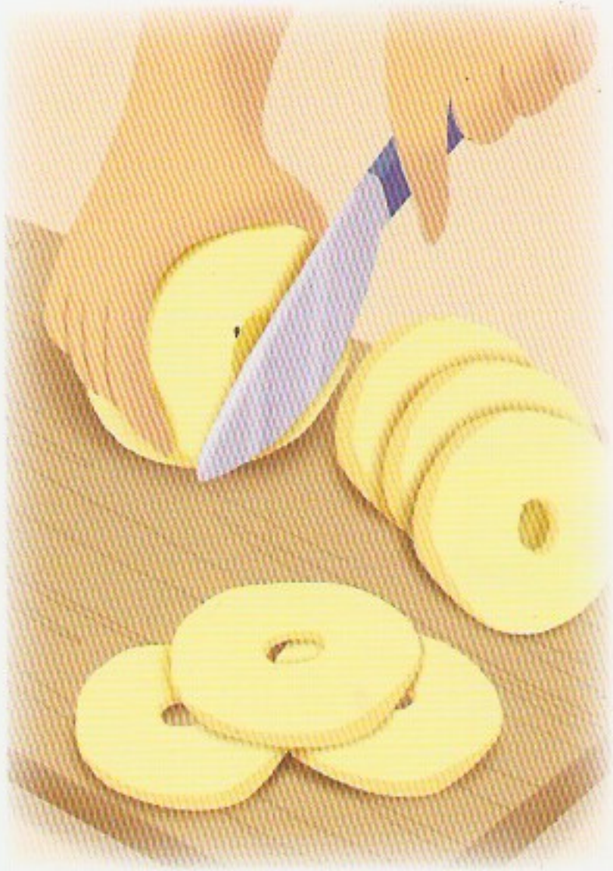

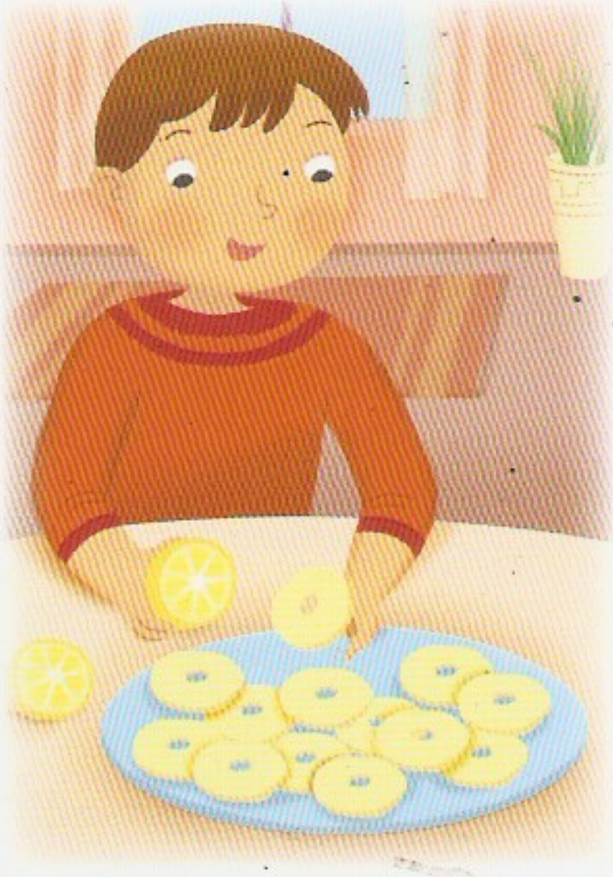

Kõige parem on õunad koorida ja südamed vastava riistaga välja võtta. Nüüd lõikame need õhukesteks rõngasteks ja hõõrume mustaks tõmbumise vältimiseks mõlemalt poolt hoolikalt sidruniga.

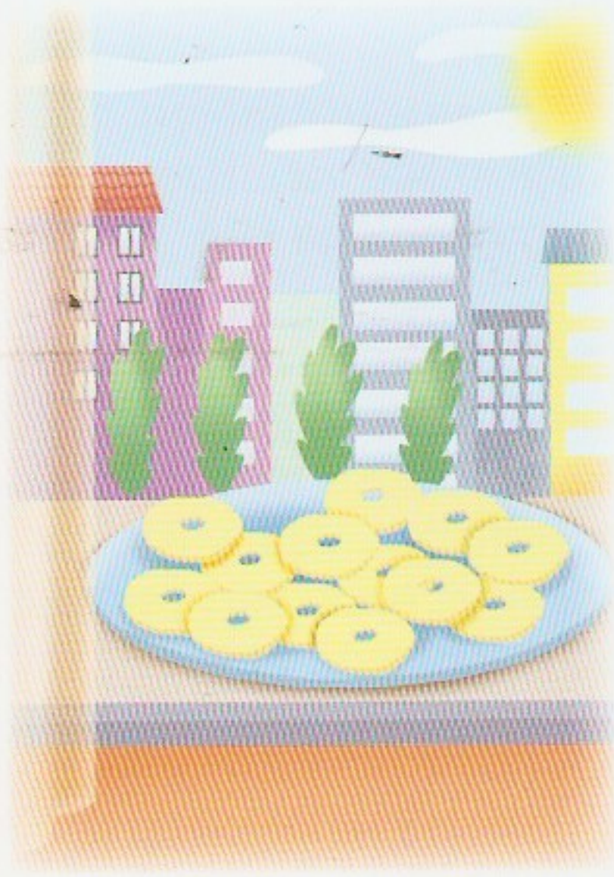

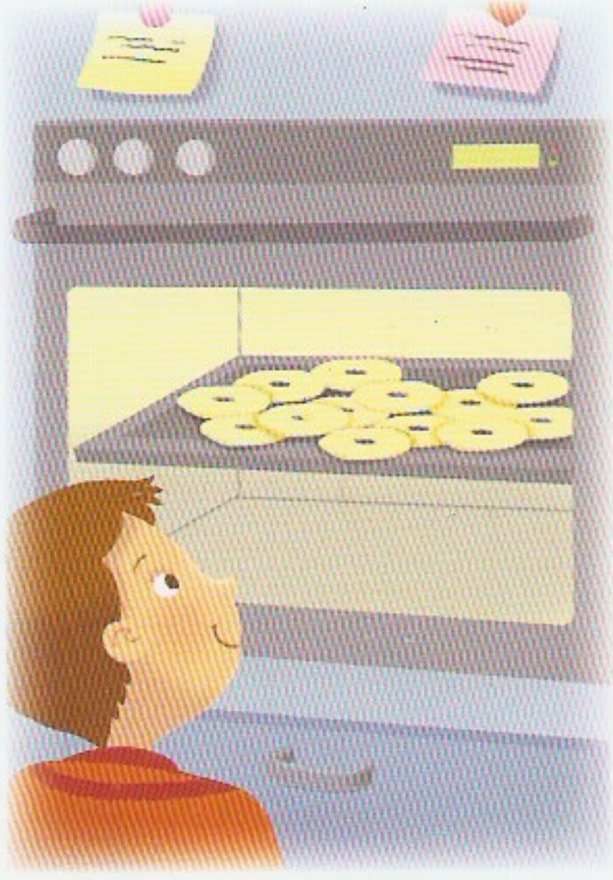

Suvel kuuma ilmaga võib plaadi õunaviiludega päikese kätte jätta, pöörates õunu korrapäraselt ümber ja unustamata neid ööseks tuppa tuua. *(Eesti oludes vaevalt sellest asja saab. Toim.)* Lihtsam on küll õunu soojas ahjus kuivatada.

VAARIKAVAHT

Vaarikad on erilise maitsega marjad, seetõttu on need ideaalsed kõigile maitseva mahla või suupistete valmistamiseks!

Nelja väikese kausikese vaarikavahu jaoks läheb vaja: 500 g vaarikaid, üks väike tops vahukoort, 20 g tuhksuhkrut ja mõned küpsised.

1. Pese vaarikad korralikult puhtaks ja pane mõned kaunistuseks kõrvale.

2. Püreesta marjad ja pane külmkappi.

3. Vala kaussi tuhksuhkur ja koor. Vahusta mikseriga.

4. Võta vaarikapüree välja ja lisa vahukoorele. Sega hoolega läbi.

5. Tõsta vaht väikestesse pokaalidesse ja aseta vähemalt 1,5 tunniks külmkappi. Võta välja vahetult enne serveerimist ning kaunista tervete vaarikate ja väikeste küpsistega.

ÕUNA-PIRNI KOMPOTT

Veel üks lihtne magustoit, mida armastab kogu maailm.
Katseta erinevaid võimalusi, lisades kaneeli, mett...

5–6 inimese jaoks läheb vaja 5 ilusat õuna, 5 hästi küpset pirni, 3 supilusikatäit suhkrut, 3 supilusikatäit vett.

1. Puuviljade koorimisel palu abi täiskasvanult.

2. Lõika õunad ja pirnid tükkideks.

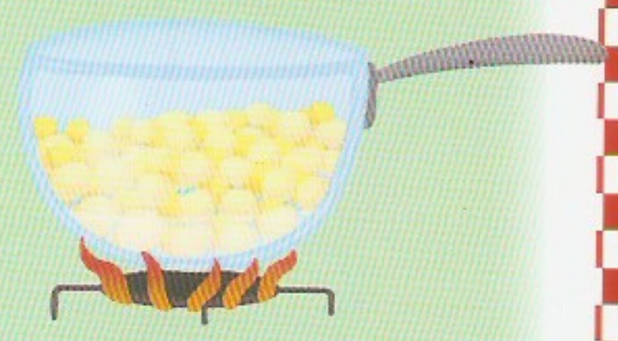

3. Pane õunad koos veega kastrulisse ja keeda tasasel tulel 10 minutit.

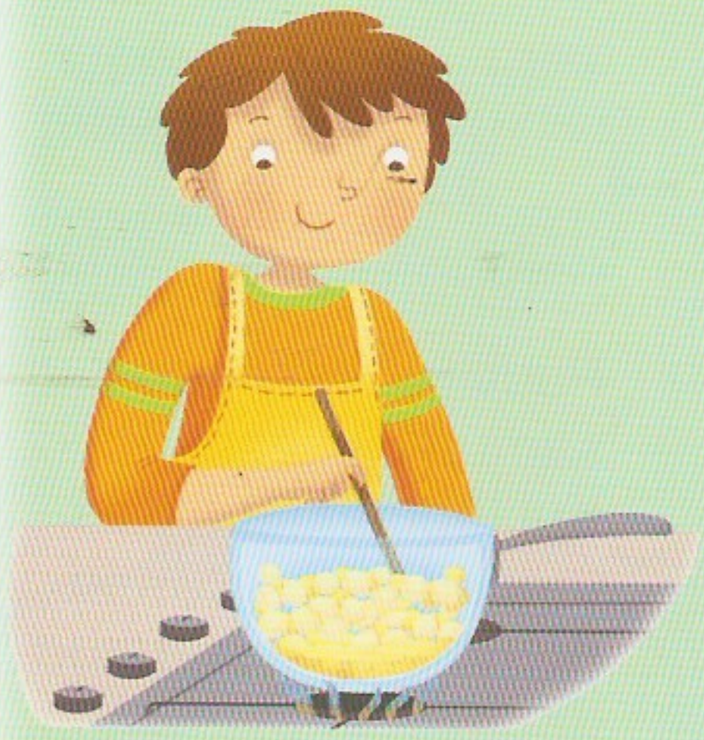

4. Lisa pirnid ja keeda veel umbes kümmekond minutit pidevalt segades.

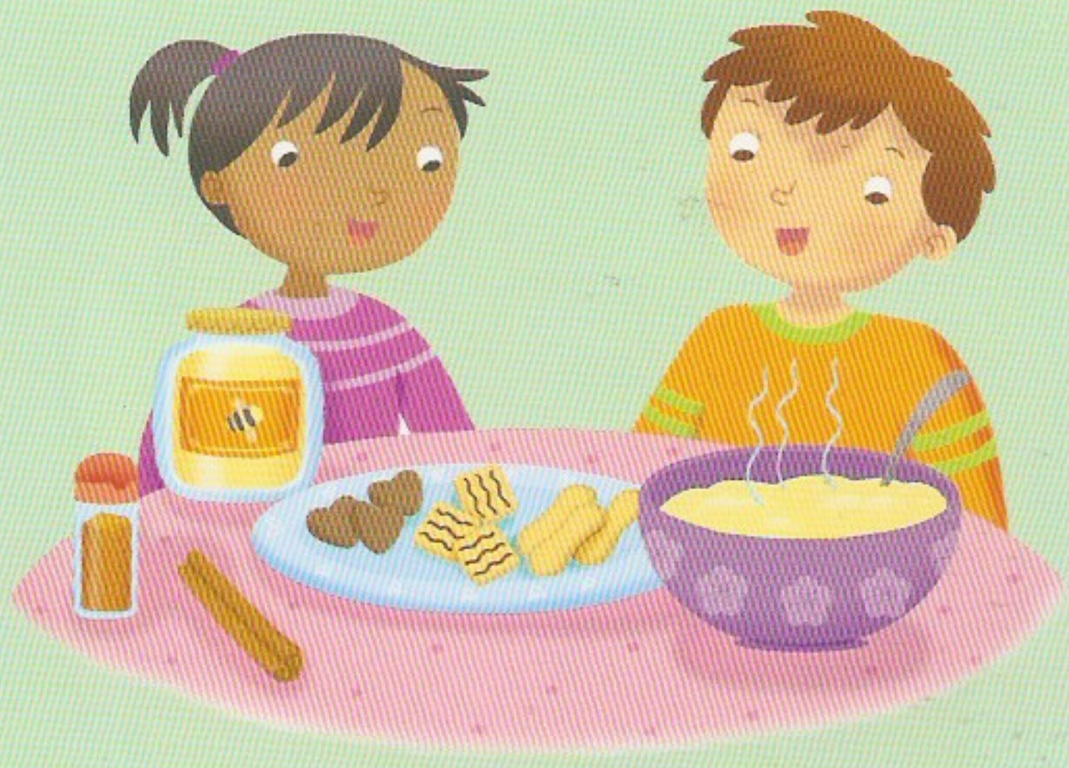

5. Keeda, kuni puuviljad on pehmed ja kompotiks muutunud, siis lisa maitse järgi suhkrut, näpuotsatäis kaneeli, rosinaid, mett... Lase jahtuda.

SÖÖDAVAD PORTREED

Nende imeliste taldrikuportreede meisterdamiseks piisab mõnest puu- ja köögiviljast. Kui tore on neid lõbusaid nägusid maitsta!

Kombineerime erinevaid köögivilju. Inimese saab teha näiteks väikestest salatilehtedest, redistest, kirss-tomatitest, hernestest, porganditikkudest, kurgirõngastest ja sidruniveerandikust! Ja miks mitte lisada ka veidi kastet?

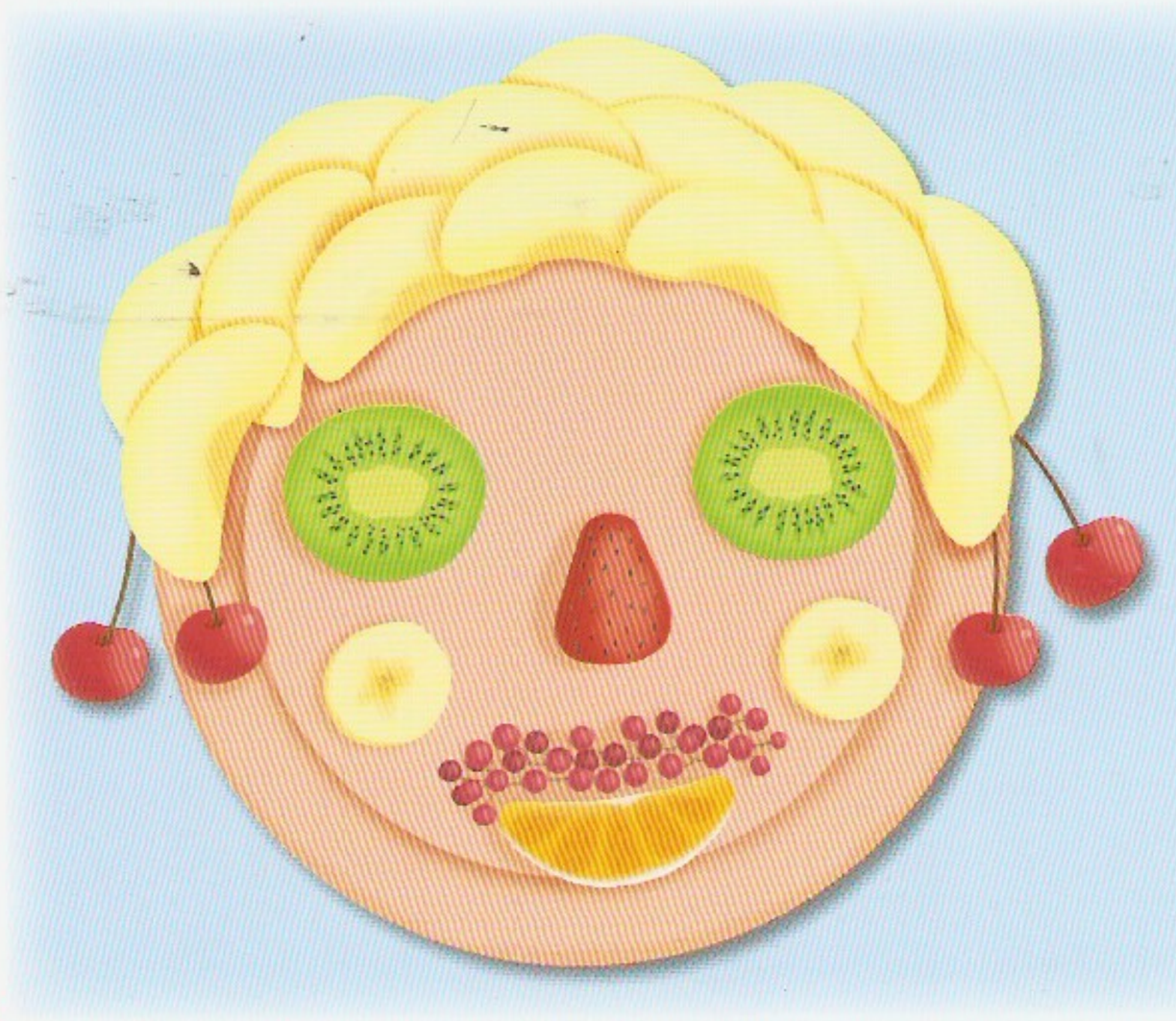

Puuviljadest saab samuti inimese. Kui lõbus nägu! Kas tunned ära, milliseid puuvilju on kasutatud?

Õunad, kiivi, maasikas, apelsin, banaan, kirsid, sõstrad.

TEEME MAITSVAT TEED

Mõningatest aias kasvavatest taimedest saab taimeteed – mõnusa maitsega ja tervisele kasulikku jooki.

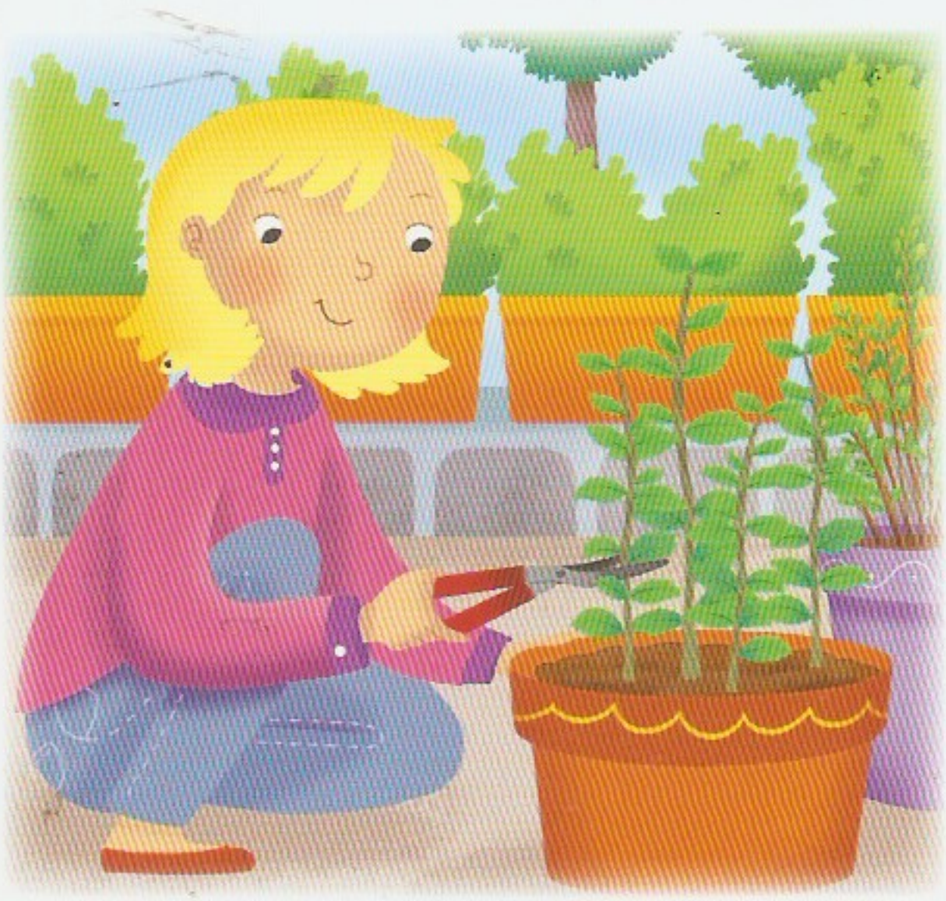

Salvei ja münt soodustavad seedimist, tüümian ravib nohu... Lõikame lehed koos sabaga või tüümiani koos rootsuga. Ürte tuleb kuivatada varjulises kohas laiali laotatuna või ülesriputatuna või siis kahe kuivatuspaberi vahel.

Kuivatatud lehti võib mitmeid kuid purgis säilitada. Taimetee valmistamiseks pane mõned lehed või oksad teekannu, vala peale keedetud vett ja lase 5 minutit tõmmata. Siis vala tee läbi sõela välja ning lisa lusikatäis mett.... mmmm, kasulik ja maitsev!

Fotod:

Lk. 12 redis © Fotosearch
Lk. 13 redisekimp © Fotosearch
Lk. 14 kirsstomat © Fotosearch
Lk. 17 kirsstomatid © Fotosearch
Lk. 18 murulauk © Fotosearch
Lk. 19 harilik petersell © Photosearch
käharpetersell © Photosearch
Lk. 20 mungalill © Fotosearch
Lk. 22 tulp © Fotosearch
Lk. 29 apelsinipuu © Pulse/Corbis
Lk. 32 aeduba © Mates/Fotolia.com
Lk. 34 hüatsindid © Fotosearch
Lk. 36 muru © Fotosearch
Lk. 39 putuktoiduline taim © Fotosearch
Lk. 41 läätsed, nisu, kress © Fotolia.com.
Sinep © Visuel Unlimited/Corbis
Lk. 42 kaktus © V.Firmston/GettyImages
Lk. 53 rododendron-alpikann-hortensia-
maikelluke © Fotosearch
Lk. 56 porgandid © Fotosearch
Lk. 57 porgandid © Fotosearch
Lk. 58 suvikõrvits © Aureman/Fotolia.com
Lk. 59 suvikõrvits © Fotosearch
Lk. 60 salatid © Fotolia.com
Lk. 62/63 kurgid, marineeritud kurgid
© Fotosearch
Lk. 64 herned © Fotosearch
Lk. 66/67 maasikad © Fotosearch
Lk. 69 tigu © Fotosearch
Lk. 70 latern, seemned © Fotosearch
Lk. 72 kartul © Fotosearch
Lk. 74 vaarikad © Africa studio/Fotolia.com
Lk. 75 sõstrad, karusmarjad © Fotosearch
Lk. 76 päevalill © Fotosearch
Lk. 77 nartsissid © Fotosearch
Lk. 78 maikelluke © Fotosearch
Lk. 79 priimulad © Fotosearch
Lk. 80 lilleaas © Tsach/Fotolia.com
Lk. 83 aiakast © Biosphoto
Lk. 84 maitsetaimed © Fotolia.com
Lk. 89 vasakult paremale: © Fotosearch,
Fotosearch, Corbis, Fotolia, Corbis
Lk. 92 puuvõõrik, pihlakas, oleander,
rabarber, iileks © Fotolia. Com
belladonna, sõrmkübar, lupiin,
sügiskrookus © Fotosearch

Pildiraamat väikesele aednikule

Sellest raamatust leiab laps arvukalt nõuandeid väikese köögiviljaaia rajamiseks, rõdul või suisa toas taimede kasvatamiseks. Juhised on lihtsad ja selged, lisaks aitavad väikest aednikku tema esimestel katsetustel illustratsioonid ja fotod. Täienduseks veel pisikesed meisterdustööd ja lihtsad retseptid aiasaaduste kasutamiseks.

ISBN 978-9949-34-141-2